

Finansielle resultater

Styrets årsberetning

Makroøkonomiske forhold

Tiltakende, men ikke evigvarende høy vekst i global økonomi

Veksten i global økonomi tok seg opp gjennom 2017. Både USA, eurosonen og mange fremvoksende økonomier overrasket positivt.

I vestlige land har arbeidsledigheten falt overalt og den er nå lavere enn normalt – og til dels svært lav i mange land. Det er tegn på tiltakende lønnsvekst, særlig i USA, men prisveksten er fortsatt moderat til lav. I eurosonen er lønnsveksten også tiltakende, men fortsatt lav, og prisveksten er godt under prismålet.

Utsiktene for 2018 er positive, og investeringsnivået er godt over et normalt nivå i de fleste vestlige land.

Fremvoksende økonomier står nå for over 75 prosent av veksten i verdensøkonomien. Kina og India bidrar mest, langt mer enn alle rike land samlet. Mange land har slitt med tilpasningen til lavere råvarepriser, men det er nå et bredt omslag i denne delen av verdensøkonomien. Kina bremser trolig kun forsiktig ned og risikoen for et brått omslag er redusert etter en betydelig nedgang i investeringene holdt opp mot samlet BNP. En høy og fortsatt stigende gjeldsbyrde utgjør likevel en risiko.

Etter at arbeidsledigheten har blitt lav, har sentralbankene begynt å normalisere styringsrentene. I USA hevet Federal Reserve renten fire ganger i fjor. Den europeiske sentralbanken har signalisert at obligasjonskjøpene kan avsluttes i tredje kvartal 2018, men vil trolig vente til 2019 med å heve renten.

Selv om momentet i global økonomi er godt, er det som alltid flere risikofaktorer. USA har vedtatt en svært ekspansiv finanspolitikk, selv om budsjettunderskuddet allerede er stort og arbeidsledigheten lav. Det legger mer press på rentene. Det kan også skape ustabilitet i andre deler av finansmarkedet. USA har innført handelsrestriksjoner og truer med flere, noe som kan utløse handelskriger.

Norsk økonomi oppe i god marsj, utsiktene er gode, og renten forventes økt

Veksten i Fastlands-Norge steg fra 1,0 prosent i 2016 til 1,8 prosent i 2017. Sysselsettingen tok seg opp, og arbeidsledigheten falt videre. Oljeprisen er mer enn doblet fra bunnivået. Norge er igjen inne i en god oppgangskonjunktur. Dette reflekteres på aksjemarkedene, også for bankaksjer og egenkapitalbevis.

Veksten i privat forbruk og boliginvesteringer akselererte i fjor. Samtidig var reallønnsveksten fortsatt lav. Spareraten falt derfor videre, og ettersom boliginvesteringene også steg raskt økte husholdningenes netto lånebehov. Befolkningsveksten ble også ytterligere dempet. I 2018 vil trolig boliginvesteringene falle noe, ettersom igangsettingen av nye boliger ble redusert gjennom 2017 som følge av sviktende nyboligsalg etter nedgangen i boligprisene. Aktiviteten i byggebransjen er imidlertid fortsatt høy.

Boligprisene falt to til tre prosent fra toppen tidlig i vår til utgangen av året. Prisene falt rundt ti prosent i Oslo, hvor de hadde steget kraftig de to foregående årene, mens det var et moderat prisfall i alle de største byene. Ved inngangen til 2017 strammet myndighetene utlånsforskriften for boliglån til husholdningene ytterligere til med en ny maksimalgrense på fem ganger brutto inntekt i samlet gjeld og skjerpede krav til nedbetaling av store boliglån. Omsetningstakten steg imidlertid gjennom fjoråret og mot slutten av året falt beholdningen av usolgte bruktboliger. Det indikerer at nedgangen i boligprisene nå kan være tilbakelagt, i alle fall for denne gang. En høy og stigende gjeldsbyrde, en fortsatt høy boligbygging og utsikter til høyere

utlånsrenter utgjør mulige trusler mot stabiliteten på boligmarkedet, i verste fall også mot husholdningenes øvrige etterspørsel.

Fastlands-bedriftenes investeringer steg over fem prosent i fjor og deres låneetterspørsel tiltar. Investeringsnivået er fortsatt lavt selv om det øker, og bedriftsundersøkelsene indikerer videre oppgang i år. Eksporten steg i fjor, men bildet var likevel blandet. Bedrifter som eksporterer oljerelaterte varer og tjenester slet fortsatt, mens annen eksport klarte seg bedre blant annet fordi kronekursen er langt svakere enn før oljeprisen falt. Bra vekst internasjonalt og et lavere kostnadsnivået enn før tilsier at utsiktene er gode for 2018.

Investeringene i olje- og gassektoren falt 35 prosent fra toppen i 2013 til utgangen av fjoråret. Det har rammet oljerelaterte bedrifter og regioner hardt. Nå er bunnen i ferd med å passeres. Oljeprisen har kommet godt opp, og oljeselskapene vil nå øke investeringene ettersom mange utbyggingsprosjekter nå igjen er blitt lønnsomme. Ordreinngangen til oljerelatert industri har allerede økt.

Finanspolitikken har bidratt kraftig til å opprettholde veksten i norsk økonomi de tre foregående årene, men ettersom Statens pensjonsfond Utland ikke vokser så raskt som før, er det ikke rimelig å vente store stimulanter i form av økte overføringer fra fondet i årene som kommer.

Styringsrenten ble holdt uendret på rekordlave 0,5 prosent gjennom 2017. Norges Bank har signalisert at den trolig vil heve styringsrenten i løpet av 2018. Arbeidsledigheten faller raskt, prisveksten er ikke langt under målet, lønnsveksten tiltar trolig litt, og etterspørselen etter kreditt er god. Trolig kan bare et videre boligprisfall eller et markert tilbakeslag i verdensøkonomien hindre en gradvis økning av renten de neste årene.

Positiv utvikling for verdiskapingen i Midt-Norge

SpareBank 1 SMNs konjunkturbarometer viser at Trøndelag hadde høy og stabil verdiskapning i 2017, mens Møre og Romsdal fortsatt slet med omstilling i offshore service og deler av maritim industri. Det er likevel tegn til bedring i disse bransjene i tillegg til at svak krone og lav rente fortsetter å gi positive effekter for flere næringer i hele regionen. Havbruksnæringen gjør det særlig bra.

Arbeidsledigheten i Trøndelag er lav med 1,9 prosent av arbeidsstyrken, ned fra rundt 2,2 prosent i 2016. Ledigheten falt også i Møre og Romsdal, med 0,7 prosentpoeng til 2,4 prosent i 2017 prosent i tråd med bedringen i industrien.

I Trøndelag steg boligprisene med 2,1 prosent i 2017, langt lavere enn de foregående årene, men bedre enn Norge samlet, som hadde en tilbakegang på 1,1 prosent. Boligmarkedet Trøndelag og Nordvestlandet har store variasjoner innad hvor prisene steg 2,4 prosent i Trondheim, mens i Ålesund økte prisene med 1,1 prosent.

Sentios årlige forventningsbarometer viser økt optimisme hos bedriftslederne i både Trøndelag og Møre og Romsdal. Det forventes fortsatt vekst og økende kapasitetsutnyttelse i industrien, fallende arbeidsledighet og en moderat vekst i boligprisene

Årsregnskap 2017

Årsregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift, og styret bekrefter med dette at grunnlaget for fortsatt drift er til stede.

(Konserntall. Tall i parentes gjelder tilsvarende periode i fjor hvis ikke annet er nevnt).

SpareBank 1 SMN reklassifiserte to fondsobligasjoner fra gjeld til egenkapital fra og med 2017. Fondsobligasjonene ble reklassifisert da de ikke tilfredsstiller definisjonen av finansiell forpliktelse i henhold til IAS 32. Obligasjonene er evigvarende og SpareBank 1 SMN har rett til ikke å betale renter til investorene. Rentene presenteres ikke som en rentekostnad i resultatet, men som en reduksjon i egenkapitalen. Endringen har medført reduserte rentekostnader i 2017 på totalt 44 millioner kroner før skatt og 33 millioner etter skatt. Sammenligningstall for 2016 er omarbeidet. Se note 3 for ytterligere detaljer.

Hovedtrekk for 2017

- Gode resultater fra bankdrift, datterselskaper og produkselskaper
- Resultatet var 1.828 millioner kroner og 147 millioner bedre enn i 2016. Bedringen skyldes hovedsakelig økte driftsinntekter, reduserte tap på utlån og godt resultat i SpareBank 1 Gruppen
- Sterk soliditet
- Betydelig flere kunder og høy vekst innenfor alle produktområder

Overskudd på 1.828 millioner kroner

- Resultat før skatt 2.279 millioner kroner (2.029 millioner)
- Resultat 1.828 millioner kroner (1.681 millioner)
- Avkastning på egenkapital 11,5 prosent (11,3 prosent)
- Ren kjernekapitaldekning 14,9 prosent (14,9 prosent)
- Vekst i utlån 8,2 prosent (8,0 prosent) og innskudd 13,9 prosent (4,8 prosent)
- Andel privatmarkedslån 66 prosent (65 prosent)
- Tap på utlån og garantier 341 millioner kroner (516 millioner)
- Resultat per egenkapitalbevis 8,71 kroner (7,93). Bokført verdi per egenkapitalbevis 78,81 kroner (73,35), inklusive foreslått utbytte for 2017
- Foreslått utbytte 4,40 kroner per egenkapitalbevis og avsetning til gaver på 322 millioner

Resultat 147 millioner kroner bedre enn i 2016

SpareBank 1 SMN oppnådde i 2017 et resultat før skatt på 2.279 millioner kroner (2.029 millioner). Overskuddet er 1.828 millioner kroner (1.681 millioner) og avkastning på egenkapitalen 11,5 prosent (11,3 prosent).

Samlede driftsinntekter i 2017 utgjorde 4.229 millioner kroner (3.603 millioner). Det er en økning på 626 millioner kroner fra året før.

Avkastning på finansielle eiendeler var 760 millioner kroner (944 millioner). Av dette var resultatandelen av eierinteresser og tilknyttede selskaper 437 millioner kroner (423 millioner).

Driftskostnadene ble 2.369 millioner kroner (2.003 millioner) i 2017. Kostnadsveksten er i stor grad i bankens datterselskaper og skyldes satsing på BN Bolig i EiendomsMegler 1 Midt-Norge, kapasitetsøkning i SpareBank 1 Markets og oppkjøp i SpareBank 1 Regnskapshuset SMN.

Konsernet tapte 341 millioner kroner (516 millioner) på utlån og garantier til kunder. Dette er i hovedsak innenfor oljerelatert virksomhet.

Det var god vekst både i utlån og innskudd i 2017. Utlånene økte med 8,2 prosent (8,0 prosent) og innskuddene med 13,9 prosent (4,8 prosent).

Ren kjernekapitaldekning var per 31. desember 2017 14,9 prosent (14,9 prosent). Målsatt ren kjernekapitaldekning er 15,0 prosent.

Kursen på bankens egenkapitalbevis (MING) var ved årsskiftet 82,25 kroner (64,75). Det ble i 2017 utbetalt et kontantutbytte på 3,00 kroner per egenkapitalbevis for 2016.

Resultatet per egenkapitalbevis var 8,71 kroner (7,93). Bokført verdi var 78,81 kroner (73,35) per egenkapitalbevis inklusive foreslått utbytte på 4,40 kroner. Foreslått utbytte representerer en utdelingsgrad på 50 prosent (37 prosent) av konsernresultatet.

Forslag til overskuddsdisponering

Det er morbankens regnskap som danner grunnlag for disponering av årsoverskuddet. Morbankens disponible resultat inkluderer mottatt utbytte fra datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet, og er korrigert for rentekostnader på hybridkapital etter skatt.

I konsernregnskapet foretas full konsolidering av datterselskaper, mens resultatandel fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet konsolideres etter egenkapitalmetoden. Utbytte inkluderes derfor ikke i konsernresultatet.

Forskjell konsern - morbank	2017	2016
Årsoverskudd konsern	1.828	1.681
Resultat i datterselskaper	-196	-280
Utbytte og konsernbidrag datterselskap	364	147
Resultatandel tilknyttede og felleskontrollerte selskaper	-437	-423
Utbytte fra tilknyttede og felleskontrollerte selskaper	410	591
Elimineringer konsern	-119	-27
Årsoverskudd morbank	1.850	1.689
Overskuddsdisponering	2017	2016
Årsoverskudd morbank	1.850	1.689
Overført fond for urealiserte gevinster	-17	95
Renter hybridkapital ført mot egenkapital (e.skatt)	-33	-34
Årsoverskudd til disponering	1.800	1.750
Utbytte	572	389
Utjevningsfond	580	730
Grunnfondskapital	327	411
Gaver	322	220
Sum disponert	1.800	1.750

Årsoverskudd til disponering fremkommer etter endringer i fond for urealiserte gevinster på 17 millioner kroner.

Samlet beløp til disponering er med dette 1.800 millioner kroner.

Resultatet er fordelt mellom grunnfondet og eierkapitalen i henhold til deres relative andel av egenkapitalen, slik at utbytte og avsetning til utjevningsfond utgjør 64,0 prosent av det disponerte resultatet.

Resultat per egenkapitalbevis ble 8,71 kroner. Av dette foreslår styret overfor bankens representantskap et kontantutbytte på 4,40 kroner, totalt 572 millioner. Dette gir en utdelingsgrad til egenkapitalbevisene på

50 prosent av resultat per egenkapitalbevis. Videre foreslår styret at bankens representantskap avsetter 322 millioner kroner i gaver, også tilsvarende en utdelingsgrad på 50 prosent. Av dette beløpet foreslås overført 252 millioner kroner til Sparebankstiftelsen SMN og 70 millioner til gaver til allmennyttige formål. Utjevningfondet og grunnfondet tilføres henholdsvis 580 millioner kroner og 327 millioner.

Etter disponering av resultatet for 2017 er egenkapitalbevisbrøken fortsatt 64,0 prosent.

Økte netto renteinntekter

Netto renteinntekter økte med 296 millioner kroner til 2.225 millioner (1.929 millioner) i 2017. Den sterke økningen fremkommer som følge av:

- Økte utlån og innskudd både til privat- og næringslivskunder
- Forbedrede marginer på utlån både til privat- og næringslivskunder
- Reduserte finansieringskostnader

Rentenetto fra lån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt inntektsføres som provisjonsinntekter. Provisjonsinntektene for lån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt utgjorde i 2017 samlet 370 millioner kroner (282 millioner).

Risikoprising og oppmerksomhet mot regulatorisk kapitalbruk har gitt forbedrede marginer og arbeidet med dette videreføres i 2018. Bankens sterke vekst viser at banken har markedsriktige priser.

Økte andre inntekter

Provisjonsinntekter og øvrige driftsinntekter økte i 2017 med 330 millioner kroner til 2.005 millioner (1.674 millioner) i 2017.

Inntekter fra SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt er økt med 88 millioner kroner som følge av vekst og forbedrede marginer på boliglån.

Styrking av SpareBank 1 Markets og oppkjøp i SpareBank 1 Regnskapshuset SMN har bidratt vesentlig til økningen i andre inntekter. Det er også en positiv utvikling i inntekter fra forsikringssalg, salg av spareprodukter og betalingstjenester.

Høy produktdekning hos kundene er viktig for banken. Det gir høy kundetilfredshet og en diversifisert inntektsstrøm for banken.

Provisjonsinntekter (mill. kr)	2017	2016	Endring
Betalingstjenester	207	196	11
Kredittkort	59	63	-3
Sparing og forvaltning	117	97	20
Forsikring	172	159	13
Garantiprovisjoner	69	77	-8
Eiendomsmegling	365	391	-27
Regnskapstjenester	357	213	144
Kurtasjeinntekt verdipapir	214	126	88
Øvrige provisjoner	75	69	6
Provisjoner eks. SB 1 Boligkreditt og SB 1 Næringskreditt	1.635	1.392	242
Provisjoner fra SB 1 Boligkreditt	353	271	83
Provisjoner fra SB 1 Næringskreditt	17	12	5
Sum provisjonsinntekter	2.005	1.674	330

God avkastning finansielle investeringer

Samlet avkastning på finansielle investeringer ble 317 millioner kroner (434 millioner). Dette fordeler seg slik:

- Gevinst på aksjer i banken og datterselskaper var 62 millioner kroner (76 millioner)
- Finansielle derivater har gitt gevinster på 124 millioner kroner (280 millioner). Dette er i all hovedsak gevinster på renteinstrumenter
- Øvrige finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi inkluderer verdiendring på bankens portefølje av fastrentelån og har gitt en gevinst på 7 millioner kroner (26 millioner)
- Inntekter fra valutaforretninger på 45 millioner kroner (51 millioner) er inntekter fra valutahandel i SpareBank 1 Markets og resultat av kurssvingninger på bankens finansiering i utenlandsk valuta
- Gevinster på aksjer og aksjederivater i SpareBank 1 Markets var samlet 43 millioner kroner (25 millioner)
- Konsernets beholdning av sertifikater og obligasjoner har gitt en gevinst på 58 millioner (-2 millioner) som følge av bedret avkastning på likviditetsporteføljen
- Prisene på finansielle instrumenter banken anvender som sikring er redusert og banken har regnskapsført et netto tap på 22 millioner kroner (21 millioner) på sikringsinstrumenter

Avkastning finansielle investeringer (mill. kr)	2017	2016	Endring
Gevinst/(tap) på aksjer	62	76	-14
Gevinst/(tap) på finansielle derivater	124	280	-156
Herav verdiregulering av basisswapper	-50	-8	-42
Gevinst/(tap) på øvrige finansielle instrumenter til virkelig verdi (FVO)	7	26	-19
Gevinst/(tap) på valuta	45	51	-6
Gevinst/(tap) på sertifikater og obligasjoner	58	-2	60
Gevinst/(tap) på aksjer og aksjederivater i SpareBank 1 Markets	43	25	19
Gevinst/(tap) på finansielle instrumenter knyttet til sikringsbokføring	-22	-21	-1
Netto resultat fra finansielle instrumenter	317	434	-117

Produktselskaper og andre tilknyttede selskaper

Gjennom produktselskapene får bankene tilgang til et bredere produktspekter og dermed provisjonsinntekter. Produktselskapene gir også bankene god avkastning på investert kapital.

SpareBank 1 Gruppen

SpareBank 1 Gruppen eier 100 prosent av aksjene i SpareBank 1 Forsikring, SpareBank 1 Skadeforsikring, ODIN Forvaltning og SpareBank 1 Gruppen Finans. SpareBank 1 SMN sin eierandel i SpareBank 1 Gruppen var ved utgangen av fjerde kvartal 2017 uendret på 19,5 prosent. SpareBank 1 Gruppens resultat etter skatt i 2017 ble 1.811 millioner kroner (1.575 millioner). SpareBank 1 Forsikring bidrar med 95 prosent av resultatet. Resultatøkningen forklares med:

- God underliggende utvikling både i liv- og skadevirksomheten
- Høye finansinntekter
- Positiv verdijustering på eiendom

SpareBank 1 SMNs andel av resultatet for 2017 ble 349 millioner kroner (317 millioner) inklusive en korreksjon av resultatet for 2016 med minus 4 millioner.

SpareBank 1 Boligkreditt

SpareBank 1 Boligkreditt er etablert av bankene i SpareBank 1-alliansen for å dra nytte av markedet for

obligasjoner med fortrinnsrett. Bankene selger godt sikrede boliglån til selskapet og oppnår reduserte finansieringskostnader.

Per 31. desember 2017 har banken solgt lån på samlet 34,9 milliarder kroner (33,1 milliarder) til SpareBank 1 Boligkreditt tilsvarende 35,3 prosent (37,1 prosent) av bankens samlede utlån til privatmarkedet.

Bankens eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt i 2017 var 19,1 prosent, og bankens andel av resultatet i selskapet i 2017 ble minus 41 millioner kroner (minus 17 millioner). Resultatandelen i 2017 er svekket av kurstap på selskapets basisswapper med 74 millioner kroner (29 millioner kroner).

Verdivurderingen av selskapets basisswapper er knyttet til valutasikring av selskapets innlån. Disse verdivurderes kvartalsvis og kan gi store resultatsvingninger fra kvartal til kvartal. Kurstap oppstår som følge av at markedskostnaden ved valutasikringen er redusert og effekten av kurstapet vil utlignes over valutasikringens løpetid.

Ny eierandel per 31. desember 2017 var 19,9 prosent.

SpareBank 1 Næringskreditt

SpareBank 1 Næringskreditt er etablert etter samme modell og med samme administrasjon som SpareBank 1 Boligkreditt. Per 31. desember 2017 er utlån på 1,8 milliarder kroner (2,1 milliarder) solgt til SpareBank 1 Næringskreditt.

SpareBank 1 SMN sin eierandel var i 2017 36,5 prosent av selskapet og bankens andel av resultatet for 2017 ble 19 millioner kroner (29 millioner). Bankens eierandel reflekterer bankens relative andel av solgte lån til næringsseidendom og bankens eierandel i BN Bank. Av utlånene i SpareBank 1 Næringskreditt er 42 prosent overført fra BN Bank. Ny eierandel per 31. desember 2017 var 33,5 prosent.

SpareBank 1 Kredittkort

Resultatet for 2017 ble 84 millioner kroner (128 millioner). SpareBank 1 Kredittkort eies av SpareBank 1-bankene, og SpareBank 1 SMN har en eierandel på 17,9 prosent. SpareBank 1 SMN sin andel av resultatet i 2017 ble 15 millioner kroner, og andel av porteføljen er 845 millioner kroner (829 millioner).

SpareBank 1 Kredittkort har siden første januar 2017 håndtert kredittkortprogrammet i LOfavør. Denne avtalen utvider det forretningsmessige forholdet mellom LO og SpareBank 1-alliansen.

I 2017 var arbeidet med LOfavør-porteføljen preget av oppstart og engangskostnader, men allerede i 2018 vil porteføljen gi SpareBank 1-alliansen et positivt bidrag. Ved utgangen av året besto porteføljen samlet av 45.250 konti hvorav 6.250 var tilordnet SpareBank 1 SMN.

På vegne av SpareBank 1-alliansen fikk Sparebank 1 Kredittkort i 2017 oppdraget på å levere kredittprodukter til et utvidet Vipps. Avtalen implementeres i løpet av 2018.

BN Bank

SpareBank 1 SMN eier 33,0 prosent av BN Bank per 31. desember 2017.

Resultatet i BN Bank i 2017 ble 298 millioner kroner (261 millioner) som gir en avkastning på egenkapitalen på 8,3 prosent (7,3 prosent). SpareBank 1 SMNs andel av resultatet i BN Bank i 2017 ble 98 millioner kroner (86 millioner) justert for resultatandel i BN Bolig og renter hybridkapital.

Etter beslutning om avvikling av satsingen på finansiering av næringseiendom er næringslivsporteføljen redusert med 18,7 milliarder kroner tilsvarende 59 prosent siden 30. juni 2015. Dette har bidratt til bedring av soliditeten i SpareBank 1 SMN og til forbedret lønnsomhet i den resterende næringslivsporteføljen i BN Bank.

BN Bank skal utvikles til en digital privatmarkedsbank.

BN Bank har vedtatt å styrke produktplattformen gjennom en forsiktig satsing på forbrukslån. I tillegg har selskapet i samarbeid med EiendomsMegler 1 Midt-Norge etablert selskapet BN Bolig hvor BN Bank har en eierandel på 50 prosent. Satsingen på eiendomsmegling i Oslo-markedet skal bidra til sterkere boliglånsvekst for BN Bank. For å understøtte satsingen på eiendomsmegling har bankens styre også vedtatt en nysatsing på prosjektfinansiering av boligprosjekter. Dette vil være en kontrollert satsing med gradvis oppbygging av porteføljen.

SpareBank 1 Betaling (Vipps)

Høsten 2017 ble SpareBank1-alliansen sin mobilbetalingstjeneste mCASH slått sammen med Vipps. Flere norske bankgrupperinger gikk inn på eiersiden i selskapet, og samtlige norske banker har Vipps som sin mobilbetalingstjeneste. Bank ID og BankAxept skal fusjonere med Vipps for å ta opp kampen om de framtidige betalingsløsningene. Vipps har mål om å være Nordens ledende finansteknologimiljø, og for SpareBank 1 SMN vil eierandel og tett samarbeid med Vipps være viktig for å holde på kunderelasjoner etter innføringen av PSD2. Vipps vil i løpet av 2018 lansere flere tjenester som vil forenkle bankkundernes hverdag og med kontointegrasjon også sørge for å holde kostnadene nede.

Driftskostnader

Samlede kostnader i konsernet økte med 366 millioner kroner i 2017 og ble 2.369 millioner (2.003 millioner).

I morbanken er kostnadene økt med 58 millioner kroner til 1.209 millioner fra 2016 til 2017. Endringen forklares med:

- Effektivisering av banken har gitt lavere bemanning og reduserte kostnader. Siden 31. desember 2014 er antall årsverk i morbanken redusert med 90 årsverk til 595 ved utgangen av 2017
- I 2016 kostnadsførte banken 50 millioner kroner i omstillingskostnader knyttet til nedbemanning
- Ytelsespensjonsordningen for ansatte i morbanken og datterselskaper ble avviklet i 2016 slik at alle konsernets ansatte har innskuddspensjon. Avviklingen medførte en gevinst på 74 millioner kroner i morbanken i 2016
- Innføring av finansskatt i 2017 har økt kostnadene med 25 millioner kroner
- Endret kundedferd og ny teknologi vil legge til rette for økt effektivisering i tiden som kommer
- Satsing på ny teknologi har økt kostnadene med 30 millioner kroner
- Målet om nullvekst i morbankens driftskostnader opprettholdes også for 2018

Samlede kostnader i datterselskapene var 1.159 millioner kroner og økte med 308 millioner i 2017. 140 millioner kroner er følge av SpareBank Regnskapshuset SMN oppkjøp i Møre og Romsdal, om lag 130 millioner oppbygging i SpareBank 1 Markets og 45 millioner kostnader ved EiendomsMegler 1 Midt-Norges satsing på BN Bolig. Kostnadene i 2016 i datterselskapene var positivt påvirket av engangseffekter på 16 millioner kroner knyttet til avvikling av ytelsespensjonsordningen.

Oppkjøpet i SpareBank 1 Regnskapshuset SMN har gitt betydelig inntektsvekst og resultatøkning i selskapet. Kapasitetsøkning gjennom nyansettelser har gitt sterk inntektsvekst i SpareBank 1 Markets og

potensialet for ytterligere vekst er høyt. Resultatet i BN Bolig er i tråd med plan preget av oppstartskostnader. Det forventes resultatforbedring 2018.

Kostnader i forhold til inntekter ble i konsernet 47 prosent (44 prosent), i morbanken 32 prosent (31 prosent).

Reduserte tap og lavt mislighold

I 2017 ble netto tap på utlån 341 millioner kroner (516 millioner). Netto tap på utlån utgjør 0,23 prosent av totale utlån (0,39 prosent).

På utlån til konsernets næringslivskunder er det i 2017 netto tapsført 323 millioner kroner (495 millioner), i all hovedsak knyttet til utlån til oljerelatert virksomhet.

På utlån til privatmarkedskunder er det i 2017 netto tapsført 18 millioner kroner (21 millioner).

Samlede individuelle nedskrivninger på utlån og garantier per 31. desember 2017 utgjør 769 millioner kroner (638 millioner).

Samlede problemlån (misligholdte og tapsutsatte) utgjør 1.468 millioner kroner (1.688 millioner) tilsvarende 0,99 prosent (1,23 prosent) av brutto utlån, inklusive lån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt.

Mislighold over 90 dager var 284 millioner kroner (214 millioner). I prosent av brutto utlån er misligholdet 0,19 prosent (0,16 prosent). Av samlet mislighold er det tapsavsatt 55 millioner kroner (39 millioner), tilsvarende 20 prosent (18 prosent).

Misligholdet fordeler seg på næringslivskunder med 75 millioner kroner (38 millioner) og på privatmarkedskunder med 209 millioner (176 millioner).

Andre tapsutsatte engasjement utgjør 1.184 millioner kroner (1.474 millioner). Av brutto utlån utgjør andre tapsutsatte engasjement 0,80 prosent (1,07 prosent). 714 millioner kroner (599 millioner) tilsvarende 60 prosent (41 prosent) er nedskrevet.

Andre tapsutsatte engasjement fordeler seg på næringslivskunder med 1.164 millioner kroner (1.455 millioner) og på privatmarkedskunder med 21 millioner (19 millioner).

Det er god kredittkvalitet i utlånsporteføljen. En svært stor andel av årets tap på utlån er knyttet til oljerelatert virksomhet, men også i denne delen av porteføljen er utviklingen positiv.

Gruppevise tapsnedskrivninger

Beregning av gruppevise tapsnedskrivninger gjøres med utgangspunkt i:

- Hendelser som har påvirket bankens portefølje (som gir migrering mellom risikoklassene etter innvilgelse)
- Hendelser som ennå ikke har påvirket porteføljen på grunn av at bankens kredittrisikomodeller ikke fanger effektene raskt nok opp (for eksempel vesentlige skift i makroøkonomiske forhold)

Gruppevise tapsnedskrivninger er i 2017 økt med ni millioner kroner. Samlede gruppevise tapsnedskrivninger er 347 millioner kroner (339 millioner), som utgjør 0,23 prosent (0,25 prosent) av totale utlån. Gruppevise nedskrivninger fordeler seg med 104 millioner kroner på privatmarkedet og 243 millioner på næringsliv. Av avsetningen på 243 millioner kroner på næringslivsporteføljen utgjør avsetning knyttet til

oljerelatert virksomhet 60 millioner. Resterende gruppevise tapsnedskrivninger på næringslivsporteføljen på 173 millioner kroner fordeler seg relativt jevnt på øvrige sektorer.

IFRS 9

IFRS 9 Finansielle instrumenter erstatter fra og med første januar 2018 IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. IFRS 9 omhandler innregning, klassifisering, måling og fraregning av finansielle eiendeler og forpliktelser samt sikringsbokføring. SpareBank 1 SMN har i samarbeid med øvrige SpareBank 1-banker arbeidet med modellverk samt avklaringer rundt verdsettelse og klassifisering de siste par årene. Våre beregninger viser et økt avsetningsbehov for tap per første januar 2018 på 17 millioner kroner for morbanken, og 20 millioner for konsernet. Det vises til note 2 og note 45 i årsregnskapet for 2017 for ytterligere detaljer.

Forvaltningskapital 153 milliarder

Bankens forvaltningskapital per 31. desember 2017 var 153 milliarder kroner (138 milliarder) og har økt med 15 milliarder tilsvarende 11,0 prosent det siste året. Forvaltningskapitalen har økt som følge av høyere utlånsvolum og høyere likviditetsbeholdning.

Per 31. desember 2017 er utlån på til sammen 37 milliarder kroner (35 milliarder) solgt fra SpareBank 1 SMN til SpareBank 1 Boligkreditt og til SpareBank 1 Næringskreditt. Disse lånene fremkommer ikke som utlån i bankens balanse. Kommentarene som omhandler vekst i utlån inkluderer dog utlån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt.

Høy vekst i utlån til bolig

Totale utlån har økt med 11,2 milliarder kroner (10,2 milliarder), tilsvarende 8,2 prosent (8,0 prosent) i 2017 og var 148,8 milliarder (137,5 milliarder) per 31. desember 2017.

- Utlån til personkunder økte i 2017 med 9,3 milliarder kroner (8,7 milliarder) til 98,7 milliarder (89,4 milliarder). Vekst på 10,4 prosent (10,7 prosent)
- Utlån til bedriftskunder økte i 2017 med 1,9 milliarder kroner (1,5 milliarder) til 50,1 milliarder (49,1 milliarder). Vekst på 4,1 prosent (3,2 prosent)
- Utlån til personkunder utgjorde 66 prosent (65 prosent) av totale utlån til kunder ved utgangen av 2017

Veksten i boliglån er høy, og bankens markedsandeler er økende. Det er ingen indikasjoner på økte taps- og misligholdsnivåer i bankens boliglånsportefølje og kvaliteten i boliglånsporteføljen er svært god.

Nye utlån til bedriftskunder er i hovedsak mindre bedrifter og er prioritert utfra kapitalbegrensninger og lønnsomhetskrav.

SpareBank 1 SMN har i løpet av de siste årene økt andelen lån til personkunder, og andelen personmarkedslån av totale utlån var 66 prosent (65 prosent) per 31. desember 2017.

(Fordelt i henhold til sektor – se note 5)

Innskudd

Innskudd fra kunder økte i 2017 med 9,3 milliarder kroner (3,1 milliarder) til 76,5 milliarder (67,2 milliarder). Dette tilsvarer en vekst på 13,9 prosent (5,6 prosent).

- Innskudd fra personkunder økte med 2,0 milliarder kroner (1,8 milliarder) til 31,8 milliarder, tilsvarende 6,8 prosent (6,9 prosent)

- Innskudd fra bedriftskunder økte med 7,3 milliarder kroner (1,6 milliarder) til 44,7 milliarder, tilsvarende 19,5 prosent (4,6 prosent). Veksten i innskudd fra bedriftskunder har vært svært høy, og forklares med høy vekst i de fleste segmenter. Som forventet er totale innskudd noe lavere ved utgangen av januar 2018.
- Innskuddsdekningen i SpareBank 1 SMN var 68 prosent per 31. desember 2017 (66 prosent)

Innskuddsveksten i banken var meget tilfredsstillende i 2017, både fra personkunder og bedriftskunder. (Fordelt i henhold til sektor – se note 9).

Investeringsprodukter

Samlet kundeportefølje av investeringsprodukter ført utenfor bankens balanse var 11,7 milliarder kroner (10,2 milliarder) ved utgangen av 2017. Økningen på 1,5 milliarder kroner er et resultat av godt salg og verdikninger, særlig på aksjefond og aktiv forvaltning.

Investeringsprodukter, kundeporteføljer (mill. kr)	2017	2016	Endring
Aksjefond	7.870	6.612	1.258
Spareforsikring	840	762	78
Aktiv forvaltning	2.989	2.780	209
Totalt	11.699	10.154	1.545

Forsikring

Bankens forsikringsportefølje har hatt en vekst på 5,8 prosent i 2017. Veksten har vært størst på personforsikring som har økt med 7,9 prosent.

Forsikring, premievolum (mill. kr)	2017	2016	Endring
Skadeforsikring	769	738	31
Personforsikring	327	303	24
Tjenestepensjon	232	214	18
Totalt	1.328	1.255	73

Privatmarked

Totale utlån i privatmarkedet er 103 milliarder kroner og totale innskudd 37 milliarder kroner per 31. desember 2017. Dette er utlån til og innskudd fra lønnstakere, landbrukskunder og enkeltpersonsforetak.

I privatmarkedet ble samlede driftsinntekter 1.926 millioner kroner (1.633 millioner) i 2017. Netto renteinntekter utgjorde 1.137 millioner kroner (953 millioner) og provisjonsinntektene 789 millioner (679 millioner). Inntektene har økt i hovedsak som følge av økte utlån og forbedrede utlånsmarginer samt økte provisjonsinntekter fra andre finansieringsinntekter, investeringsprodukter, betaling og forsikring. Samlede inntekter økte med 293 millioner kroner. Avkastning på anvendt kapital i privatmarkedssegmentet ble 16,6 prosent (13,8 prosent). Anvendt kapital er regulatorisk kapital på 15,0 prosent, tilsvarende konsernets målsetting om ren kjernekapitaldekning.

Utlånsmarginen i 2017 ble 1,93 prosent (1,75 prosent), mens innskuddsmarginen ble 0,11 prosent (0,25 prosent) målt mot tremåneders NIBOR. Gjennomsnittlig tremåneders NIBOR er blitt redusert med om lag 0,30 prosentpoeng i løpet av 2017.

Utlåns- og innskuddsvekst i privatmarkedet i 2017 ble henholdsvis 10,0 prosent (10,3 prosent) og 6,7 prosent (3,9 prosent).

Det er gjennomgående lav direkte risiko i utlån til privatkunder, og dette reflekteres i fortsatt lave tap. Det er ingen indikasjoner på økte taps- og misligholdsnivåer i bankens boliglånsportefølje. Låneporteføljen er sikret med pant i boligeiendom.

Næringsliv

Totale utlån til næringslivskunder er 39 milliarder kroner og totale innskudd 39 milliarder per 31. desember 2017. Dette er en diversifisert portefølje med utlån til og innskudd fra i næringslivskunder i Trøndelag og Møre og Romsdal.

Innen næringsliv ble driftsinntektene 1.315 millioner kroner (1.205 millioner) i 2017. Netto renteinntekter ble 1.108 millioner kroner (1.000 millioner) og provisjonsinntektene og avkastning på finansielle investeringer 207 millioner (205 millioner). Driftsinntektene i næringslivssegmentet har i all hovedsak økt på grunn av økte utlån og forbedrede utlånsmarginer.

Netto samlede tap i næringslivssegmentet er redusert og var 318 millioner kroner (490 millioner) i 2017. Tapene er i all vesentlighet knyttet til utfordringene innen oljerelatert virksomhet.

Avkastning på anvendt kapital for næringslivssegmentet ble 10,5 prosent i 2017 (6,9 prosent). Anvendt kapital er regulatorisk kapital på 15,0 prosent, tilsvarende konsernets målsetting om ren kjernekapitaldekning.

Utlåns- og innskuddsmargin ble henholdsvis 2,69 prosent (2,51 prosent) og minus 0,10 prosent (minus 0,08 prosent) per fjerde kvartal 2017.

Utlånene økte med 1,5 prosent (0,7 prosent) og innskuddene økte med 19,5 prosent (6,9 prosent) i 2017.

Datterselskaper

Samlet resultat i bankens datterselskaper i 2017 ble 242,7 millioner kroner (326,8 millioner) før skatt.

Resultat før skatt (mill. kr)	2017	2016	Endring
EiendomsMegler 1 Midt-Norge	2,6	66,7	-64,0
SpareBank 1 Finans Midt-Norge	128,3	103,4	24,9
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN	60,3	42,9	17,4
SpareBank 1 Markets (proforma inkl Allegro)	1,9	19,6	-17,8
SpareBank 1 SMN Invest	27,9	73,7	-45,9
Andre selskaper	21,6	20,4	1,2
Sum	242,7	326,8	-84,1

EiendomsMegler 1 Midt-Norge er markedsleder i Trøndelag og Møre og Romsdal med en svært sterk markedsposisjon og særlig i Trondheim. Ambisjonen er å fortsette og styrke markedsandelen i regionen. Selskapet har i samarbeid med BN Bank etablert selskapet BN Bolig, hvor EiendomsMegler 1 Midt-Norge og BN Bank har en eierandel på 50 prosent hver. Dette er en satsing på eiendomsmegling i Oslo-markedet som i tillegg til økte inntekter fra eiendomsmegling skal bidra til sterkere boliglånsvekst for BN Bank i dette markedet.

EiendomsMegler 1 Midt-Norge sitt resultat før skatt i 2017 ble 2,6 millioner kroner (66,7 millioner). Resultatet er svekket av:

- Reduserte inntekter som følge av færre solgte boligenheter. Antall solgte boligenheter i 2017 var 6.719 mot 7.429 i 2016.

- 35 millioner kroner i negativt resultat knyttet til oppstartskostnader i BN Bolig. EiendomsMegler 1 Midt-Norge konsoliderer resultatet fra BN Bolig som datterselskap.

SpareBank 1 Finans Midt-Norge hadde et resultat på 128,3 millioner kroner i 2017 (103,4 millioner), og har positiv resultatutvikling som følge av sterk inntektsøkning, begrenset kostnadsvekst og god risikostyring. Selskapets forretningsområder er hovedsakelig leasing til SMB-markedet og billån til privatkunder. Selskapet har leasing- og billånsavtaler for til sammen 6,2 milliarder kroner, der leasingavtalene utgjør 2,8 milliarder (2,3 milliarder) og billån 3,4 milliarder (2,7 milliarder). Selskapet tilbyr også forbrukslån, og denne porteføljen var ved årsskiftet 208 millioner kroner (132 millioner).

Det har vært god vekst og spesielt på billån hvor veksten siste 12 måneder har vært 26 prosent. SamSpar-bankene i SpareBank 1 hadde per 31. desember 2017 en eierandel i SpareBank 1 Finans Midt-Norge på 27,9 prosent og Sparebanken Sogn og Fjordane en eierandel på 7,5 prosent. SpareBank 1 SMN eier 64,6 prosent av aksjene i SpareBank 1 Finans Midt-Norge.

SpareBank 1 Regnskapshuset SMN oppnådde i 2017 et overskudd før skatt på 60,3 millioner kroner (42,9 millioner). Resultatøkningen tilskrives god drift og at selskapet har utvidet virksomheten betydelig i Møre og Romsdal.

Selskapet retter seg mot SMB-segmentet med en teknologisk moderne distribusjonsmodell og et bredt tjenestespekter.

SpareBank 1 Regnskapshuset SMN overtok alle aksjer i Økonomisenteret med omlag 110 ansatte med virkning fra 2017. Selskapet har etter dette 372 ansatte og en årsomsetning på 360 millioner kroner. Dette har bidratt til resultatforbedringen i 2017 og betydelig økning i både inntekter og kostnader.

SpareBank 1 SMN Invest investerer i aksjer, hovedsakelig i regionale virksomheter. Selskapet hadde et overskudd i 2017 på 27,9 millioner kroner (73,7 millioner).

Verdiendringer og realisering av tap eller gevinster i selskapets samlede aksjeholdning utgjør 12,5 millioner kroner av selskapet netto totale inntekter. Selskapet har i tillegg eierinteresser i eiendomsselskapet Grilstad Marina og resultatandelen fra dette selskapet var 15,4 millioner kroner i 2017.

SpareBank 1 Markets er datterselskap av SpareBank 1 SMN med eierandel på 66,7 prosent. SpareBank 1 Markets har hovedkontor i Oslo og avdelinger i Trondheim, Ålesund og Stavanger. Det er 132 ansatte i selskapet. I fjerde kvartal kjøpte selskapet aksjebordet i SpareBank 1 SR-Bank Markets. I transaksjonen ble SpareBank 1 SR-Bank deleier i selskapet.

SpareBank 1 Markets kjøpte i 2017 også SpareBank 1 Kapitalforvaltning (tidligere Allegro Kapitalforvaltning og SpareBank 1 Nord-Norge Forvaltning). Selskapet er sentralt i SpareBank 1 Markets sin satsing på kapitalforvaltning med en samlet forvaltningskapital på ti milliarder kroner. Selskapet har 15 ansatte.

SpareBank1 Markets (inkludert SpareBank 1 Kapitalforvaltning) sitt resultat før skatt i 2017 ble 1,9 millioner kroner (19,6 millioner). Det har vært positiv inntektsutvikling i konsernet det siste året, særlig innenfor aksjehandel og Investment Banking (Corporate).

SpareBank 1 Markets har i løpet av 2017 gjennomført flere ansettelses som forventes å bidra til å styrke inntjeningen i selskapet når ansettelsene når normalisert inntjeningskraft. Dette har gitt en betydelig kostnadsvekst i 2017.

I SpareBank 1 SMN sitt markedsområde er SpareBank 1 Markets det ledende kapitalmarkedsmiljøet. SpareBank 1 Markets har hovedfokus på kunder hvor konsernet selv har en sterk konkurranseposisjon alene eller i samspill med eierbankene.

Tilfredsstillende finansiering og god likviditet

Banken har en konservativ likviditetsstrategi. Strategien legger vekt på å ha likviditetsreserver som sikrer banken overlevelse i tolv måneder med ordinær drift og uten behov for ny ekstern finansiering.

Banken har likviditetsreserver på 27 milliarder kroner og er finansiert i 30 måneder med ordinær drift uten ny ekstern finansiering.

Myndighetene stiller krav til at alle kredittinstitusjoner skal ha tilstrekkelige likviditetsbuffer til å tåle perioder med begrenset tilgang på markedsfinansiering. Liquidity Coverage Ratio (LCR) måler størrelsen på bankenes likvide eiendeler i forhold til netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid gitt en stressituasjon.

LCR er beregnet til 164 prosent per 31. desember 2017 (129 prosent). Kravet er 100 prosent.

Konsernets innskuddsdekning per 31. desember 2017 inklusive SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt var 51 prosent (49 prosent).

Banken har god diversifisering mellom ulike finansieringskilder og -produkter. Andelen av bankens samlede pengemarkedsfinansiering med over ett års løpetid var 80 prosent (88 prosent) per 31. desember 2017.

SpareBank 1 Boligkreditt er bankens viktigste finansieringskilde og lån på samlet 35 milliarder kroner er solgt per 31. desember 2017.

Rating

Bankens rating hos Moody's og Fitch Ratings er henholdsvis A1 (outlook negative) og A- (outlook stable). Moody's endret i juli 2017 utsiktene for SpareBank 1 SMN og andre norske banker fra «stable» til «negative» outlook. Endringen er utløst av forventning om innføring av EUs krisehåndteringsdirektiv, som trolig vil medføre lavere sannsynlighet for støtte fra offentlige myndigheter til norske banker.

Soliditet

Ren kjernekapitaldekning per 31. desember 2017 ble 14,9 prosent (14,9 prosent). Konsernets målsetting for ren kjernekapitaldekning er 15,0 prosent. Myndighetskravet til ren kjernekapitaldekning er 14,1 prosent.

Risikoveid balanse (beregningsgrunnlaget) økte med 5,4 prosent i 2017, men dette utlignes av økt ren kjernekapital som følge av et meget godt resultat i 2017 på 1,8 milliarder kroner og tilbakeholdelse av 50 prosent av dette.

Banken økte sine utlån med 8,2 prosent i 2017, men som følge av en bevisst vridning av sammensetningen av utlånene økte beregningsgrunnlaget med kun 5,3 prosent. Tilbakeholdt overskudd har medført at ren kjernekapital har økt med 5,3 prosent i 2017.

Ren kjernekapitaldekning er 0,1 prosentpoeng under målsatt nivå. Dette anes å være innenfor naturlige svingninger. Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio) er 7,2 prosent (7,4). Styret er fornøyd med bankens kapitaliseringsnivå.

Per 31. desember 2017 økte motsyklisk buffer fra 1,5 prosent til 2,0 prosent slik at krav til ren kjernekapital økte til 12,0 prosent, inkludert kombinerte bufferkrav. Inklusive et pilar 2-krav på 2,1 prosent er det samlede myndighetskrav 14,1 prosent.

Finanstilsynets endelige vurdering av tillegg for risikoer som ikke dekkes tilstrekkelig av pilar 1 ble fastsatt til 2,1 prosent i 2015. Påslaget er hovedsakelig knyttet til eierrisiko, markedsrisiko og konsentrasjonsrisiko på kreditt. Dette tillegget er gjenstand for vurdering fra Finanstilsynet hvert andre år, og Finanstilsynet vil fastsette nytt pilar 2-tillegg i løpet av 2018. SpareBank 1 SMN har mål om en ledelsesbuffer på om lag 1 prosent over samlede pilar 1 samt pilar 2-krav til å kunne absorbere svingninger i risikovektet balanse samt svingninger i konsernets resultat. På bakgrunn av dette er konsernets kapitalmål på 15 prosent.

Styret i SpareBank 1 SMN gjør løpende vurderinger av kapitalsituasjonen utfra fremtidige kapitalkrav.

Bankens egenkapitalbevis (MING)

Bokført verdi per egenkapitalbevis per 31. desember 2017 (inklusive et foreslått utbytte på 4,40 kroner) var 78,81 kroner (73,35) og resultatet per egenkapitalbevis ble 8,71 kroner (7,93).

Pris/Inntjening var 9,44 (8,17) og pris/bok 1,04 (0,88).

Kursen ved årsskiftet var 82,25 kroner og det er i 2017 utbetalt 3,00 kroner i utbytte per egenkapitalbevis for 2016.

SpareBank 1 SMNs vedtekter inneholder ikke begrensninger for eierne på omsetning av egenkapitalbevis.

Ved emisjoner rettet mot ansatte tilbys ansatte deltakelse etter gitte retningslinjer. I de tilfeller det gis rabatter i emisjoner rettet mot ansatte, vil bindingstid før eventuelt salg foreligge. Rettighetene til egenkapitalbevis utstedt ved emisjoner rettet mot ansatte kan ikke overdras.

SpareBank 1 SMN er ikke kjent med at det foreligger avtaler mellom egenkapitalbevisene som begrenser mulighetene til å omsette eller utøve stemmerett for egenkapitalbevis.

Se for øvrig kapittel Eierstyring og selskapsledelse.

Risikoforhold

Konsernets problemlån preges av utfordringene knyttet til offshorenæringen. Lån til oljerelatert virksomhet utgjør per 31. desember 2017 3,2 prosent av konsernets samlede utlån. Kredittkvaliteten i bankens øvrige utlånsportefølje er tilfredsstillende. Det har ikke vært smitteeffekter fra oljerelatert virksomhet til andre bransjer, og det foreligger ingen øvrige vesentlige konsentrasjoner i misligholdte og tapsutsatte engasjement.

Det er positive vekstsignaler både internasjonalt og i Norge. En svakere norsk krone har virket positivt for norsk eksportnæring, men det forventes en viss styrking av kronen fremover. Reallønnsveksten forventes å øke noe. Kombinert med et fortsatt lavt rentenivå vurderer banken at tapsrisiko i bankens privatmarkedsportefølje vil være lav. Arbeidsledigheten er redusert i bankens markedsområde og banken legger til grunn at nivået vil være relativt moderat også fremover.

Kredittveksten blant norske husholdninger er fortsatt høyere enn lønnsveksten og vil over tid påvirkes av utviklingen i boligprisene. Husholdningenes gjeldsnivå er økt fra høye nivåer. Fallende boligpriser samt forventningen om høyere renter vil sannsynligvis føre til økt sparerate i norske husholdninger, noe som vil kunne gi redusert omsetning for deler av norsk næringsliv.

Bankens resultater påvirkes direkte og indirekte av svingningene i verdipapirmarkedene og særlig verdsettelse av basisswapper bidrar til volatilitet. Den indirekte effekten skyldes i all hovedsak bankens eierandel i SpareBank 1 Gruppen hvor både forsikringsvirksomheten og fondsforvaltningsaktivitetene påvirkes av svingningene.

Banken er også eksponert for risiko knyttet til tilgang på ekstern finansiering. Dette reflekteres i bankens konservative likviditetsstrategi (se avsnitt foran om finansiering og likviditet).

Samfunnsansvar

De fire kjerneverdiene helhjerta, ansvarlig, likandes og dyktig er alle knyttet til arbeidet med samfunnsansvar. Ansvarlig er den viktigste rettesnoren for SpareBank 1 SMN sitt arbeid med samfunnsansvar.

SpareBank 1 SMN arbeider med samfunnsansvar for å styrke konkurransekraften, redusere risiko, tiltrekke seg gode kunder, investorer og dyktige ansatte samt øke nyskapingen og utvikle regionen som konsernet er en del av. Slik skaper SMN verdier på en ansvarlig og bærekraftig måte for alle interessenter.

SpareBank 1 SMN rapporterer for første gang bankens prestasjoner innen samfunnsansvar og bærekraft i henhold til den globalt anerkjente standarden til Global Reporting Initiative (GRI.) Les mer om bankens samfunnsansvar i eget kapittel i årsrapporten.

SpareBank 1 SMN har i 2017 også tilsluttet seg FNs Global Compact, med de forpliktelser det innebærer.

SpareBank 1 SMN utviklet i 2017 en ny strategi for samfunnsansvar. Strategien er bygget på bankens verdier, er vedtatt i styret og forankret i organisasjonen.

Strategien beskriver konkrete mål innen temaene

- Ansvarlige produkter og tjenester
- Kommunikasjon og åpenhet
- Etikk og antikorrupsjon
- Miljø og klima
- Medarbeidere og organisasjon

SpareBank 1 SMN har hatt en god bærekraftig utvikling i 2017. Banken har etablert nye strategier, policyer, retningslinjer og rutiner, og vil vise resultater av arbeidet i 2018. Banken vil årlig rapportere resultater innen samfunnsansvar i henhold til GRI-standard.

Ansvarlige produkter og tjenester

SpareBank 1 SMN har egne policyer for bærekraft i utlån, egne eierposisjoner og forvaltning. I tillegg utvikler banken egne bærekraftige produkter. I den daglige driften betyr policyene blant annet at SpareBank 1 SMN skal:

1. Ikke ta eierposisjoner eller yte lån til selskaper som ikke etterlever våre prinsipper, og medta forbehold om oppfølging og konsekvens ved avvik i finansiering der selskapene driver i bransjer, land og regioner med spesielt høy risiko
2. Legge press på kundene og selskapene vi investerer i slik at de har gode rutiner og prosesser for å gjøre riktige etiske, miljømessige og bærekraftige valg, og for å påvirke selskaper de har eierposisjoner i gjennom aktiv eierstyring
3. Kreve dokumentasjon på at kunder har fulgt opp forhold som bryter våre prinsipper
4. Ta konsekvensen av avvik som ikke følges opp gjennom å ikke fornye eller forlenge lån, eller avvikle eierposisjoner

Banken vil også gjøre en ESG-screening av alle bankens eksisterende fondsleverandører i løpet av 2018.

Kommunikasjon og åpenhet

SpareBank 1 SMNs strategi for samfunnsansvar definerer hvordan banken skal arbeide med interessentene. SMN forsøker kontinuerlig å identifisere og engasjere egne omgivelser, og integrere innspill i viktige beslutningsprosesser. SpareBank 1 SMN møter legitime krav og forventninger fra bankens interessenter på en åpen og konstruktiv måte. Banken har derfor en egen definert prosess for interessentarbeidet, forankret i styret. Strategien påpeker eksempelvis at SpareBank 1 SMN skal:

1. Definere interessenter bredt og strategisk og søke muligheter
2. Prioritere interessenter etter hvilken verdi interessenten har for banken
3. Være åpen, tydelig, nysgjerrig og konstruktiv i dialogen med interessentene
4. Søke etter partnerskap og dele suksesshistorier med interessentene
5. Inkludere interessentenes synspunkter i selskapsstyringen

I 2017 har SpareBank 1 SMN gjennomført en rekke strukturerte interessentintervjuer, som ledd i å kartlegge bankens mest vesentlige tema innen bærekraft.

Etikk og antikorrupsjon

Banken vedtok oppdaterte etiske retningslinjer i 2017. Retningslinjene regulerer bl.a. den enkelte medarbeiders forhold til kunder, leverandører, konkurrenter og omverden.

I tillegg til de etiske retningslinjene har SpareBank 1 SMN etablert en egen varslingsrutine. Varslingsrutinene ivaretar kravene i arbeidsmiljøloven, for varsling av kritikkverdige forhold i virksomheten.

Varslingsrutinen legger også til rette for at ansatte kan varsle til bankens eksterne varslingsmottak, samt varsle anonymt dersom varsleren ønsker dette.

SpareBank 1 SMN startet i 2017 en prosess for å etablere et nytt system for hendelsesrapportering i samarbeid med en ekstern leverandør. Det nye systemet vil bli implementert i første kvartal 2018.

Miljø og klima

Det er spesielt viktig for oss som regionbank å ta ansvar for bærekraft i investeringer og utlån. SpareBank 1 SMN er forpliktet til å gjøre det banken kan for å støtte opp om FNs bærekraftsmål, og banken er opptatt av at selskaper banken investerer i eller låner penger til tar bærekraftige valg.

SpareBank 1 SMN har sertifisert eget miljøstyringssystem etter standarden for Miljøfyrtårn. Banken rapporterer eget energiforbruk og klimautslipp hver vår til den norske Stiftelsen Miljøfyrtårn. Miljøstyringssystemet sørger for kontinuerlig forbedring av bankens egne miljøprestasjoner.

Medarbeidere og organisasjon

Det er store endringer i bransjen som skaper et stort behov for endring i bankens kompetanseprofil. Fremover vil banken ha behov for færre medarbeidere i produksjon, flere i digital utvikling og flere i digitalt salg, analyse og forretningsutvikling.

SpareBank 1-alliansen har en felles digital læringsplattform (LMS), som gjør kurs og treningsprogrammer tilgjengelig for medarbeidere. SpareBank 1 SMN har i 2017 i tillegg arbeidet med en ny prosess og nye verktøy for kompetanseutvikling og -styring. Prosjektet Ny arbeidshverdag skal sikre at banken, parallelt med utvikling og implementering av nye systemer og prosesser, utvikler riktig kompetanse. Det vises til kapittelet menneskene og note 22 Personalkostnader for mer informasjon om arbeidsmiljø, likestilling og andre medarbeiderrelaterte forhold.

Utsikter

SpareBank 1 SMN har i 2017 oppnådd gode resultater. De fleste forretningsområdene har hatt sterk utvikling. Spesielt fremheves høy kundetilgang i privatmarkedet og lavere tap på utlån.

Konsernet er meget solid med uvektet egenkapitalandel (leverage ratio) på 7,2 prosent. Styret er fornøyd med en ren kjernekapitaldekning på 14,9 prosent, omtrent som målsatt etter et år med sterk vekst. Målsettingen om 15 prosent ren kjernekapitaldekning opprettholdes.

Det er etter styrets vurdering fortsatt et betydelig potensial for ytterligere digitalisering og optimalisering av kanalsamspill i salgs- og rådgivningsarbeidet. Bankens kunder vil primært dekke sine behov for finansielle produkter, betalinger og enkel rådgivning digitalt. Samtidig opprettholdes et kompetent rådgiverapparat som ivaretar tyngre rådgivningsoppgaver og etablering av nye kundeforhold. I distribusjonsstrategien inngår relativt sett mange, men kostnadseffektive kontorer og førsteklasses selvbetjente kundeflater. Det investeres også betydelig i å standardisere og automatisere prosesser, for å effektivisere og forenkle etterlevelse av regulatoriske krav. Ved inngangen til 2018 står den norske finansbransjen foran store endringer. I løpet av året innføres betalingsdirektivet PSD2. Banken og SpareBank 1-alliansen har satt ambisiøse mål om å utnytte denne muligheten til å tilby bedre tjenester og tilføre mer verdi for eksisterende og nye kunder.

Banken vil fortsette innsatsen for å styrke markedsposisjonen blant små og mellomstore bedrifter. I 2018 vil banken lansere en digital plattform for små og mellomstore bedrifter. Plattformen kobler bank- og regnskapsdata og bidrar til at bedriften får en effektiv kommunikasjon med banken. Dette, sammen med lokal tilstedeværelse, vil gi banken konkurransefortrinn i markedet for små og mellomstore bedrifter.

De økonomiske utsiktene i Trøndelag og Møre og Romsdal er gode.

Tap på utlån de siste årene har nesten utelukkende vært knyttet til oljerelatert virksomhet. Det forventes lavere tap fremover. Tilnærmet alle kunder innenfor denne sektoren er restrukturert og opplever nå aktivitetsøkning som følge av økt oljepris og derigjennom økende aktivitet på norsk sokkel. Fortsatt grundig oppfølging av kundene gjør banken godt forberedt dersom man opplever en ny reduksjon av oljepris og etterspørsel.

Bankens eksponering i næringseiendom har vært stabil de siste årene, og det har vært marginale tap på utlån til denne næringen i perioden. Kontorledigheten i Trondheim har holdt seg stabil på om lag 9 prosent de siste to årene, etter økning i 2014 og 2015. I bankens næringseiendomsportefølje i Trondheim var tilsvarende ledighet 4,9% ved siste gjennomgang høsten 2017.

Styrets vurdering er at det er sannsynlighet for en viss reduksjon i etterspørselen etter bolig etter en lang periode med sterk etterspørsel og prisvekst. Prisveksten i regionen har vært lavere enn i andre pressområder. Banken har en god portefølje av boliglån og forventer at et eventuelt fall i boligprisene vil påføre banken beskjedne tap.

Bankens datterselskaper og tilknyttede selskaper har vist en god utvikling i 2017. Det legges til grunn at den positive utviklingen vil fortsette i 2018.

Styret er godt fornøyd med konsernets prestasjoner og resultater i 2017 og forventer at også 2018 blir et godt år for SpareBank 1 SMN.

Trondheim, 28. februar 2018
Styret i SpareBank 1 SMN

Kjell Bjordal
Styrets leder

Bård Benum
Nestleder

Paul E. Hjelm-Hansen

Aud Skrudland

Morten Loktu

Janne Thyø Thomsen

Arnhold Holstad

Erik Gunnes
Ansattererepresentant

Venche Johnsen
Ansattererepresentant

Finn Haugan
Konsernsjef

Resultatregnskap

Morbank		(mill. kr)	Noter	Konsern	
2016	2017			2017	2016
3.401	3.571	Renteinntekter	4,19	3.825	3.597
1.672	1.599	Rentekostnader	4,19	1.600	1.668
1.730	1.972	Netto renteinntekter		2.225	1.929
971	1.098	Provisjonsinntekter	4,20	1.390	1.251
85	98	Provisjonskostnader	4,20	168	133
36	38	Andre driftsinntekter	4,20	783	556
922	1.038	Netto provisjons- og andre inntekter		2.005	1.674
817	629	Utbytte	21,44	6	88
-	-	Netto resultat fra eierinteresser	4,21,39	437	423
188	146	Netto resultat fra finansielle instrumenter	4,21	317	434
1.006	776	Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser		760	944
3.658	3.786	Sum inntekter		4.989	4.547
536	575	Personalkostnader	22,24	1.426	1.159
615	634	Andre driftskostnader	23,32,33	943	844
1.151	1.209	Sum driftskostnader		2.369	2.003
2.506	2.577	Resultat før tap		2.621	2.544
502	323	Tap på utlån og garantier	4,11	341	516
2.004	2.253	Resultat før skatt		2.279	2.029
302	403	Skattekostnad	25	450	352
-13	-	Resultat virksomhet holdt for salg, etter skatt		-1	4
1.689	1.850	Resultat for regnskapsåret		1.828	1.681
34	33	Hybridkapitaleiernes andel av periodens resultat		33	34
1.058	1.162	Egenkapitalbeviseiernes andel av periodens resultat		1.128	1.027
597	655	Grunnfondskapitalens andel av periodens resultat		636	579
		Ikke-kontrollerende eierinteressers andel av periodens resultat		32	41
1.689	1.850	Resultat for regnskapsåret		1.828	1.681
Resultat/Utvannet resultat per egenkapitalbevis				8,71	7,93

Utvidet resultatregnskap

Morbank		(mill. kr)	Noter	Konsern	
2016	2017			2017	2016
1.689	1.850	Resultat for regnskapsåret		1.828	1.681
		Poster som ikke vil bli reklassifisert til resultat			
-75	-24	Aktuarielle gevinster og tap pensjoner	24	-20	-77
19	6	Skatt på estimatavvik pensjon		5	19
-	-	Andre inntekter og kostnader tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet		4	-1
-56	-18	Sum		-11	-58
		Poster som vil bli reklassifisert til resultat			
-52	15	Endring i virkelig verdi for investeringer tilgjengelig for salg	3,31	15	-50
-	-	Andre inntekter og kostnader tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet		4	-7
-	-	Skatt		-	-
-52	15	Sum		19	-58
1.581	1.847	Totaltresultat for regnskapsåret		1.836	1.565
34	33	Hybrikapitaleiernes andel av periodens totalresultat		33	34
989	1.160	Egenkapitalbeviserens andel av periodens totalresultat		1.132	953
558	654	Grunnfondskapitalens andel av periodens totalresultat		638	537
		Ikke-kontrollerende eierinteressers andel av periodens totalresultat		32	41
1.581	1.847	Totaltresultat for regnskapsåret		1.836	1.565

Utvidet resultatregnskap består av poster ført direkte mot egenkapitalen som ikke er transaksjoner med eiere, jfr IAS 1.

Balanse

Morbank				Konsern	
31.12.16	31.12.17	(mill. kr)	Noter	31.12.17	31.12.16
		EIENDELER			
315	3.313	Kontanter og fordringer på sentralbanker	26,45	3.313	315
8.203	9.543	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7,15,26,28,45	4.214	3.892
			4,8,9,10,11,12,		
96.499	104.769	Netto utlån til kunder	15,26,28,45	110.959	101.354
17.636	19.895	Sertifikater og obligasjoner	15,26,27,29,45	19.736	17.557
4.812	4.328	Derivater	14,26,27,30,45	4.351	4.752
248	169	Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	26,27,31,45	1.825	1.542
3.766	3.940	Investering i eierinteresser	39,40,41,44	5.760	5.638
3.005	3.120	Investering i konsernselskaper	39,41	-	-
226	82	Virksomhet holdt for salg	31,33,39	649	15
470	522	Immaterielle eiendeler	32	793	639
882	703	Andre eiendeler	4,24,25,33,34	1.654	2.376
136.062	150.383	Sum eiendeler	13,16,17	153.254	138.080
		GJELD			
10.299	9.047	Innskudd fra kredittinstitusjoner	7,26,28,45	9.607	10.509
68.391	77.362	Innskudd fra og gjeld til kunder	4,26,28,35,45	76.476	67.168
36.317	42.194	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	26,28,36,45	42.194	36.317
3.973	3.341	Derivater	14,26,27,30	3.343	4.074
731	909	Annen gjeld	24,26,27,37	1.923	1.531
-	-	Virksomhet holdt for salg	39	1	0
2.186	2.159	Ansvarlig lånekapital	26,28,38,45	2.201	2.228
121.896	135.011	Sum gjeld	18	135.744	121.827
		EGENKAPITAL			
2.597	2.597	Eierandelskapital	43	2.597	2.597
-0	-0	Egenbeholdning eierandelskapital	43	-8	-4
895	895	Overkursfond		895	895
4.490	5.079	Utjevningsfond		5.072	4.487
389	571	Avsatt utbytte		571	389
220	322	Avsatt til gaver		322	220
4.499	4.831	Grunnfondskapital		4.831	4.499
126	126	Fond for urealiserte gevinster		126	139
-	-	Annen egenkapital		1.547	1.656
950	950	Hybridkapital		993	950
		Ikke-kontrollerende eierinteresser		565	425
14.166	15.372	Sum egenkapital	5,44	17.510	16.253
136.062	150.383	Sum gjeld og egenkapital	16,17	153.254	138.080

Endring i egenkapital

Morbank (mill. kr)	Innskutt egenkapital			Opptjent egenkapital					
	Eierandels- kapital	Overkurs- fond	Hybrid- kapital	Grunn- fonds- kapital	Utjevnings- fond	Utbytte og gaver	Fond for urealiserte gevinster	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital per 1.1.16	2.597	895	950	4.105	3.790	332	279	-	12.948
Periodens resultat	-	-	34	411	730	609	-95	-	1.689
Utvildede resultatposter									
Urealiserte verdier aksjer	-	-	-	2	3	-	-57	-	-52
Tilgjengelig for salg	-	-	-	-20	-36	-	0	-	-56
Estimatavvik pensjoner	-	-	-	-18	-33	-	-57	-	-108
Sum utvildede resultatposter	-	-	-	-18	-33	-	-57	-	-108
Totalresultat for perioden	-	-	34	393	697	609	-152	-	1.581
Transaksjoner med eierne									
Utbetalt utbytte for 2015	-	-	-	-	-	-292	-	-	-292
Utbetalt til gaveformål	-	-	-	-	-	-40	-	-	-40
Betalte renter hybridkapital	-	-	-34	-	-	-	-	-	-34
Kjøp og salg egne egenkapitalbevis	0	-	-	-	0	-	-	-	0
Andre egenkapitalføringer	-	-	-	1	3	-	-	-	4
Sum transaksjoner med eierne	0	-	-34	1	3	-332	-	-	-362
Egenkapital per 31.12.16	2.597	895	950	4.499	4.490	609	126	-	14.166
Egenkapital per 1.1.17	2.597	895	950	4.499	4.490	609	126	-	14.166
Periodens resultat	-	-	33	327	580	893	17	-	1.850
Utvildede resultatposter									
Urealiserte verdier aksjer	-	-	-	-	-	-	-	15	15
Tilgjengelig for salg	-	-	-	-	-	-	-	-18	-18
Estimatavvik pensjoner	-	-	-	-	-	-	-	-3	-3
Sum utvildede resultatposter	-	-	-	-	-	-	-	-3	-3
Totalresultat for perioden	-	-	33	327	580	893	17	-3	1.847
Transaksjoner med eierne									
Utbetalt utbytte for 2016	-	-	-	-	-	-389	-	-0	-390
Utbetalt til gaveformål	-	-	-	-	-	-220	-	-	-220
Betalte renter hybridkapital	-	-	-33	-	-	-	-	-	-33
Kjøp og salg egne egenkapitalbevis	0	-	-	-	0	-	-	-	0
Andre egenkapitalføringer	-	-	-	5	9	-	-17	3	-
Sum transaksjoner med eierne	0	-	-33	5	9	-609	-17	3	-642
Egenkapital per 31.12.17	2.597	895	950	4.831	5.079	893	126	-	15.372

Konsern	Kontrollerende eierinteresser									Sum egenkapital
	Innskutt egenkapital			Opptjent egenkapital						
	Eierandels-kapital	Overkurs-fond	Hybrid-kapital	Grunn-fonds-kapital	Utjevnings-fond	Utbytte og gaver	Fond for urealiserte gevinster	Annen egen-kapital	IKE*	
(mill. kr)										
Egenkapital per 1.1.16	2.576	895	950	4.105	3.790	332	290	1.597	318	14.854
Periodens resultat	-	-	34	411	730	609	-95	-49	41	1.681
Utvidede resultatposter										
Andre inntekter og kostnader tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet	-	-	-	-	-	-	-	-8	-	-8
Urealiserte verdier aksjer										
Tilgjengelig for salg	-	-	-	2	3	-	-56	-0	-	-50
Estimatavvik pensjoner	-	-	-	-20	-36	-	-	-1	-0	-58
Sum utvidede resultatposter	-	-	-	-18	-33	-	-56	-9	-0	-116
Totalresultat for perioden	-	-	34	393	697	609	-151	-58	41	1.565
Transaksjoner med eierne										
Utbetalt utbytte for 2015	-	-	-	-	-	-292	-	-	-	-292
Utbetalt til gaveformål	-	-	-	-	-	-40	-	-	-	-40
Betalte renter hybridkapital	-	-	-34	-	-	-	-	-	-	-34
Kjøp og salg av egne egenkapitalbevis	0	-	-	-	0	-	-	-	-	0
Egne egenkapitalbevis i SB 1 Markets**)	17	-	-	-	-3	-	-	-2	-	11
Andre egenkapitalføringer	-	-	-	1	3	-	-	-12	-	-8
Andre transaksjoner tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet	-	-	-	-	-	-	-	132	-	132
Endring ikke-kontrollerende eierinteresser	-	-	-	-	-	-	-	-	66	66
Sum transaksjoner med eierne	17	-	-34	1	-1	-332	-	118	66	-165
Egenkapital per 31.12.16	2.593	895	950	4.499	4.487	609	139	1.656	425	16.253

*) Ikke-kontrollerende eierinteresser

**) Beholdning av egne egenkapitalbevis som ledd i SpareBank 1 Markets' tradingaktivitet

(mill. kr)	Kontrollerende eierinteresser									
	Innskutt egenkapital			Opptjent egenkapital						
	Eierandels- kapital	Overkurs- fond	Hybrid- kapital	Grunn- fonds- kapital	Utjevnings- fond	Utbytte og gaver	Fond for urealiserte gevinster	Annen egekapital	IKE*	Sum egekapital
Egenkapital per 1.1.17	2.593	895	950	4.499	4.487	609	139	1.656	425	16.253
Periodens resultat	-	-	33	327	580	893	17	-54	32	1.828
Utvidede resultatposter										
Andre inntekter og kostnader tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet	-	-	-	-	-	-	-	8	-	8
Urealiserte verdier aksjer Tilgjengelig for salg	-	-	-	-	-	-	-	15	-	15
Estimatavvik pensjoner	-	-	-	-	-	-	-	-16	1	-15
Sum utvidede resultatposter	-	-	-	-	-	-	-	7	1	8
Totalresultat for perioden	-	-	33	327	580	893	17	-46	32	1.836
Transaksjoner med eierne										
Utbetalt utbytte for 2016	-	-	-	-	-	-389	-	-0	-	-390
Utbetalt til gaveformål	-	-	-	-	-	-220	-	-	-	-220
Betalte renter hybridkapital	-	-	-33	-	-	-	-	-	-	-33
Ny hybridkapital	-	-	43	-	-	-	-	-	-	43
Kjøp og salg av egne egenkapitalbevis	0	-	-	-	0	-	-	-	-	0
Egne egenkapitalbevis i SB 1 Markets*)	-4	-	-	-	-4	-	-	-12	-	-21
Andre egenkapitalføringer	-	-	-	5	9	-	-30	-31	2	-44
Andre transaksjoner tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet	-	-	-	-	-	-	-	-21	-	-21
Endring ikke-kontrollerende eierinteresser	-	-	-	-	-	-	-	-	105	105
Sum transaksjoner med eierne	-4	-	9	5	5	-609	-30	-63	107	-580
Egenkapital per 31.12.17	2.588	895	993	4.831	5.072	893	126	1.547	565	17.510

*) Ikke-kontrollerende eierinteresser

**) Beholdning av egne egenkapitalbevis som ledd i SpareBank 1 Markets' tradingaktivitet

Kontantstrømoppstilling

Morbank			Konsern	
2016	2017	(mill. kr)	2017	2016
1.689	1.850	Resultat etter skatt	1.828	1.681
34	50	+ Av- og nedskrivninger	102	98
502	323	+ Tap på utlån/garantier	341	516
2.225	2.223	Tilført fra årets virksomhet	2.271	2.295
2.310	656	Reduksjon/(økning) øvrige fordringer	480	2.234
-1.586	-455	Økning/(reduksjon) annen gjeld	-339	-1.601
-7.405	-8.593	Reduksjon/(økning) utlån	-9.946	-8.454
-2.318	-1.340	Reduksjon/(økning) utlån kredittinstitusjoner	-322	-1.485
3.299	8.972	Økning/(reduksjon) innskudd kunder	9.308	3.078
2.144	-1.252	Økning/(reduksjon) innskudd kredittinstitusjoner	-902	2.354
-1.885	-2.259	Reduksjon/(økning) sertifikater og obligasjoner	-2.179	-1.805
-3.215	-2.047	A) Netto likviditetsendring fra virksomhet	-1.629	-3.384
-26	-100	Brutto investeringer bygninger/driftsmidler	383	-52
-	5	Avgang bygninger/driftsmidler	5	-
-223	-145	Netto innbetalt kapital tilknyttede selskaper/datterselskaper	-685	33
36	94	Reduksjon/(økning) aksjer og eierinteresser	-249	-67
-213	-146	B) Netto likviditetsendring investeringer	-546	-86
-324	-27	Økning/(reduksjon) i ansvarlig lånekapital	-27	-281
0	0	Innbetalinger/(utbetalinger) knyttet til eierandelskapital	-21	-
-292	-390	Utbetalt utbytte	-390	-292
-40	-220	Besluttet gaveutdeling	-220	-40
-34	-33	Betalte renter hybridkapital	-33	-34
1.162	5.860	Økning/(reduksjon) annen langsiktig gjeld	5.862	1.162
473	5.191	C) Netto likviditetsendringer finansiering	5.173	515
-2.955	2.998	A) + B) + C) Netto endringer i likvider i året	2.998	-2.955
3.270	315	Likviditetsbeholdning per 1.1	315	3.270
315	3.313	Likviditetsbeholdning ved utgangen av året	3.313	315
-2.955	2.998	Endring	2.998	-2.955

Noter til regnskapet

Note	Side	
1	30	Generell informasjon
2	31	Regnskapsprinsipper
3	39	Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper
4	41	Segmentinformasjon
5	43	Kapitaldekning og kapitalstyring
6	45	Risikoforhold
		Kredittrisiko
7	49	Kredittinstitusjoner - fordringer og gjeld
8	50	Utlån til og fordringer på kunder
9	55	Fraregning av finansielle eiendeler
10	57	Aldersfordeling på forfalte, men ikke nedskrevne engasjement
11	58	Tap på utlån og garantier
12	61	Kreditteksponering for hver interne risikoring
13	63	Maksimal kreditteksponering
14	66	Finansielle instrumenter og motregning
15	67	Kredittkvalitet per klasse av finansielle eiendeler
		Markedsrisiko
16	70	Markedsrisiko knyttet til renterisiko
17	71	Markedsrisiko knyttet til valutaeksponering
		Likviditetsrisiko
18	72	Likviditetsrisiko
		Resultatregnskap
19	73	Netto renteinntekter
20	74	Netto provisjons- og andre inntekter
21	75	Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser
22	76	Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte
23	80	Andre driftskostnader
		Balanse
24	81	Pensjon
25	85	Skatt
26	87	Klassifisering av finansielle instrumenter
27	88	Vurdering av virkelig verdi på finansielle instrumenter
28	91	Virkelig verdi av finansielle instrumenter til amortisert kost
29	93	Sertifikater og obligasjoner
30	94	Finansielle derivater
31	96	Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser
32	99	Immatrielle eiendeler
33	100	Eiendom, anlegg og utstyr
34	102	Øvrige eiendeler
35	103	Innskudd fra og gjeld til kunder
36	104	Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

37	105	Annen gjeld og forpliktelse
38	107	Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån
39	108	Investering i eierinteresser

Øvrige opplysninger

40	112	Oppkjøp av virksomheter og virksomhetssammenslutning
41	113	Vesentlige transaksjoner med nærstående selskaper
42	114	Eierandelskapital- og eierstruktur
43	115	Resultat per egenkapitalbevis
44	116	Utbytte fra datterselskaper
45	117	Overgangsnote IFRS 9

Note 1 - Generell informasjon

Beskrivelse av virksomheten

Se virksomhetsbeskrivelse presentert i årsrapporten.

Konsernet SpareBank 1 SMN

SpareBank 1 SMN har sitt hovedkontor i Trondheim, Søndre gate 4. Bankens markedsområder er i hovedsak Trøndelag og Nordvestlandet.

Konsernregnskapet for 2017 ble godkjent av styret 28. februar 2018.

Note 2 - Regnskapsprinsipper

Grunnlaget for utarbeidelse av det konsoliderte årsregnskapet

Konsernregnskapet 2017 for SpareBank 1 SMN er satt opp i overensstemmelse med internasjonale standarder for finansiell rapportering (IFRS) som er gjort gjeldende i Norge. Dette omfatter også tolkninger fra Den internasjonale tolkningskomité for finansiell rapportering (IFRIC) og dens forgjenger, Den faste tolkningskomité (SIC). Målegrunnlaget for konsernregnskapet er historisk kost med de unntak som er beskrevet nedenfor. Regnskapet er avlagt basert på IFRS standarder og fortolkninger obligatoriske for årsregnskap som avlegges per 31. desember 2017.

Implementerte regnskapsstandarter og andre relevante endringer i regelverk i 2017

Anvendte regnskapsprinsipper er konsistente med prinsippene anvendt i foregående regnskapsperiode, med unntak av de endringene i IFRS som har blitt implementert av konsernet i inneværende regnskapsperiode. Nedenfor er det listet hvilke endringer i IFRS med virkning for 2017-regnskapet som har vært relevante for samt effekten dette har hatt på konsernets årsregnskap.

Følgende nye og endrede regnskapsstandarter og fortolkninger er første gang anvendt i 2017:

IAS 12 Inntektsskatt - endringer

Endringene klargjør om en skal regnskapsføre eiendeler ved utsatt skatt knyttet til gjeldsinstrumenter målt til virkelig verdi. Konkret klargjør endringene blant annet at urealiserte tap på gjeldsinstrumenter målt til virkelig verdi i regnskapet, og til kost skattemessig, resulterer i skattereduserende midlertidige forskjeller uavhengig av hvordan eieren forventer å gjenvinne balanseført beløp. Endringen klargjør den regnskapsmessige behandlingen ved innregning av eiendel ved utsatt skatt knyttet til gjeldsinstrument som måles til virkelig verdi i visse tilfeller.

Endringen har regnskapsmessig effekt fra 1. januar 2017 og er implementert retrospektivt.

IFRS 12 Opplysninger om interesser i andre foretak - endringer

Endringene avklarer at enkelte notekrav i standarden gjelder for et foretaks interesser i datterselskap, felleskontrollert virksomhet eller tilknyttede foretak som er klassifisert som (eller inkludert i en avhendingsgruppe som er klassifisert som) holdt for salg.

Endringen er implementert retrospektivt.

IAS 7 Oppstilling over kontantstrømmer - endringer

IAS 7 er endret ved at det er innført et noteopplysningskrav knyttet til endringer i finansielle forpliktelser som oppstår som følge av finansieringsaktiviteter. Endringen medfører ingen endring i innregning og måling av finansielle forpliktelser.

Presentasjonsvaluta

Presentasjonsvalutaen er norske kroner (NOK), som også er bankens funksjonelle valuta. Alle beløp er angitt i millioner kroner med mindre noe annet er angitt.

Konsolidering

Konsernregnskapet omfatter banken og alle datterforetak som ikke er planlagt avhendet i nær framtid og derfor skal klassifiseres som holdt for salg etter IFRS 5. Som datterforetak regnes alle foretak hvor banken har kontroll, dvs. makt til å styre et foretaks finansielle og driftsmessige prinsipper i den hensikt å oppnå fordeler av foretakets aktiviteter. Datterforetak er konsolidert fra det tidspunkt banken har overtatt kontroll, og det tas ut av konsolideringen fra det tidspunkt banken gir fra seg kontroll. Gjensidige balanseposter og alle vesentlige resultatelementer er eliminert.

Ved overtakelse av kontroll i et foretak (virksomhetssammenslutning) blir alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppført til virkelig verdi i samsvar med IFRS 3. En positiv differanse mellom virkelig verdi av kjøpsvederlaget og virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppføres som goodwill, mens en eventuell negativ differanse inntektsføres ved kjøpet. Regnskapsføring av goodwill etter førstegangsinnregning er omtalt under avsnittet om immaterielle eiendeler.

Alle transaksjoner innad i konsernet blir eliminert ved utarbeidelse av konsernregnskap. Ikke-kontrollerende eierinteressers andel av konsernets resultat blir presentert i egen linje under resultat etter skatt i resultatregnskapet. I egenkapitalen vises ikke-kontrollerende eierinteressers andel som en egen post.

Tilknyttet foretak

Tilknyttet foretak er foretak der banken har betydelig innflytelse. Normalt er det betydelig innflytelse når banken har en eierandel på 20 prosent eller mer. Tilknyttede foretak regnskapsføres etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Investeringen førstegangsinnregnes

til anskaffelseskost og justeres deretter for endring i bankens andel av nettoeiendelene til det tilknyttede foretaket. Banken resultatfører sin andel av resultatet i det tilknyttede foretaket. I morbankens regnskap regnskapsføres tilknyttede foretak til kostmetoden. Se også note 39 Investering i eierinteresser.

Felleskontrollert virksomhet

Felleskontrollert virksomhet kan bestå av felleskontrollert drift, felleskontrollerte eiendeler og felleskontrollerte foretak. Felles kontroll innebærer at banken gjennom avtale utøver kontroll sammen med andre deltakere. Felleskontrollert drift og felleskontrollerte eiendeler regnskapsføres ved at bankens forholdsmessige andel av eiendeler, forpliktelser og balanseposter innregnes i bankens regnskap. Styringsstrukturen for SpareBank 1-samarbeidet er regulert i en avtale mellom eierne. Konsernet klassifiserer sin deltakelse i enkelte selskaper som investeringer i felleskontrollerte foretak og vurderer disse etter egenkapitalmetoden. Se note 39 Investering i eierinteresser.

Utlån og tap på utlån

Utlån måles til amortisert kost i samsvar med IAS 39. Amortisert kost er anskaffelseskost minus tilbakebetalinger på hovedstolen, pluss eller minus kumulativ amortisering som følger av en effektiv rentemetode, og fratrukket eventuelle beløp for verdifall eller tapsutsatthet. Den effektive renten er den renten som nøyaktig diskonterer estimerte framtidige kontante inn- eller utbetalinger over det finansielle instrumentets forventede levetid.

Fastrentelån til kunder regnskapsføres til virkelig verdi. Gevinst og tap som skyldes endring i virkelig verdi innregnes over resultatregnskapet som verdiendring. Opptjent rente og over/underkurs regnskapsføres som renter. Renterisikoen i fastrenteutlåne styres med renteswapper som regnskapsføres til virkelig verdi. Det er konsernets oppfatning at vurdering av fastrenteutlån til virkelig verdi gir mer relevant informasjon om verdiene i balansen.

Nedskrivning

Balanseført beløp av bankens eiendeler blir gjennomgått på balansedagen for å vurdere om det foreligger indikasjoner på verdifall. Dersom det foreligger slike indikasjoner estimeres eiendelens gjenvinnbare beløp. Årlig beregnes gjenvinnbart beløp på balansedagen for goodwill, eiendeler som har en ubegrenset utnyttbar levetid, og immaterielle eiendeler som ennå ikke er tilgjengelig for bruk. Nedskrivninger foretas når balanseført verdi av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet overstiger gjenvinnbart beløp. Nedskrivninger føres over resultatregnskapet. Nedskrivning av goodwill reverseres ikke. For andre eiendeler reverseres nedskrivninger dersom det er en endring i estimater som er benyttet for å beregne gjenvinnbart beløp.

Individuelle nedskrivninger på finansielle eiendeler

Verditap på utlån er pådratt dersom, og bare dersom, det eksisterer objektive bevis på verdifall som kan medføre redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter første gangs innregning (en tapshendelse) og resultatet av tapshendelsen (eller hendelsene) må også kunne måles pålitelig. Objektive bevis på at verdien av en finansiell eiendel er redusert omfatter observerbare data som blir kjent for konsernet om følgende tapshendelser:

- vesentlige finansielle vanskeligheter hos utsteder eller låntaker
- ikke uvesentlig mislighold av kontrakt, som manglende betaling av avdrag og renter
- konsernet innvilger låntaker spesielle betingelser med bakgrunn i økonomiske eller legale grunner knyttet til låntakers økonomiske situasjon
- sannsynlighet for at skyldner vil inngå gjeldsforhandlinger eller andre finansielle reorganiseringer
- på grunn av finansielle problemer opphører de aktive markedene for den finansielle eiendelen

Konsernet vurderer først om det eksisterer individuelle objektive bevis på verdifall for finansielle eiendeler som er individuelt signifikante.

Dersom det er objektive bevis på at en verdireduksjon har inntruffet, beregnes størrelsen på tapet til differansen mellom eiendelens bokførte verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer (eksklusiv fremtidige kredittap som ikke er pådratt) diskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige effektive rentesats. Bokført verdi av eiendelen reduseres ved bruk av en nedskrivningskonto og tapet innregnes i resultatregnskapet.

Eiendeler som vurderes individuelt med hensyn til verdireduksjon, og hvor et verditap identifiseres eller fortsatt er identifisert, tas ikke med i beregning av gruppevis nedskrivninger.

Gruppevis nedskrivninger på utlån

For finansielle eiendeler som ikke er individuelt signifikante, vurderes de objektive bevisene på verdifall individuelt eller kollektivt. Dersom konsernet fastslår at det ikke eksisterer objektive bevis på verdifall for en individuell vurdert finansiell eiendel, signifikant eller ikke, inkluderes eiendelen i en gruppe av finansielle eiendeler med samme kredittrisikokarakteristikk.

I vurderingen av gruppevis nedskrivninger hensyntas blant annet:

- observerbare data indikerer at det er målbar reduksjon i fremtidige kontantstrømmer fra en gruppe finansielle eiendeler siden førstegangsinnregning, selv om reduksjonen ennå ikke fullt ut kan identifiseres til en individuell finansiell eiendel i gruppen inkludert:
  - ugunstig utvikling i betalingsstatus for låntakere i gruppen
  - nasjonale eller lokale økonomiske betingelser som korrelerer med mislighold av eiendelene i gruppen

Verdifallet på grupper av finansielle eiendeler måles ved utvikling i rating på grupper av finansielle eiendeler ved å følge utviklingen i negativ migrering og endring i forventet tap over porteføljens løpetid.

Migreringen av kunder utarbeides ved løpende å kredittvurdere hver enkelt kunde i bankens porteføljeovervåkingssystemer.

For hendelser som har inntruffet, men som ennå ikke har gitt utslag i bankens porteføljeovervåkingssystemer, estimeres gruppevis nedskrivningsbehov ved bruk av stresstestmodeller.

Misligholdte og tapsutsatte engasjementer

Samlet engasjement fra en kunde regnes som misligholdt når forfalte avdrag eller renter ikke er betalt 90 dager etter forfall eller rammekreditter er overtrukket i 90 dager eller mer. Utlån og andre engasjementer som ikke er misligholdte, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør det sannsynlig at konsernet vil bli påført tap, og det derved er foretatt individuell nedskrivning, klassifiseres som tapsutsatte.

Verdireduksjon på lån bokført til virkelig verdi

På hver balansedag vurderer konsernet om det eksisterer bevis på at en finansiell eiendel eller gruppe av finansielle eiendeler bokført til virkelig verdi er utsatt for verdireduksjon. Tap som følge av verdireduksjon er innregnet i resultatregnskapet i den perioden de oppstår.

Konstaterte tap

Når det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige, klassifiseres tapene som konstatert. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere foretatte individuelle nedskrivninger, føres mot nedskrivningene. Konstaterte tap uten dekning i de individuelle nedskrivningene samt over- eller underdekning i forhold til tidligere nedskrivninger, resultatføres.

Overtatte eiendeler

Som ledd i behandlingen av misligholdte lån og garantier, overtar banken i en del tilfeller eiendeler som har vært stilt som sikkerhet for slike engasjementer. Ved overtakelse verdsettes eiendelene til antatt realisasjonsverdi. Eventuelt avvik fra balanseført verdi av misligholdt eller nedskrevet engasjement ved overtakelsen klassifiseres som nedskrivning på utlån. Overtatte eiendeler balanseføres etter sin art. Ved endelig avhendelse resultatføres avviket fra balanseført verdi i henhold til eiendelens art i regnskapet.

Anleggsmidler holdt for salg og avviklet virksomhet

Eiendeler som bankens styre har besluttet skal selges, blir behandlet etter IFRS 5 dersom det er svært sannsynlig at eiendelen vil bli solgt innen tolv måneder. Denne typen eiendeler er i hovedsak overtatte eiendeler i forbindelse med tapsengasjement samt investering i datterselskap holdt for salg. Anleggsmidler og grupper av anleggsmidler og gjeld klassifisert som holdt for salg måles til den laveste verdien av tidligere balanseført verdi og virkelig verdi fratrukket salgskostnader. Resultat fra slik virksomhet samt tilhørende eiendeler og gjeld, presenteres på egen linje som holdt for salg.

Leieavtaler

Finansielle leieavtaler er ført under hovedposten utlån i balansen og regnskapsføres til amortisert kost. Alle faste inntekter innenfor leieavtalens forventede løpetid inngår i beregningen av avtalens effektive rente.

Verdipapirer og derivater

Verdipapirer og derivater består av aksjer og andeler, sertifikater og obligasjoner og derivative valuta- og renteinstrumenter. Aksjer og andeler klassifiseres enten som til virkelig verdi over resultatet eller som tilgjengelig for salg. Sertifikater og obligasjoner klassifiseres enten som til virkelig verdi over resultatet, lån og fordring eller i kategorien holde til forfall. Derivater regnes alltid som til virkelig verdi over resultatet med mindre de inngår i en kontantstrømsikring. Banken benytter seg imidlertid ikke av kontantstrømsikringer.

Alle finansielle instrumenter klassifisert som til virkelig verdi over resultatet måles til virkelig verdi, og endring i verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra andre finansielle investeringer. Finansielle eiendeler holdt for tradingformål karakteriseres av at instrumenter i porteføljen omsettes hyppig og at posisjoner etableres med mål om kortsiktig gevinst. Øvrige slike finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet er investeringer som ved førstegangsinnregning blir definert som vurdert til virkelig verdi over resultatet (virkelig verdi opsjon).

Finansielle derivater presenteres som en eiendel når virkelig verdi er positiv og som en forpliktelse når virkelig verdi er negativ.

Aksjer og andeler klassifisert som tilgjengelig for salg måles også til virkelig verdi, men endringen i verdi fra inngående balanse føres under utvidet resultatregnskap og inngår derved i konsernets totalresultat. Aksjer som ikke kan måles pålitelig, vurderes til kostpris etter IAS 39.46 c. Det er etablert rutiner for løpende verdivurdering av alle aksjeinvesteringer. Disse vurderingene gjøres med ulike intervaller i forhold til størrelsen på investeringen.

Sertifikater og obligasjoner som klassifiseres som lån og fordring eller holde til forfall, måles til amortisert kost ved en effektiv rentemetode, jfr. omtale av denne metoden under avsnittet om utlån.

Immaterielle eiendeler

Immaterielle eiendeler består hovedsakelig av goodwill i konsernet SpareBank 1 SMN. Andre immaterielle eiendeler vil innregnes når kravene til balanseføring er til stede. Goodwill oppstår som differanse mellom virkelig verdi av vederlaget ved kjøp av en virksomhet og virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser, jfr. omtale under konsolidering. Goodwill avskrives ikke, men den er gjenstand for en årlig nedskrivningstest med sikte på å avdekke et eventuelt verdifall, i samsvar med IAS 36. Ved vurdering av verdifall foregår vurderingen på det laveste nivå der det er mulig å identifisere kontantstrømmer.

Immaterielle eiendeler ervervet separat balanseføres til kost. Økonomisk levetid er enten bestemt eller ubestemt. Immaterielle eiendeler med bestemt levetid avskrives over økonomisk levetid og testes for nedskrivning ved indikasjoner på dette. Avskrivningsmetode og -periode vurderes minst årlig.

Eiendom, anlegg og utstyr

Eiendom, anlegg og utstyr samt eierbenyttet eiendom regnskapsføres i samsvar med IAS 16. Investeringen førstegangsinnregnes til anskaffelseskost og avskrives deretter lineært over forventet levetid. Ved fastlegging av avskrivningsplan splittes de enkelte eiendeler i nødvendig utstrekning opp i komponenter med forskjellig levetid, og det tas hensyn til estimert restverdi. Eiendom, anlegg og utstyr som hver for seg er av liten betydning, eksempelvis PC-er og annet kontorutstyr, vurderes ikke individuelt for restverdier, levetid eller verdifall, men vurderes som grupper. Eierbenyttet eiendom er etter definisjonen i IAS 40 eiendommer som i hovedsak benyttes av banken eller dens datterforetak til sin egen virksomhet.

Eiendom, anlegg og utstyr som avskrives er gjenstand for nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 når omstendighetene indikerer det.

Eiendommer som eies med det formål å oppnå leieinntekter eller verdistigning, klassifiseres som investeringseiendommer og måles til virkelig verdi i samsvar med IAS 40. Konsernet har ingen investeringseiendommer.

Renteinntekter og -kostnader

Renteinntekter og -kostnader knyttet til eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost, resultatføres løpende basert på en effektiv rentemetode. Gebyrer knyttet til rentebærende innlån og utlån inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres dermed over forventet løpetid. For rentebærende instrumenter som måles til virkelig verdi vil markedsverdien klassifiseres som inntekt fra andre finansielle investeringer. For rentebærende instrumenter som klassifiseres som lån og fordring eller holde til forfall (HTM) og ikke inngår i sikringsrelasjoner, amortiseres over-/underkurs som renteinntekt over løpetiden på kontrakten.

Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende. Honorarer for rådgivning opptjenes i samsvar med inngått rådgivningsavtale, som oftest etter hvert som tjenesten ytes. Det samme gjelder for løpende forvaltningstjenester. Honorar og gebyr ved omsetning eller formidling av finansielle instrumenter, eiendom eller andre investeringsobjekter som ikke genererer balanseposter i bankens regnskap, resultatføres når transaksjonen sluttføres. Banken mottar provisjon fra SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt tilsvarende differansen mellom lånets rente og den finansieringskostnad SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt oppnår. I bankens regnskap fremkommer dette som provisjonsinntekter.

Transaksjoner og beholdninger i utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved transaksjonskursen. Gevinst og tap knyttet til gjennomførte transaksjoner eller til omregning av beholdninger av pengeposter på balansedagen resultatføres. Gevinst og tap knyttet til omregning av andre poster enn pengeposter, innregnes på samme måte som den tilhørende balansepost.

Sikringsbokføring

Banken vurderer og dokumenterer sikringens effektivitet i samsvar med IAS 39. Banken benytter virkelig verdi sikring for å styre sin renterisiko. I sin sikringsaktivitet sikrer banken seg mot bevegelser i markedrenten. Endringer i kredittspread er ikke hensyntatt i måling av sikringseffektiviteten. Ved virkelig verdi sikring blir både sikringsinstrumentet og sikringsobjektet regnskapsført til virkelig verdi, og endringer i disse verdiene fra inngående balanse blir resultatført.

Øremerking til virkelig verdi over resultatet

Morbankens fastrentelån er øremerket til virkelig verdi over resultatet i samsvar med IAS 39 og morbanken styrer renterisikoen knyttet til disse utlånene gjennom bruk av derivater.

Skatt

Resultatført skatt består av periodeskatt (betalbar skatt) og utsatt skatt. Periodeskatt er beregnet skatt på årets skattepliktige resultat. Utsatt skatt regnskapsføres etter gjeldsmetoden i samsvar med IAS 12. Ved beregningen av utsatt skatt benyttes til enhver tid gjeldende skattesats. Det beregnes forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på midlertidige forskjeller, som er differansen mellom balanseført verdi og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser. Det beregnes likevel ikke forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på goodwill som ikke gir skattemessige fradrag, og heller ikke på førstegangsinnregnede poster som verken påvirker regnskapsmessig eller skattepliktig resultat.

Det beregnes en eiendel ved utsatt skatt på fremførbare skattemessige underskudd. Eiendel ved utsatt skatt innregnes bare i det omfang det forventes fremtidig skattepliktige resultater som gjør det mulig å utnytte den tilhørende skattefordelen. Kildeskatt presenteres som periodeskatt. Formueskatt blir presentert som driftskostnad i konsernets regnskap i samsvar med IAS 12.

Innskudd fra kunder

Innskudd fra kunder vurderes til amortisert kost.

Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

Lån som ikke inngår i sikringsbokføring, førstegangsinnregnes til opptakskost. Dette er virkelig verdi av det mottatte vederlaget etter fradrag av transaksjonsutgifter. Lån måles deretter til amortisert kost. Enhver forskjell mellom opptakskost og oppgjørsbeløpet ved forfall blir dermed periodisert over lånetiden ved hjelp av lånets effektive rente. Det benyttes ikke øremerking til virkelig verdi over resultatet for konsernets gjeld.

Ansvarlige lån og fondsobligasjoner

Ansvarlige lån og fondsobligasjoner utstedt før 2012 er klassifisert som forpliktelser i balansen og måles til amortisert kost som andre langsiktige lån. Ansvarlige lån har prioritet etter all annen gjeld. En fondsobligasjon er en obligasjon med en pålydende rente, men banken har under nærmere gitte vilkår ikke plikt til å betale ut renter, og investor har heller ikke senere krav på renter som ikke er utbetalt, dvs. rentene akkumuleres ikke. Fondsobligasjoner utstedt etter 2012 er klassifisert som hybridkapital under egenkapital da disse ikke tilfredsstiller definisjonen av finansiell forpliktelse i henhold til IAS 32. Obligasjonene er evigvarende og SpareBank 1 SMN har rett til ikke å betale renter til investorene. Rentene presenteres ikke som en rentekostnad i resultatet, men som en reduksjon i egenkapitalen. Se også nærmere beskrivelse i note 3. Behandling av ansvarlige lån og fondsobligasjoner i beregningen av konsernets kapitaldekning er omtalt i note 5 Kapitaldekning og kapitalstyring.

Usikre forpliktelser

Banken utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Tapsvurderinger skjer som ledd i vurderingen av tap på utlån og etter de samme prinsipper og rapporteres sammen med disse. Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig. Det gis opplysninger om usikre forpliktelser som ikke fyller kriteriene for balanseføring dersom de er vesentlige. Avsetning for restruktureringsutgifter foretas når banken har en avtalemessig eller rettslig forpliktelse.

Pensjoner

SpareBank 1 SMN-konsernet har etablert pensjonsordning for sine ansatte som tilfredsstiller kravene om obligatorisk tjenstepensjon. SpareBank 1 SMN hadde tidligere ytelsespensjon. Ytelsesordningen ble avviklet med virkning fra 1. januar 2017. Gevinst ved avviklingen ble behandlet som en planendring og i tråd med IAS 19 resultatført i 2016 da beslutningen ble tatt. Konsernet gikk over på innskuddsordning.

Innskuddsbasert pensjonsordning

Innskuddsbaserte pensjonsordninger innebærer at konsernet ikke gir løfte om fremtidig pensjon av en gitt størrelse, men betaler et årlig tilskudd til de ansattes kollektive pensjonssparing. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Konsernet har ingen ytterligere forpliktelser knyttet til levert arbeidsinnsats etter at det årlige innskuddet er betalt. Det er ingen avsetning for påløpte pensjonsforpliktelser i slike ordninger. Innskuddsbaserte pensjonsordninger kostnadsføres direkte. Eventuelle forskuddsbetalte innskudd balanseføres som eiendel (pensjonsmidler) i den grad innskuddet kan refunderes eller redusere fremtidige innbetalinger. Innskuddene er gitt til pensjonsplanen for heltidsansatte, og tilskuddet utgjør fra sju prosent fra 0 - 7,1 G og 15 prosent fra 7,1 - 12 G. Pensjonspremien kostnadsføres når den påløper.

Se også note 24 Pensjoner.

Avtalefestet førtidspensjon

Bank- og finansnæringen har inngått avtale om avtalefestet pensjon (AFP). Ordningen dekker førtidspensjon fra 62 til 67 år. Bankens ansvar er 100 prosent av pensjonen som utbetales mellom 62 og 64 år og 60 prosent av pensjonen som utbetales mellom 65 og 67 år. Opptak av nye pensjonister opphørte med virkning fra 31. desember 2010. Lov om statstilskudd til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskuddsloven) trådte i kraft 19. februar 2010. Arbeidstakere som tar ut AFP med virkningstidspunkt i 2011 eller senere, vil bli gitt ytelser etter den nye ordningen. Ny AFP-ordning utgjør et livsvarig påslag på Folketrygden og kan tas ut fra 62 år. Arbeidstakere tjener årlig opp rett til AFP med 0,314 prosent av pensjongivende inntekt opp til 7,1G frem til 62 år. Opptjening i ny ordning beregnes på bakgrunn av arbeidstakerens livsinntekt, slik at alle tidligere arbeidsår innregnes i opptjeningsgrunnlaget.

Den nye AFP-ordningen anses regnskapsmessig å være en ytelsesbasert flerforetaksordning. Dette innebærer at det enkelte foretaket skal regnskapsføre sin proporsjonale andel av ordningens pensjonsforpliktelse, pensjonsmidler og pensjonskostnad. Dersom det ikke foreligger beregninger av de enkelte komponentene i ordningen og et konsistent og pålitelig grunnlag for allokering, regnskapsføres den nye AFP-ordningen som en innskuddsordning. På nåværende tidspunkt foreligger det ikke slikt grunnlag, og den nye AFP-ordningen regnskapsføres derfor som en innskuddsordning. Regnskapsføring av ny AFP-ordning som ytelsesordning vil først skje når pålitelig måling og allokering kan foretas. Ny ordning skal finansieres ved at Staten dekker en tredel av pensjonsutgiftene og to tredeler skal dekkes av arbeidsgiverne. Arbeidsgivernes premie skal fastsettes som en prosentandel av lønnsutbetalinger mellom 1G og 7,1G.

I tråd med anbefalingen fra Norsk Regnskapsstiftelse er det i regnskapsåret ikke foretatt avsetning for konsernets reelle AFP-forpliktelse. Dette skyldes at Felleskontoret for LO/NHO så langt ikke har foretatt de nødvendige beregninger.

Segmentrapportering

SpareBank 1 SMN har Privatmarked og Næringsliv samt de vesentligste datterselskapene og tilknyttede selskaper som sine primære rapporteringssegmenter. Konsernet presenterer en sektor- og næringsfordeling av utlån og innskudd som sitt sekundære rapporteringsformat. Konsernets segmentrapportering er i samsvar med IFRS 8.

Utbytte og gaver

Foreslått utbytte på egenkapitalbevis og gaver regnskapsføres som egenkapital i perioden frem til det er vedtatt av bankens representantskap.

Hendelser etter balansedagen

Regnskapet anses som godkjent for offentliggjøring når styret har behandlet årsregnskapet. Representantskap og regulerende myndigheter vil etter dette kunne nekte å godkjenne regnskapet, men ikke forandre dette. Hendelser fram til regnskapet anses godkjent for offentliggjøring og som vedrører forhold som allerede var kjent på balansedagen, vil inngå i informasjonsgrunnlaget for fastsettelsen av regnskapsestimater og således reflekteres fullt ut i regnskapet. Hendelser som vedrører forhold som ikke var kjent på balansedagen, vil bli opplyst om dersom de er vesentlige.

Regnskapet er avlagt etter en forutsetning om fortsatt drift. Denne forutsetningen var etter styrets oppfatning til stede på det tidspunkt regnskapet ble godkjent for fremleggelse.

Styrets forslag til utbytte fremgår av årsberetningen og av oppstilling over endring i egenkapital.

Nye eller reviderte regnskapsstandarder som er godkjent, men ikke implementert i 2017

Standardene og fortolkningene som er vedtatt frem til tidspunkt for avleggelse av konsernregnskapet, men hvor ikrafttredelsestidspunkt er frem i tid, er oppgitt under. Konsernets intensjon er å implementere de relevante endringene på ikrafttredelsestidspunktet, under forutsetning av at EU godkjenner endringene før avleggelse av konsernregnskapet.

IFRS 9 Finansielle instrumenter

IFRS 9 Finansielle instrumenter skal erstatte dagens IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. IFRS 9 omhandler innregning, klassifisering, måling og fraregning av finansielle eiendeler og forpliktelser samt sikringsbokføring. IFRS 9 er gjeldende fra første januar 2018 og er godkjent av EU. For en oversikt over kvantitative effekter ved implementering av IFRS 9 vises det til note 45.

En beskrivelse av nye krav i IFRS 9 og endringer fra tidligere standard følger under. Videre følger en beskrivelse av hvilke valg SpareBank1 SMN har tatt.

Klassifisering og måling**Finansielle eiendeler**

Etter IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres i tre målekategorier: Virkelig verdi med verdiendring over resultatet, virkelig verdi med verdiendring over andre inntekter og kostnader (OCI) og amortisert kost. Målekategori bestemmes ved førstegangsinnregning av eiendelen. For finansielle eiendeler skilles det mellom gjeldsinstrumenter og egenkapitalinstrumenter. Klassifiseringen av finansielle eiendeler bestemmes ut fra kontraktsmessige vilkår for de finansielle eiendelene og hvilken forretningsmodell som brukes for styring av porteføljen som eiendelene inngår i.

Finansielle eiendeler som er gjeldsinstrumenter

Gjeldsinstrumenter med kontraktfestede kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes i en forretningsmodell med formål å motta kontraktmessige kontantstrømmer skal i utgangspunktet måles til amortisert kost. Instrumenter med kontraktfestede kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes i en forretningsmodell med formål både å motta kontraktmessige kontantstrømmer og salg, skal i utgangspunktet måles til virkelig verdi med verdiendringer over OCI, med renteinntekt, valutaomregningseffekter og eventuelle nedskrivninger presentert i det ordinære resultatet. Verdiendringer ført over OCI skal reklassifiseres til resultatet ved salg eller annen avhendelse av eiendelene.

Øvrige gjeldsinstrumenter skal måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Dette gjelder instrumenter med kontantstrømmer som ikke bare er betaling av normal rente (tidsverdi av penger, kredittmargin og andre normale marginer knyttet til utlån og fordringer) og hovedstol, og instrumenter som holdes i en forretningsmodell hvor formålet i hovedsak ikke er mottak av kontraktfestede kontantstrømmer. Finansielle instrumenter til virkelig verdi vil være omtrent på samme nivå som i dag.

Derivater og investeringer i egenkapitalinstrumenter

Alle derivater skal måles til virkelig verdi med verdiendring i resultatet, men derivater som er utpekt som sikringsinstrumenter skal regnskapsføres i tråd med prinsippene for sikringsbokføring. Investeringer i egenkapitalinstrumenter skal måles i balansen til virkelig verdi. Verdiendringer skal som hovedregel føres i det ordinære resultatet, men et egenkapitalinstrument, som ikke er holdt for handelsformål og som ikke er et betinget vederlag etter en virksomhetsoverdragelse, kan utpekes som målt til virkelig verdi med verdiendringer over OCI. Når egenkapitalinstrumenter utpekes til virkelig verdi med verdiendringer ført mot OCI skal ordinære utbytter resultatføres, mens verdiendringer ikke skal til resultatet verken løpende eller ved avhendelse.

Finansielle forpliktelser

For finansielle forpliktelser er reglene i hovedsak de samme som i dagens IAS 39. Som hovedregel skal finansielle forpliktelser fortsatt måles til amortisert kost med unntak av finansielle derivater målt til virkelig verdi, finansielle instrumenter som inngår i en handelsportefølje og finansielle forpliktelser bestemt regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer innregnet over resultatet.

Sikringsbokføring

IFRS 9 forenkler kravene til sikringsbokføring ved at sikringseffektiviteten knyttes nærmere ledelsens risikostyring og gir større rom for vurdering. Kravet om en sikringseffektivitet på 80–125 prosent er fjernet og erstattet med mer kvalitative krav, herunder at det skal være en økonomisk sammenheng mellom sikringsinstrument og sikringsobjekt, og at kredittrisiko ikke skal dominere verdiendringene til sikringsinstrumentet. Etter IFRS 9 er det tilstrekkelig med en prospektiv (fremadskuende) effektivitetstest, mens sikringseffektiviteten etter IAS 39 må vurderes både prospektivt og retrospektivt (tilbakeskuende). Sikringsdokumentasjon kreves fortsatt. Bankens vurdering er at sikringsbokføring vil bli videreført om lag i samme utstrekning som i dag.

Tapsnedskrivning utlån

Etter dagens regler under IAS 39 skal nedskrivninger for tap bare finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet etter første gangs balanseføring. Etter IFRS 9 skal tapsavsetningene derimot innregnes basert på forventet kredittap (ECL). Målingen av avsetningen for forventet tap avhenger av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden første gangs balanseføring. Ved førstegangs balanseføring og når kredittrisikoen ikke har økt vesentlig etter førstegangs balanseføring skal det avsettes for 12-måneders forventet tap. Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden. Metodikken i IFRS 9 standarden innebærer noe større volatilitet i nedskrivningene, og det forventes at nedskrivninger kommer tidligere enn ved dagens praksis. Dette vil være spesielt merkbart ved inngangen til en nedgangskonjunktur.

Nærmere beskrivelse av bankens nedskrivningsmodell

Tapsanslaget skal lages kvartalsvis, og vil bygge på data i datavarehuset som har historikk over konto- og kundedata for hele kredittporteføljen. Banken har besluttet å benytte tre makroøkonomiske scenarier for å ta hensyn til ikke-lineære aspekter av forventede tap. De ulike scenarier vil bli benyttet for å justere aktuelle parametre for beregning av forventet tap, og et sannsynlighetsvektet gjennomsnitt av forventet tap i henhold til respektive scenarier vil bli innregnet som tap.

Tapsestimatene vil bli beregnet basert på 12 måneders og livslang sannsynlighet for mislighold (probability of default – PD), tap ved mislighold (loss given default – LGD) og eksponering ved mislighold (exposure at default – EAD). Datavarehuset inneholder historikk for observert PD og observert LGD. Dette vil danne grunnlag for å lage gode estimater på fremtidige verdier for PD og LGD. I tråd med IFRS 9 grupperer banken sine utlån i tre trinn.

Trinn 1:

Dette er startpunkt for alle finansielle eiendeler omfattet av den generelle tapsmodellen. Alle eiendeler som ikke har vesentlig høyere kredittrisiko enn ved førstegangsinnregning får en avsetning for tap som tilsvarer 12 måneders forventet tap. I denne kategorien ligger alle eiendeler som ikke er overført til trinn 2 eller 3.

Trinn 2:

I trinn 2 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden førstegangsinnregning, men hvor det ikke er

objektive bevis på tap. For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over levetiden. I denne gruppen finner vi kontoer med vesentlig grad av kredittforverring, men som på balansedato tilhører kunder som er klassifisert som friske. Når det gjelder avgrensning mot trinn 1, definerer banken vesentlig grad av kredittforverring ved å ta utgangspunkt i hvorvidt et engasjements beregnede misligholdssannsynlighet (PD) har økt vesentlig. Sparebank1 SMN har besluttet å benytte både absolutte og relative endringer i PD som kriterie for flytting til trinn 2. Den viktigste driveren for en vesentlig endring i kredittisiko er kvantitativ endring i PD på balansedagen sammenlignet med PD ved første gangs innregning. En endring i PD med over 150 prosent er vurdert å være en vesentlig endring i kredittisiko. I tillegg må endringen i PD minimum være over 0,6 prosentpoeng. Kunder med mer enn 30 dagers betalingsforsinkelse vil alltid flyttes til trinn 2. Det gjøres også en kvalitativ vurdering basert på hvorvidt engasjementet har vesentlig økt kredittisiko dersom det settes på særskilt overvåking.

Trinn 3:

I trinn 3 i tapsmodellen er eiendeler, som har hatt en vesentlig økning i kredittisiko siden innvilgelse og hvor det er objektive bevis på tap på balansedato. For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over levetiden. Dette er eiendeler som under gjeldende regelverk defineres som misligholdte og nedskrevne.

IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers / IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter (uoffisiell norsk oversettelse)

IASB og FASB har gitt ut en ny, felles standard for inntektsføring, IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers. Standarden erstatter alle eksisterende standarder og fortolkninger for inntektsføring. Kjerneprinsippet i IFRS 15 er at inntekter innregnes for å reflektere overføringen av avtalte varer eller tjenester til kunder, og da til et beløp som gjenspeiler vederlaget selskapet forventer å ha rett til i bytte for disse varene eller tjenestene. Standarden gjelder med noen få unntak, alle inntektsbringende kontrakter med kunder og inneholder en modell for innregning og måling av salg av enkelte ikke-finansielle eiendeler (f. eks. salg av eiendom, anlegg og utstyr).

IFRS 15 skal implementeres enten ved bruk av full retrospektiv eller modifisert retrospektiv metode. Standarden har regnskapsmessig virkning fra 1. januar 2018. Standarden har ikke vesentlig betydning for konsernets inntektsføringsprinsipper.

IFRS 16 Leases / IFRS 16 Leiekontrakter (uoffisiell norsk oversettelse) IASB publiserte IFRS 16 i januar 2016. Standarden krever at leietaker balansefører eiendeler og gjeld for de fleste leieavtaler på samme måte som finansielle leieavtaler regnskapsføres etter IAS 17 Leieavtaler. Leietaker regnskapsfører en "rett til bruk"-eiendel og en tilhørende forpliktelse i balansen. Eiendelen avskrives over leieperioden, og forpliktelsen måles til amortisert kost. For utleier er det små endringer i forhold til dagens regnskapsstandard, IAS 17 Leieavtaler.

Basert på leieavtalene som er inngått per 31. desember 17 ville implementering av IFRS 16 gi en "rett til bruk" -eiendel på omkring 110 millioner kroner. Salget av bankens hovedkontor som er forventet i løpet av første kvartal 2018 vil medføre en reduksjon i eiendeler på 600 millioner kroner. Basert på forventet leieavtale som vil inngås med kjøper av kvartalet vil implementering av IFRS 16 gi en "rett til bruk" -eiendel som balanseføres fra 1. januar 2019 på ca 330 millioner kroner.

Note 3 - Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper

Ved utarbeidelse av konsernregnskapet foretar ledelsen estimater, skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper. Dette vil derfor påvirke regnskapsførte beløp for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. Estimater og skjønnsmessige vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og forventninger om fremtidige hendelser som anses å være sannsynlige på balansetidspunktet.

Tap på utlån og garantier

Bankens utlånsportefølje reklassifiseres månedlig. Kunder med svak risikoklasse, betalingsmislighold, negativ migrering eller andre objektive kriterier vurderes med tanke på behov for individuell nedskrivning. Dersom bankens beregninger viser at nåverdien av diskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på estimeringstidspunktet er lavere enn lånets bokførte verdi foretas en individuell nedskrivning. De nedskrevne lånene er gjenstand for kvartalsvis vurdering.

Vurdering av behov for nedskrivning gjøres for eksponeringer større enn 250.000 kroner som er misligholdt eller hvor det foreligger andre objektive kriterier. Gruppevis nedskrivninger beregnes for grupper av engasjement som har økende kredittrisiko, men hvor det ikke er mulig å identifisere hvilket engasjement som vil medføre tap. Beregning foretas med utgangspunkt i økning i forventet tap for porteføljer som har migrert negativt siden innvilgelsestidspunktet og justeres for forventet løpetid i porteføljene.

Vurdering av individuelle og gruppemessige nedskrivninger vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Banken benytter historisk informasjon som grunnlag for å estimere nedskrivningsbehov.

Hvor sikkerhetsverdier er knyttet til spesielle objekter eller bransjer som er i krise, vil sikkerheter måtte realiseres i lite likvide markeder og vurdering av sikkerhetsverdier kan i slike tilfeller være beheftet med betydelig usikkerhet.

For hendelser som har inntruffet, men som ennå ikke har gitt utslag i bankens porteføljeovervåkingssystemer, estimeres gruppevis nedskrivningsbehov ved bruk av stresstestmodeller.

Se også note 2 Regnskapsprinsipper og note 6 Risikoforhold.

Virkelig verdi egenkapitalinteresser

Eiendeler som vurderes til virkelig verdi over resultatregnskapet vil i hovedsak være verdipapir som omsettes i et aktivt marked. Et aktivt marked er definert som et marked for omsetning av ensartede produkter hvor det normalt finnes villige kjøpere og selgere til enhver tid, og hvor prisene er tilgjengelige for allmennheten. Aksjer notert på en regulert markedsplass faller inn under definisjonen på et aktivt marked. Det kan være utfordringer knyttet til aksjer hvor det er stor forskjell mellom kjøps- og salgskurs, omtalt som spread, og hvor aksjen omsettes sjeldent. Noen vesentlige aksjer vil være basert på interne verddivurderinger, transaksjonspriser eller eksterne analyser av selskapet. Slike aksjer vedsettes ved bruk av anerkjente verdsettelsesteknikker. Dette kan være bruk av diskonterte kontantstrømmer eller ved hjelp av sammenligningsprising hvor en benytter lignende selskaper som er børsnoterte og benytter multipliseringsprising for å fastslå verdien på det unoterte selskapet. Slike verdsettelse vil kunne være beheftet med usikkerhet. Eiendeler som klassifiseres som tilgjengelig for salg blir også vurdert til virkelig verdi med føring mot totalresultatet (utvidet resultatregnskap). Markedsverdiene vil i hovedsak være basert på verddivurderinger eller siste kjente omsetning av aksjen. De aksjene som ikke lar seg verddivurdere med rimelig stor sikkerhet blir videreført til kostpris.

Virkelig verdi på finansielle derivater og andre finansielle instrumenter

Virkelig verdi av derivater fastsettes ved bruk av verddivurderingsmodeller der prisen på underliggende instrument, eksempelvis renter og valuta, innhentes i markedet. Ved måling av finansielle instrumenter hvor observerbare markedsdata ikke er tilgjengelig, gjør konsernet antagelser om hva markedsaktører vil legge til grunn ved verdsettelse av tilsvarende finansielle instrumenter. I verdsettelsene kreves det utstrakt bruk av skjønn blant annet ved beregning av likviditetsrisiko, kredittrisiko og volatilitet. En endring i de nevnte faktorene vil påvirke fastsatt virkelig verdi på konsernets finansielle instrumenter. For mer informasjon se note 27 Vurdering av virkelig verdi på finansielle instrumenter.

For opsjoner vil volatiliteter være enten observerte implisitte volatiliteter eller beregnede volatiliteter basert på historiske kursbevegelser for underliggende instrument. I de tilfeller bankens risikoposisjon er tilnærmet nøytral, vil midtkurser bli anvendt. Med nøytral risikoposisjon menes eksempelvis at renterisiko innenfor et løpetidsbånd er tilnærmet null. I den utstrekning markedsprisene som innhentes tar utgangspunkt i transaksjoner med lavere kredittrisiko, vil dette hensyntas ved at den opprinnelige prisdifferansen målt mot slike transaksjoner med lavere kredittrisiko amortiseres over løpetiden.

Goodwill

Konsernet gjennomfører tester for å vurdere mulig verdifall på goodwill årlig eller ved indikasjon på verdifall. Vurderingen er basert på konsernets bruksverdi. Gjenvinnbart beløp fra kontantstrømgenererende enheter er fastsatt ved beregning av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Kontantstrømmene er basert på historisk inntjening og forventninger om fremtidige forhold og inkluderer antagelser og

estimerer om usikre forhold. Utfallet av nedskrivningstestene avhenger av anslag på avkastningskrav. Avkastningskravene er skjønnsmessig fastsatt på bakgrunn av tilgjengelig informasjon på balansedagen.

Ved nedskrivningstest av goodwill knyttet til Romsdals Fellesbank anses porteføljen å være integrert med bankens øvrige utlåns- og innskuddsvirksomhet, og laveste nivå for kontantgenererende enhet er fra og med 2009 morbanknivå. Det estimeres en netto kontantstrøm med utgangspunkt i inntjeningen i bankens utlåns- og innskuddsportefølje. Inntjeningen estimeres ut i fra snitt portefølje og margin samt snitt provisjonsinntekter. Det beregnes allokerte kostnader i henhold til morbankens kostnadsprosent i forhold til total forvaltningskapital. Det benyttes fem års snitt i beregningen da man mener dette gir det beste estimatet på fremtidige kontantstrømmer. Videre beregnes det et forventet tap på utlånsporteføljen (0,3 prosent).

Kontantstrømmen beregnes over 20 år og neddiskonteres med risikofri rente + risikopremie for lignede virksomheter (før skatt rente 10 prosent). Beregninger viser at verdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer overstiger balanseført goodwill med god margin.

Øvrig goodwill i konsernet beregnes ut i fra snitt inntjening i markedsområdet og neddiskonteres med risikofri rente + risikopremie for lignede virksomheter (12-14 prosent).

Oppkjøp

Oppkjøp av et annet selskap skal regnskapsføres etter oppkjøpsmetoden. Ved oppkjøpsmetoden skal det foretas en fullstendig merverdiallokering hvor kjøpesum allokteres til identifiserte eiendeler og forpliktelser i det oppkjøpte selskapet. Merverdier utover de som er allokert til identifiserte eiendeler og forpliktelser regnskapsføres som goodwill. Eventuelle mindreverdier skal, etter grundig vurdering, inntektsføres i resultatregnskapet i oppkjøpsåret (badwill). Analysene inneholder både konkrete beregninger og bruk av beste skjønn for å komme frem til en mest mulig riktig virkelig verdi av de oppkjøpte selskapene på oppkjøpstidspunktet. Det er alltid knyttet noe usikkerhet til skjønnsmessige poster, men disse er underbygget av beregninger om forventede kontantstrømmer, sammenlignbare transaksjoner tidligere perioder mv. Se også note 40 Oppkjøp av virksomheter og virksomhetssammenslutning.

Virksomhet holdt for salg

SpareBank 1 SMNs strategi er at eierskap som følge av misligholdte engasjementer i utgangspunktet skal ha kort varighet, normalt ikke lengre enn ett år. Det jobbes kontinuerlig med salg av selskapene, og regnskapsmessig klassifiseres disse som holdt for salg. Se også note 39 Investering i eierinteresser.

Salg av låneporteføljer

Ved salg av låneporteføljer til Eksportfinans, SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt vurderer konsernet om kriteriene for fraregning er oppfylt i henhold til IAS 39. Ved utgangen av regnskapsåret er alle solgte porteføljer fraregnet morbankens balanse. Se også note 9 Fraregning av finansielle eiendeler.

Klassifisering av fondsobligasjoner

Sparebank1 SMN har utstedt to fondsobligasjoner i 2013 hvor vilkårene tilfredstiller kravene i CRD IV for å regnes med som ren kjernekapital. Fra 2017 er disse klassifisert som egenkapital i regnskapet da de ikke tilfredstiller definisjonen av finansiell forpliktelse i henhold til IAS 32. Obligasjonene er evigvarende og SpareBank 1 SMN har rett til ikke å betale renter til investorene. Rentene presenteres ikke som en rentekostnad i resultatet, men som en reduksjon i egenkapitalen. Endringen har medført reduserte rentekostnader i 2017 på totalt 44 mill. Sammenligningstall for 2016 er omarbeidet som vist under.

Effekter av omarbeidingen

2016	Morbank			Konsern		
	Rapportert tidligere	Korreksjon hybridkapital	Omarbeidet	Rapportert tidligere	Korreksjon hybridkapital	Omarbeidet
Resultat						
Rentekostnader	1.717	-45	1.672	1.714	-45	1.668
Skattekostnad	290	11	302	341	11	352
Resultat etter skatt	1.655	34	1.689	1.647	34	1.681
Balanse						
Ansvarlig lånekapital	3.140	-954	2.186	3.182	-954	2.228
Hybridkapital	0	950	950	0	950	950

Note 4 - Segmentinformasjon

For datterselskapene oppgis tall fra de respektive selskapsregnskapene, mens for tilknyttede og felleskontrollerte selskaper som tas inn etter egenkapitalmetoden oppgis konsernets resultatandel etter skatt samt bokført verdi av investeringen på konsernnivå.

Konsern 31.12.17

Resultatregnskap (i mill kr)	Privat- marked	Nærings- liv	SB1 Markets	EM 1	SB1 Finans MN	SB1- Regnskaps- huset SMN	SB1 Gruppen	BN Bank	Øvrige/ elim	Total
Netto renteinntekter	993	977	-15	3	228	-1	-	-	38	2.225
Renter av anvendt kapital	144	131	-	-	-	-	-	-	-274	-
Sum renteinntekter	1.137	1.108	-15	3	228	-1	-	-	-236	2.225
Netto provisjons- og andre inntekter	789	199	369	473	55	377	-	-	-257	2.005
Netto avkastning på finansielle investeringer (**))	0	9	82	-0	-	-	349	94	224	758
Sum inntekter	1.926	1.315	437	477	283	376	349	94	-269	4.988
Sum driftskostnader	794	365	435	474	137	315	-	-	-152	2.369
Resultat før tap	1.132	950	2	3	146	61	349	94	-117	2.619
Tap på utlån, garantier m.v.	5	318	-	-	18	-	-	-	-0	341
Resultat før skatt inkl. res. virksomhet holdt for salg	1.127	632	2	3	128	61	349	94	-117	2.278
EK avkastning*)	16,6 %	10,5 %								11,5 %
Balanse										
Utlån til kunder	103.131	39.482	-	-	6.740	-	-	-	-569	148.784
Herav solgt til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt	-35.047	-1.666	-	-	-	-	-	-	0	-36.713
Individuell nedskrivning utlån	-22	-729	-	-	-12	-	-	-	-2	-765
Gruppenedskrivning utlån	-90	-218	-	-	-24	-	-	-	-15	-347
Andre eiendeler	168	4.141	2.242	612	20	323	1.569	1.149	32.070	42.295
Sum eiendeler	68.141	41.010	2.242	612	6.724	323	1.569	1.149	31.483	153.254
Innskudd fra og gjeld til kunder	37.182	38.719	-	-	-	-	-	-	574	76.476
Annen gjeld og egenkapital	30.959	2.290	2.242	612	6.724	323	1.569	1.149	30.909	76.778
Sum egenkapital og gjeld	68.141	41.010	2.242	612	6.724	323	1.569	1.149	31.483	153.254

Konsern 31.12.16

	Privat- marked	Nærings- liv	SB1 Markets	EM 1	SB1 Finans MN	SB1- Regnskaps- huset SMN	SB1 Gruppen	BN Bank	Øvrige/ elim	Total
Resultatregnskap (mill. kr)										
Netto renteinntekter	906	960	-8	4	183	0	-	-	-117	1.929
Renter av anvendt kapital	47	40	-	-	-	-	-	-	-86	-
Sum renteinntekter	953	1.000	-8	4	183	0	-	-	-204	1.929
Netto provisjons- og andre inntekter	679	196	212	426	-11	234	-	-	-62	1.674
Netto avkastning på finansielle investeringer (**))	1	9	88	-	-	-	317	86	448	949
Sum inntekter	1.633	1.205	292	430	172	235	317	86	182	4.552
Sum driftskostnader	770	332	282	363	55	191	-	-	11	2.003
Resultat før tap	863	873	10	68	117	44	317	86	170	2.549
Tap på utlån, garantier m.v.	13	490	-	-	13	-	-	-	1	516
Resultat før skatt inkl. res. virksomhet holdt for salg	850	384	10	68	104	44	317	86	170	2.033
EK avkastning *)	13,8 %	6,9 %								11,3 %
Balanse										
Utlån til kunder	93.757	38.938	-	-	5.430	-	-	-	-590	137.535
Herav solgt SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt	-33.307	-1.903	-	-	-	-	-	-	-0	-35.211
Individuell nedskrivning utlån	-24	-596	-	-	-11	-	-	-	-2	-632
Gruppenedskrivning utlån	-90	-228	-	-	-20	-	-	-	-0	-339
Andre eiendeler	177	35	1.702	322	16	218	1.476	1.186	31.594	36.726
Sum eiendeler	60.514	36.245	1.702	322	5.414	218	1.476	1.186	31.002	138.080
Innskudd fra og gjeld til kunder	34.856	32.401	-	-	-	-	-	-	-89	67.168
Annen gjeld og egenkapital	25.658	3.845	1.702	322	5.414	218	1.476	1.186	31.091	70.912
Sum egenkapital og gjeld	60.514	36.245	1.702	322	5.414	218	1.476	1.186	31.002	138.080

*) Regulatorisk kapital er lagt til grunn ved beregning av anvendt kapital i Privatmarked og Næringsliv. Denne kapitalen er oppgrosset til 15,0 prosent for å være i tråd med bankens kapitalmål per 31. desember 2017

**)) Spesifikasjon av netto avkastning på finansielle eiendeler inkl. holdt for salg (mill. kr)	31.12.17	31.12.16
Utbytte	6	88
Gevinst/(tap) på aksjer	62	76
Gevinst/(tap) på finansielle derivater	124	280
Gevinst/(tap) på øvrige finansielle instrumenter til virkelig verdi (FVO)	7	26
Gevinst/(tap) på valuta	45	51
Gevinst/(tap) på sertifikater og obligasjoner	58	-2
Gevinst/(tap) på aksjer og aksjederivater i SpareBank 1 Markets	43	25
Gevinst/(tap) på finansielle instrumenter knyttet til sikringsbokføring ***)	-22	-21
Sum verdiendringer finansielle eiendeler	317	434
SpareBank 1 Gruppen	349	317
SpareBank 1 Boligkreditt	-41	-17
SpareBank 1 Næringskreditt	19	29
BN Bank eks. resultatandel BN Bolig	98	86
SpareBank 1 Kredittkort	15	24
SpareBank 1 Mobilbetaling	-14	-27
Andre selskaper	10	15
Sum avkastning på eierinteresser	436	427
Sum netto avkastning på finansielle eiendeler	758	949

***)) Spesifikasjon av virkelig verdi-sikring	31.12.17	31.12.16
Virkelig verdi-endringer på sikringsinstrumentet	-215	-302
Virkelig verdi-endringer på den sikrede posten henførbart til sikret risiko	192	281
Gevinster el. tap fra sikringsbokføring, netto	-22	-21

Note 5 - Kapitaldekning og kapitalstyring

SpareBank 1 SMN benytter interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko. Bruk av IRB stiller omfattende krav til bankens organisering, kompetanse, risikomodeller og risikostyringssystemer. Fra 31. mars 2015 har banken tillatelse til å benytte Avansert IRB for de foretakporteføljene som tidligere ble rapportert etter grunnleggende IRB-metode.

Per 31. desember 2017 er kravet til bevaringsbuffer 2,5 prosent, systemrisikobuffer 3,0 prosent og den norske motsyklisk kapitalbuffer 2,0 prosent. Disse kravene er i tillegg til kravet om ren kjernekapital på 4,5 prosent, slik at samlet minstekrav til ren kjernekapital er 12,0 prosent. I tillegg har Finanstilsynet fastsatt et pilar 2-krav for SpareBank 1 SMN på 2,1 prosent med virkning fra fjerde kapital 2016. Totalt minstekrav til ren kjernekapital, inklusive pilar 2-kravet, er dermed 14,1 prosent.

Motsyklisk kapitalbuffer økte fra 1,5 prosent til 2,0 prosent med virkning fra 31. desember 2017.

SpareBank 1 SMN har reklassifisert to fondsobligasjoner fra og med fjerde kvartal 2017. Sammenligningstall er omarbeidet. For ytterligere detaljer se note 1 Regnskapsprinsipper.

Fra fjerde kvartal 2016 er differensierte satser på motsyklisk buffer trådt i kraft. For engasjementer i andre land benyttes den motsykliske kapitalbuffersatsen som er fastsatt av myndighetene i vedkommende land. Dersom landet ikke har fastsatt sats benyttes samme sats som for engasjementer i Norge med mindre Finansdepartementet fastsetter en annen sats. For fjerde kvartal 2017 er morbanken under unntaksgrensen slik at den norske satsen benyttes på alle aktuelle engasjementer. For konsern er beregnet vektet motsyklisk kapitalbuffer på 2,0 prosent.

Deler av konsernets fondsobligasjoner og ansvarlig lån er utstedt i henhold til gammelt regelverk. Disse har vært gjenstand for nedtrapping med 40 prosent i 2016 og 50 prosent i 2017. Nedtrappingen øker med ytterligere ti prosent for hvert år. Per 31. desember 2017 hadde morbanken 450 millioner kroner i fondsobligasjoner som vil være gjenstand for nedtrapping. Tilsvarende for ansvarlig lån er 659 millioner kroner.

Morbank			Konsern	
31.12.16	31.12.17	(mill. kr)	31.12.17	31.12.16
14.166	15.372	Sum balanseført egenkapital	17.510	16.253
-950	-950	Hybridkapital inkludert i egenkapital	-993	-950
-470	-522	Utsatt skattefordel, goodwill og andre immaterielle eiendeler	-984	-741
-	-	Andel av fond for urealiserte gevinster i tilknyttede selskap	117	117
-609	-893	Fradrag for avsatt utbytte og gaver	-893	-609
-	-	Ikke-kontrollerende eierinteresser bokført i annen egenkapital	-565	-425
-	-	Ikke-kontrollernde eierinteresser som kan medregnes i ren kjernekapital	324	220
-29	-30	Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse	-41	-48
-190	-350	Positiv verdi av justert forventet tap etter IRB-metoden	-333	-248
-	-	Verdiendring på sikringsinstrumenter ved kontantstrømsikring	7	-
-	-	Fradrag ren kjernekapital for vesentlige investeringer i finansinstitusjoner	-212	-337
11.917	12.627	Sum ren kjernekapital	13.938	13.233
950	950	Fondsobligasjon	1.427	1.358
483	459	Fondsobligasjon omfattet av overgangsbestemmelser	459	483
13.350	14.036	Sum kjernekapital	15.824	15.073
		Tilleggskapital utover kjernekapital		
1.000	1.000	Ansvarlig kapital	1.615	1.698
673	561	Ansvarlig kapital omfattet av overgangsbestemmelser	561	673
-256	-254	Fradrag for vesentlige investeringer i finansinstitusjoner	-254	-256
1.418	1.307	Sum tilleggskapital	1.922	2.116
14.768	15.343	Netto ansvarlig kapital	17.746	17.189

Minimumskrav ansvarlig kapital				
1.065	978	Spesialiserte foretak	1.107	1.206
1.064	1.098	Foretak	1.113	1.102
1.270	1.370	Massemarked eiendom	1.892	1.753
85	90	Massemarked øvrig	91	88
1.223	1.198	Egenkapitalposisjoner IRB	1	3
4.707	4.733	Sum kredittrisiko IRB	4.205	4.153
5	3	Stater og sentralbanker	3	5
73	80	Obligasjoner med fortrinnsrett	146	130
426	429	Institusjoner	331	340
5	0	Lokale og regionale myndigheter, offentlige foretak	4	7
45	44	Foretak	245	253
0	1	Massemarked	388	179
13	13	Engasjementer med pant i fast eiendom	193	342
245	232	Egenkapitalposisjoner	344	338
86	70	Øvrige eiendeler	166	178
898	872	Sum kredittrisiko standardmetoden	1.820	1.772
35	16	Gjeldsrisiko	18	36
-	-	Egenkapitalrisiko	22	5
-	-	Valutarisiko	1	1
334	341	Operasjonell risiko	510	479
51	52	Risiko for svekket kredittverdighet for motpart (CVA)	117	84
-	-	Overgangsordning	784	574
6.026	6.015	Minimumskrav ansvarlig kapital	7.478	7.103
75.325	75.182	Beregningsgrunnlag	93.474	88.786
3.390	3.383	Minimumskrav ren kjernekapital, 4,5 prosent	4.206	3.995
Bufferkrav				
1.883	1.880	Bevaringsbuffer, 2,5 prosent	2.337	2.220
2.260	2.255	Systemrisikobuffer, 3,0 prosent	2.804	2.664
1.130	1.504	Motsykliskbuffer, 2,0 prosent (1,5 prosent)	1.869	1.332
5.273	5.639	Sum bufferkrav til ren kjernekapital	7.011	6.215
3.255	3.605	Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav	2.721	3.022
Kapitaldekning				
15,8 %	16,8 %	Ren kjernekapitaldekning	14,9 %	14,9 %
17,7 %	18,7 %	Kjernekapitaldekning	16,9 %	17,0 %
19,6 %	20,4 %	Kapitaldekning	19,0 %	19,4 %
Uvektet kjernekapitalandel				
133.514	145.821	Balanseposter	210.764	194.324
8.234	7.112	Poster utenom balansen	9.295	10.068
-690	-902	Øvrige justeringer	-1.580	-1.388
141.058	152.032	Beregningsgrunnlag for uvektet kjernekapitalandel	218.479	203.005
13.350	14.036	Kjernekapital	15.824	15.073
9,5 %	9,2 %	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	7,2 %	7,4 %

Note 6 - Risikoforhold

Risikostyring

SpareBank 1 SMN har som mål å opprettholde en moderat risikoprofil, og å ha en så høy kvalitet i sin risikoppfølging at ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad. Bankens risikoprofil er kvantifisert gjennom mål for rating, konsentrasjon, risikojustert avkastning, misligholdssannsynlighet, tapsgrader, forventet tap, nødvendig økonomisk kapital, regulatorisk kapitaldekning samt forventede likviditetsmessige regulatoriske krav.

Prinsippene for risikostyring i SpareBank 1 SMN er fastsatt i bankens risikostyringspolicy. Banken legger stor vekt på å identifisere, måle, styre og følge opp sentrale risikoer for å sikre at konsernet utvikler seg i tråd med vedtatt risikoprofil og strategier.

Risikostyringen i konsernet skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse. Risikostyringen skal videre sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- en sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- en god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen og risikokostnadene, og gjennom dette skape bedre beslutningsgrunnlag
- å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi
- å unngå uventede negative hendelser som kan være ødeleggende for konsernets drift og omdømme i markedet

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for risikojustert kapital (økonomisk kapital) for å kunne dekke uventede tap.

Forventet tap beskriver det beløpet man statistisk må forvente å tape i en tolv måneders periode. Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Styret har vedtatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av alle mulige uventede tap. Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av forventet tap og for risikojustert kapital, men beregningen forutsetter likevel i noen tilfeller bruk av ekspertvurderinger. For risikotyper hvor det ikke finnes anerkjente metoder for å beregne kapitalbehov, legger banken vekt på å definere rammer for styring av risikoen som sikrer at sannsynligheten for at en hendelse inntreffer er svært lav. For ytterligere detaljer vises det til bankens Pilar III-rapportering som er tilgjengelig på bankens hjemmeside.

Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring, som er uavhengig av de enkelte forretningsområdene i konsernet.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor konsernet.

Konsernet er eksponert for kredittrisiko gjennom alle sine fordringer på kunder og motparter. Hovedsakelig er konsernet eksponert gjennom ordinær utlånsvirksomhet og leasingaktiviteter, men i tillegg er konsernets kredittrisiko knyttet til likviditetsreserveporteføljen samt gjennom motpartsrisiko som oppstår gjennom rente- og valutaderivater.

Kredittrisiko knyttet til konsernets utlånsvirksomhet utgjør konsernets største risikoområde.

Gjennom den årlige revisjonen av bankens kredittstrategi konkretiserer styret bankens risikoappetitt gjennom fastsettelse av mål og rammer for bankens kredittportefølje. Bankens kredittstrategi og kredittpolicy er utledet av bankens hovedstrategi, og inneholder retningslinjer for risikoprofilen herunder maksimalt forventet tap (EL) for henholdsvis Privatmarked og Næringsliv, maksimal misligholdssannsynlighet i porteføljen (PD) og maksimal regulatorisk kapital (UL) allokert til kredittvirksomheten.

Konsentrasjonsrisiko styres ved fordeling mellom Privatmarked og Næringsliv, begrensning i størrelse på utlån og tapsgrad på enkeltengasjement, rammer for maksimal eksponering innenfor bransjer samt rammer for regulatorisk beregningsgrunnlag fra utlån til Privatmarked og Næringsliv.

Etterlevelse av kredittstrategi og styrevedtatte rammer overvåkes løpende av avdeling for risikostyring og rapporteres kvartalsvis til styret.

Banken har godkjenning til å benytte interne modeller i sin risikostyring og kapitalberegning (IRB), og fikk i februar 2015 tillatelse til å benytte avansert IRB-metode.

Bankens risikoklassifiseringssystem er utviklet for å kunne styre bankens utlånsportefølje i tråd med bankens kredittstrategi og for å sikre den risikojusterte avkastningen. Styret delegerer kredittfullmakt til konsernsjef, som kan videre delegerer fullmakter under konserndirektørnivå. Utlånsfullmaktene er gradert i forhold til engasjementsstørrelse og risikoprofil.

Banken har en egen avdeling for kredittstøtte som bistår eller tar over behandlingen av kunder hvor det er åpenbart, eller anses overveiende sannsynlig, at kunden ikke vil kunne betjene sine forpliktelser uten at det iverksettes tiltak ut over ordinær oppfølging.

Banken bruker kredittmodeller for risikoklassifisering, risikoprising og porteføljestyling. Risikoklassifiseringssystemet baserer seg på følgende hovedkomponenter:

1. Misligholdssannsynlighet (PD)

Bankens kredittmodeller er basert på statistiske beregninger av misligholdssannsynlighet. Beregningene er basert på scoringsmodeller som tar hensyn til finansiell stilling samt interne og eksterne adferdsdata. Modellene er delvis Point In Time-orienterte, og reflekterer misligholdssannsynligheten i løpet av de neste tolv månedene under de gjeldende konjunkturførhold. Banken har i tillegg utviklet en kontantstrømsbasert PD-modell som benyttes for eksponeringer mot utleie av næringseiendom. Banken er i dialog med Finanstilsynet med tanke på å kunne anvende denne modellen i kapitalkravsregningen (IRB).

For å kunne gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet benyttes det ni risikoklasser. I tillegg har banken to risikoklasser for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement.

Modellene valideres løpende og minimum årlig både med hensyn på evne til å rangere kundene samt å estimere PD-nivå. Valideringsresultatene bekrefter at modellens treffsikkerhet er innenfor interne mål og internasjonale anbefalinger.

2. Eksponering ved mislighold (EAD)

EAD er en beregnet størrelse på eksponeringen ved et eventuelt fremtidig misligholdstidspunkt. For trekkrettigheter benyttes en konverteringsfaktor (KF) for å anslå hvor mye av nåværende ubenyttet ramme som vil være trukket opp ved et fremtidig misligholdstidspunkt. For garantier benyttes en myndighetsbestemt KF til å estimere hvor mye av avgitte garantier som vil bli gjort gjeldende etter mislighold. KF valideres månedlig for trekkrettigheter innenfor Privatmarked og Næringsliv. Bankens EAD-modell tar hensyn til ulikheter både mellom produkter og kundetyper.

3. Tap gitt mislighold (LGD)

Banken estimerer tapsgrad for hvert lån basert på forventet tilfriskningsgrad, realisasjonsverdi (RE-verdi) på underliggende sikkerhetsverdier, gjenvinningsgrad på usikret del av lånene samt direkte kostnader ved inndrivelse. Verdiene fastsettes etter faste modeller og faktiske realisasjonsverdier valideres for å teste modellenes pålitelighet.

Estimert tapsgrad skal ta hensyn til en framtidig lavkonjunktur. Med et begrenset datagrunnlag fra lavkonjunktur har banken lagt inn betydelige sikkerhetsmarginer i sine estimater for å sikre konservative anslag ved beregning av kapitalkrav.

De tre overnevnte parametrene (PD, EAD og LGD) danner grunnlaget for konsernets porteføljeklassifisering og statistisk beregning av forventet tap (EL) og behov for nødvendig økonomisk og regulatorisk kapital/risikojustert kapital (UL).

Motpartsrisiko

Motpartsrisiko i derivathandel styres gjennom bruk av ISDA og CSA-avtaler med de finansinstitusjoner som utgjør bankens største motparter. ISDA regulerer oppgjør mellom finansielle motparter. CSA-avtalene begrenser maksimal eksponering gjennom markedsevaluering av porteføljen og margininnbetaling når verdiendringen i porteføljen overstiger maksimal avtalt ramme eller minimum overføringsbeløp. Banken vil fortsette å inngå CSA-avtaler med finansielle motparter for å styre motpartsrisikoen. Se note 14 Finansielle instrumenter og motregning for ytterligere beskrivelse av disse avtalene.

For kunder sikres motpartsrisikoen gjennom bruk av kontantdepot eller andre sikkerheter som til enhver tid skal overstige markedsværdien av kundens portefølje. Det er etablert egne rutiner for innkalling av ytterligere sikkerheter eller lukking av posisjoner dersom markedsværdiene overstiger 80 prosent av sikkerhetene.

Datterselskapet SpareBank 1 Markets clearer ordinære aksjehandler utført på Oslo Børs gjennom CCP oppgjør. Selskapet er Direct Clearing Member på Six X-Clear slik at motpartsrisikoen er mot Six X-Clear.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er en felles betegnelse for risikoen for tap som oppstår som følge av endringer i kurser eller priser på finansielle instrumenter. Markedsrisiko oppstår i SpareBank 1 SMN hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, inklusive finansiering. SpareBank 1 SMN har outsourcet kundehandel med rente- og valutainstrumenter til SpareBank 1 Markets. Denne kundeaktiviteten samt SpareBank 1 Markets anvendelse av bankens balanse, påvirker også bankens markedsrisiko.

Styringen av markedsrisiko skjer gjennom rammer for blant annet investeringer i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente- og valutamarkedene. Bankens strategi for markedsrisiko legger grunnlaget for utarbeidelse av ledelsesrapportering, kontroll og oppfølging av rammer og retningslinjer.

Konsernet definerer rammer for eksponering i egenkapitalinstrumenter med utgangspunkt i stresstester basert på Finanstilsynets modul for markedsrisiko. Rammene gjennomgås minst årlig og vedtas av bankens styre. Etterlevelse av rammene overvåkes av avdeling for risikostyring, og status rapporteres månedlig til styret.

Renterisiko er risiko for tap som følge av endringer i markedsrentene i finansielle markeder. Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en renteendring på ett basispunkt (0,01 prosentpoeng). Konsernet benytter analyser som viser effekten av nevnte renteendring for ulike løpetidsbånd, og det er egne rammer for renteeksponering innenfor hvert løpetidsbånd og samlet. Rentebindingen på konsernets instrumenter er i all hovedsak kort, og konsernets renterisiko er lav til moderat.

Spreadrisiko er risikoen for at tap oppstår som følge av endringer i markedsverdi/virkelig verdi av obligasjoner grunnet generelle endringer i risikopåslag (kreditspread). Obligasjonsporteføljen styres med utgangspunkt i en evaluering av de enkelte utstedere. I tillegg har banken en egen ramme for samlet spreadrisiko for samtlige obligasjoner. Banken beregner spreadrisiko basert på Finanstilsynets modul for markeds- og kredittisiko. Tapspotensialet for den enkelte kreditteksponering beregnes med utgangspunkt i rating og durasjon.

Valutakursrisiko er risikoen for tap som har bakgrunn i endringer i valutakursene. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutasortene. Rammene for valutakursrisiko er uttrykt ved rammer for maksimal aggregert valutaposisjon og maksimal posisjon i enkeltvaluta.

Aksjerisiko er risikoen for tap i posisjoner som følge av endringer i aksjekurser. Denne risikoen er knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter. Aksjer i datterselskaper og aksjer som inngår i en konsolidert eller strategisk vurdering inkluderes ikke.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler.

Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde. Per 31. desember 2017 var innskuddsdekningen 51 prosent inklusive solgte lån til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt, mot 49 prosent per 31. desember 2016 (konserntall).

Banken reduserer sin likviditetsrisiko gjennom en spredning av innlån på ulike markeder, innlånskilder, løpetider og instrumenter samt ved bruk av langsiktige innlån. For stor konsentrasjon i forfall øker sårbarheten for refinansiering. Denne risikoen er søkt begrenset gjennom definerte rammer.

Finansavdelingen i banken er ansvarlig for konsernets finansiering og likviditetsstyring. Etterlevelse av rammer overvåkes av avdeling for risikostyring, og status rapporteres månedlig til styret. Konsernet styrer sin likviditet samlet ved at finansavdelingen både har ansvaret for å finansiere banken og datterselskapene.

Styringen tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. Likviditetsstrategien gjenspeiler konsernets moderate risikoprofil. Som en del av strategien er det også utarbeidet beredskapsplaner både for konsernet og SpareBank 1-alliansen for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige kapitalmarkeder. Disse hensyntar perioder med både bankspesifikke, systemmessige krisescenarier og en kombinasjon av disse. Banken har som mål å kunne overleve i tolv måneder i ordinær drift uten tilgang på ny ekstern finansiering. Dette forutsetter at banken fortsatt kan overføre kvalifiserte lån til SpareBank 1 Boligkreditt, og at det til enhver tid skal være tilstrekkelig kapasitet i utlånsmassen til å kunne dekke et boligprisfall på inntil 30 prosent for å opprettholde finansieringen gjennom kredittforetaket. I tillegg skal banken klare en overlevelse på 30 dager i det mest ekstreme krisescenariet. I et slikt scenario kan kun bankens beholdning av høylikvide aktiva anvendes.

Tilgangen til finansiering har fungert tilfredsstillende i 2017.

Konsernets likviditetssituasjon per 31. desember 2017 vurderes som tilfredsstillende.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko kan defineres som risikoen for tap som følge av:

- Mennesker: Brudd på rutiner/retningslinjer, manglende kompetanse, uklar policy, strategi eller rutiner, interne misligheter
- Systemer: Svikt i IT og andre systemer
- Eksterne årsaker: Kriminalitet, naturkatastrofer, andre eksterne årsaker

Operasjonell risiko er en risikokategori som fanger opp alt det vesentlige av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet.

Styring av operasjonell risiko har fått økt betydning i finansnæringen gjennom de senere årene. Faktorer som spiller inn er internasjonalisering, en sterk teknologisk utvikling og stadig økende krav fra både kunder, myndigheter og andre interessegrupper. Internasjonalt har mange betydelige tapshendelser i finansnæringen hatt sin bakgrunn i svikt innenfor dette risikoområdet.

Identifisering, styring og kontroll av operasjonell risiko er en integrert del av lederansvaret på alle nivå i SpareBank 1 SMN. Ledernes viktigste hjelpemidler i arbeidet er faglig innsikt og lederkompetanse samt handlingsplaner, kontrollrutiner og gode oppfølgingssystemer. Et systematisk arbeid med risikovurderinger bidrar også til økt kunnskap og bevissthet om aktuelle forbedringsbehov i egen enhet. Eventuelle svakheter og forbedringstiltak rapporteres oppover i organisasjonen.

SpareBank 1 SMN legger vekt på fullmaktstrukturer, gode rutinebeskrivelser og godt definerte ansvarsforhold gjennom leveranseavtaler mellom de ulike divisjonene som elementer i et rammeverk for å håndtere den operasjonelle risikoen.

Ledelsen vurderer foretakets IT-systemer som sentrale for drift, regnskapsføring og rapportering av gjennomførte transaksjoner samt fremskaffing av grunnlag for viktige estimer og beregninger. IT-systemene er hovedsakelig standardiserte, og forvaltningen og driften er i stor grad utkontraktet til tjenesteleverandører.

Banken har tatt i bruk et eget registrerings- og oppfølgingsverktøy (Risiko Informasjonssystem) for bedre struktur og oppfølging av risiko, hendelser og forbedringsområder i konsernet.

Operasjonelle tap rapporteres periodisk til styret. Styret mottar årlig en uavhengig vurdering fra intern revisjon og ansvarlig revisor på konsernets risiko og om internkontrollen virker hensiktsmessig og er betryggende. Styret vurderer den operasjonelle risikoen i foretaket som moderat, herunder risikoen knyttet til regnskaps- og rapporteringsprosessen.

For ytterligere informasjon vises til bankens Pilar III-rapportering som er tilgjengelig på www.sparebank1.no/nb/smn/om-oss/investor/finansiell-info/kapitaldekning samt følgende noter:

Note 13 Maksimal kreditteksponering, ikke hensyntatt pantstillelser

Note 10 Finansielle instrumenter og motregning

Note 16 Markedsrisiko knyttet til renterisiko

Note 17 Markedsrisiko knyttet til valutaeksponering

Note 7 - Kredittinstitusjoner - fordringer og gjeld

Morbank			Konsern		
31.12.16	31.12.17	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner (mill. kr)	31.12.17	31.12.16	
7.066	6.903	Utlån og fordringer uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	1.575	2.756	
1.136	2.639	Utlån og fordringer med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	2.639	1.136	
8.203	9.543	Sum	4.214	3.892	
Spesifikasjon på de vesentligste valutasorter					
1.466	231	EUR	231	1.466	
101	7	GBP	7	101	
25	7	JPY	7	25	
6.059	9.074	NOK	3.747	1.749	
365	68	USD	68	365	
148	119	SEK	119	148	
38	36	Andre	34	38	
8.203	9.543	Sum	4.214	3.892	
1,9 %	1,5 %	Gjennomsnittlig rente *)	0,9 %	1,8 %	

31.12.16	31.12.17	Gjeld til kredittinstitusjoner (mill. kr)	31.12.17	31.12.16	
7.378	7.729	Innskudd og gjeld uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	8.289	7.588	
2.920	1.318	Innskudd og gjeld med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	1.318	2.920	
10.299	9.047	Sum	9.607	10.509	
Spesifikasjon av gjeld på de vesentligste valutasorter					
2.859	2.098	EUR	2.098	2.859	
7.421	6.919	NOK	7.479	7.631	
13	19	USD	19	13	
19	29	Andre	29	19	
10.299	9.047	Sum	9.607	10.509	
0,6 %	0,6 %	Gjennomsnittlig rente *)	0,6 %	0,6 %	

31.12.16	31.12.17	Øvrige engasjementer til kredittinstitusjoner (mill. kr)	31.12.17	31.12.16	
5.000	2.288	Ubenyttede kreditter	2.288	5.000	
55	55	Garantier	55	55	
5.055	2.344	Sum	2.344	5.055	

Innskudd og utlån fra/til kredittinstitusjoner har i hovedsak flytende rente.

*) Gjennomsnittrenten er beregnet med utgangspunkt i renteinntekt/rentekostnad i forhold til beholdningskontienes gjennomsnittssaldo for det aktuelle år. Dog begrenset til beholdning i konti i valuta NOK.

Note 8 - Utlån til og fordringer på kunder

Morbank		Utlån til og fordringer på kunder (mill. kr)	Konsern	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
97.437	105.843	Brutto utlån	112.071	102.325
-620	-751	Individuelle nedskrivninger	-765	-632
-318	-323	Gruppevisse nedskrivninger	-347	-339
96.499	104.769	Sum utlån til og fordringer på kunder	110.959	101.354
Tilleggsinformasjon				
33.142	34.885	Utlån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt	34.885	33.142
779	615	- herav utlån til ansatte	956	1.167
2.069	1.828	Utlån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt	1.828	2.069
32	48	Ansvarlig kapital i øvrige finansinstitusjoner	48	32
631	648	Utlån til ansatte*)	1.149	1.123

*) Rentesubsidiering ved utlån til ansatte inngår i rentenetto. Lånerenten til ansatte er 75 prosent av beste boliglånsrente til øvrige kunder

Utlån og engasjementer fordelt på type

Morbank			Konsern	
31.12.16	31.12.17	Utlån og engasjementer fordelt på type (mill. kr)	31.12.17	31.12.16
		Brutto utlån		
-	-	Leiefinansieringsavtaler (Finansiell lease)	2.839	2.421
11.635	12.797	Kasse-/drifts- og brukskreditter	12.330	11.635
3.313	4.186	Byggelån	4.186	3.313
82.489	88.860	Nedbetalingslån	92.716	84.956
97.437	105.843	Sum brutto utlån	112.071	102.325
		Øvrige engasjementer		
5.409	4.210	Finansielle garantier, herav:	4.210	5.409
776	714	<i>Betalingsgarantier</i>	714	776
1.167	1.286	<i>Kontraktsgarantier</i>	1.286	1.167
3.249	1.994	<i>Lånegarantier</i>	1.994	3.249
81	84	<i>Garantier for skatter</i>	84	81
135	132	<i>Annet garantiansvar</i>	132	135
1.061	1.018	Ubenyttede garantitilsagn	1.018	1.061
12.337	11.677	Ubenyttede kreditter	11.688	12.420
1.720	1.896	Innvilgede lånetilsagn	2.148	1.957
82	62	Remburser	62	82
20.609	18.863	Sum øvrige engasjementer	19.126	20.929
118.046	124.706	Sum totale engasjementer	131.197	123.253

Utlån og engasjementer fordelt på sektor og næring

Morbank (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Lønnstakere o.l	60.099	6.193	66.292	53.371	6.057	59.428
Offentlig forvaltning	226	855	1.081	273	898	1.171
Jordbruk,skogbruk, fiske og fangst	11.305	1.002	12.307	10.290	1.048	11.338
Havbruk	1.311	978	2.289	1.599	536	2.135
Industri og bergverk	2.850	1.625	4.475	2.701	1.975	4.676
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	2.794	1.398	4.193	2.980	2.481	5.461
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	2.432	2.399	4.830	2.288	1.641	3.929
Sjøfart og offshore	4.639	1.510	6.149	4.983	1.675	6.657
Eiendomsdrift	12.462	1.203	13.665	11.619	1.706	13.324
Forretningsmessig tjenesteyting	2.510	797	3.307	2.442	1.013	3.455
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	3.547	593	4.140	3.220	998	4.218
Øvrige sektorer	1.669	310	1.978	1.670	582	2.252
Sum totalt engasjement fordelt på sektor og næring	105.843	18.863	124.706	97.437	20.609	118.046

Konsern (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Lønnstakere o.l	63.812	6.332	70.144	56.260	6.183	62.443
Offentlig forvaltning	240	855	1.095	288	898	1.186
Jordbruk,skogbruk, fiske og fangst	11.606	1.013	12.619	10.499	1.057	11.556
Havbruk	1.697	992	2.689	1.985	553	2.538
Industri og bergverk	3.157	1.637	4.794	2.985	1.988	4.973
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	3.419	1.421	4.841	3.532	2.506	6.038
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	2.700	2.409	5.109	2.510	1.650	4.161
Sjøfart og offshore	4.639	1.510	6.149	4.983	1.675	6.657
Eiendomsdrift	12.521	1.205	13.726	11.675	1.708	13.383
Forretningsmessig tjenesteyting	2.260	811	3.070	2.072	1.089	3.161
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	4.322	630	4.951	3.836	1.040	4.875
Øvrige sektorer	1.699	310	2.010	1.700	583	2.282
Sum totalt engasjement fordelt på sektor og næring	112.071	19.126	131.197	102.325	20.929	123.253

Utlån og øvrige engasjementer fordelt på geografiske områder

Morbank (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Trøndelag	70.137	12.106	82.243	62.003	13.117	75.120
Møre og Romsdal	22.319	5.078	27.397	20.832	5.522	26.354
Sogn og Fjordane	608	333	941	665	188	853
Nordland	1.216	37	1.253	956	35	991
Oslo	5.037	653	5.690	4.700	1.067	5.767
Landet for øvrig	6.070	615	6.685	5.804	677	6.481
Utlandet	456	42	498	2.476	4	2.480
Sum	105.843	18.863	124.706	97.437	20.609	118.046

Konsern (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Trøndelag	73.017	12.227	85.243	64.211	13.279	77.490
Møre og Romsdal	23.670	5.128	28.798	21.930	5.586	27.516
Sogn og Fjordane	981	347	1.328	889	201	1.090
Nordland	1.295	40	1.334	1.031	40	1.071
Oslo	4.710	658	5.368	4.788	1.072	5.861
Landet for øvrig	7.942	685	8.627	6.998	747	7.745
Utlandet	456	42	498	2.476	4	2.480
Sum	112.071	19.126	131.197	102.325	20.929	123.253

Brutto utlån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt

(mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Trøndelag	25.483	1.934	27.418	23.776	2.168	25.943
Møre og Romsdal	5.645	439	6.084	4.917	462	5.379
Sogn og Fjordane	317	21	339	297	16	313
Nordland	124	7	131	111	12	123
Oslo	1.270	47	1.317	1.113	61	1.174
Landet for øvrig	1.997	89	2.087	1.756	98	1.854
Utlandet	48	1	49	1.172	108	1.280
Sum	34.885	2.539	37.424	33.142	2.925	36.067

Brutto utlån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt

(mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Trøndelag	1.164	-	1.164	1.171	-	1.171
Møre og Romsdal	158	-	158	541	-	541
Sogn og Fjordane	0	-	0	0	-	0
Nordland	87	-	87	50	-	50
Oslo	366	-	366	250	-	250
Landet for øvrig	52	-	52	56	-	56
Utlandet	0	-	0	0	-	0
Sum	1.828	-	1.828	2.069	-	2.069

Utlån til og fordringer på kunder knyttet til finansielle leieavtaler

Konsern (mill. kr)	31.12.17	31.12.16
Brutto fordringer knyttet til finansielle leieavtaler		
- Inntil 1 år	233	195
- Mellom 1 og 5 år	2.105	1.602
- Over 5 år	581	624
Sum brutto fordringer	2.919	2.421
Mottatt, ikke opptjent inntekt knyttet til finansielle leieavtaler	80	73
Netto investeringer knyttet til finansielle leieavtaler	2.839	2.348
Netto investeringer i finansielle leieavtaler kan analyseres på følgende måte:		
- Inntil 1 år	185	179
- Mellom 1 og 5 år	2.081	1.559
- Over 5 år	573	610
Sum netto fordringer	2.839	2.348

Utlån og øvrige engasjement fordelt på risikogrupper

Banken beregner misligholdssannsynlighet for alle kunder i utlånsporteføljen på innvilgelsestidspunkt. Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av nøkkeltall knyttet til inntjening, tæring og adferd. Misligholdssannsynligheten benyttes som grunnlag for nøkkeltall for risikoklassifisering av kunden. I tillegg benyttes risikoklassen for å klassifisere hver enkelt kunde i en risikogruppe. Se note 12 for inndeling av risikoklasser.

Kundene rescores månedlig i bankens porteføljestyringssystem.

Engasjementsoppfølging gjøres utfra engasjementets størrelse, risiko og migrering. Risikoprisering av næringslivsengasjement gjøres med bakgrunn i forventet tap og nødvendig økonomisk kapital for det enkelte engasjement. Forventet årlig gjennomsnittlig netto tap er beregnet for de neste tolv måneder. Forventet tap ligger innenfor de styrevedtatte rammene for maksimalt forventet tap, i morbank 408 millioner kroner (326 millioner) og konsern 445 millioner (356 millioner) per 31. desember 2017.

Gruppevis nedskrivninger beregnes med utgangspunkt i kunder som har migrert negativt siden innvilgelsestidspunktet, men hvor det ikke er foretatt individuell nedskrivning.

Banken benytter makrobaserte stresstester for å estimere nedskrivningsbehov knyttet til objektive hendelser som ikke har gitt utslag i porteføljekvalitet på måletidspunktet.

Risikogruppe misligholdt består av kunder med 90 dagers mislighold samt kunder med individuell nedskrivning.

Morbank (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement
Laveste risiko	69.528	10.852	80.379	66.543	11.340	77.882
Lav risiko	16.855	3.693	20.548	10.973	3.441	14.413
Middels risiko	12.676	3.294	15.970	14.652	4.690	19.342
Høy risiko	2.507	419	2.926	1.931	793	2.723
Høyeste risiko	2.708	478	3.185	1.873	58	1.931
Misligholdt og nedskrevet	1.570	128	1.698	1.466	288	1.754
Sum	105.843	18.863	124.706	97.437	20.609	118.046

Konsern (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement
Laveste risiko	69.415	10.868	80.283	66.909	11.356	78.265
Lav risiko	18.307	3.750	22.057	12.298	3.539	15.837
Middels risiko	15.696	3.413	19.109	16.512	4.824	21.336
Høy risiko	3.532	460	3.991	2.557	835	3.393
Høyeste risiko	3.470	508	3.978	2.522	87	2.609
Misligholdt og nedskrevet	1.651	128	1.779	1.527	288	1.815
Sum	112.071	19.126	131.197	102.325	20.929	123.253

Utlån og øvrige engasjement solgt til SpareBank 1 Boligkreditt

Risikogrupper (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement
Laveste risiko	30.082	2.523	32.604	29.122	2.871	31.993
Lav risiko	3.556	12	3.568	2.940	42	2.982
Middels risiko	865	2	868	831	7	838
Høy risiko	227	1	228	121	3	123
Høyeste risiko	147	0	147	124	0	125
Misligholdt og nedskrevet	8	1	9	5	1	6
Sum	34.885	2.539	37.424	33.142	2.925	36.067

Utlån og øvrige engasjement solgt til SpareBank 1 Næringskreditt

Risikogrupper (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement
Laveste risiko	1.465	-	1.465	1.795	-	1.795
Lav risiko	96	-	96	273	-	273
Middels risiko	267	-	267	-	-	-
Høy risiko	-	-	-	-	-	-
Høyeste risiko	-	-	-	-	-	-
Misligholdt og nedskrevet	-	-	-	-	-	-
Sum	1.828	-	1.828	2.069	-	2.069

Note 9 - Fraregning av finansielle eiendeler

Som et ledd i sin ordinære virksomhet foretar banken transaksjoner som resulterer i salg av finansielle eiendeler. Banken overfører slike finansielle eiendeler i hovedsak gjennom salg av kundens boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt eller næringsseiendomsloan til SpareBank 1 Næringskreditt.

Mottatt vederlag for lån som er solgt til Sparebank 1 Boligkreditt og Sparebank 1 Næringskreditt tilsvarer bokført verdi og vurderes å samsvare med lånenes virkelige verdi på salgstidspunktet.

I henhold til inngått forvaltningsavtale med kredittforetakene forestår banken forvaltning av lånene og opprettholder kundekontakten. Banken mottar et vederlag i form av provisjoner for de plikter som følger med forvaltningen av lånene.

Kredittforetakene kan selge lånene som er kjøpt fra banken, samtidig som bankens rett til å forvalte kundene og motta provisjon følger med. Dersom banken ikke er i stand til å betjene kundene kan retten til betjening og provisjon falle bort. Videre kan banken ha opsjon til å kjøpe tilbake lån under gitte betingelser.

Hvis kredittforetakene får tap på kjøpte lån har de en viss rett til å avregne dette i provisjoner fra samtlige banker som har solgt lånene. Det foreligger dermed en begrenset gjenværende involvering knyttet til solgte lån ved mulig begrenset avregning av tap mot provisjon. Denne muligheten til avregning anses imidlertid ikke å være av en slik karakter at den endrer på konklusjonen om at det vesentligste av risiko og fordeler ved eierskap er overført. Bankens maksimale eksponering for tap er representert ved det høyeste beløpet som vil kunne kreves dekket under avtalene.

Banken har vurdert de regnskapsmessige implikasjonene dithen at det vesentligste av risiko og fordeler ved eierskap knyttet til de solgte lånene er overført til kredittforetakene. Dette innebærer full fraregning av solgte lån. Banken innregner eventuelle rettigheter og plikter som skapes eller beholdes ved salget separat som eiendeler eller forpliktelser. Det er ikke innregnet eiendeler eller forpliktelser per 31. desember 2017.

SpareBank 1 Boligkreditt

SpareBank 1 Boligkreditt eies av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. Banken har en eierandel på 19,85 prosent per 31. desember 2017 (19,09 prosent per 31. desember 2016). SpareBank 1 Boligkreditt erverver lån med pant i boliger og utsteder obligasjoner med fortrinnsrett, (OMF) innenfor regelverket for dette som ble etablert i 2007. Lån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt er sikret med pant i bolig innenfor 75 prosent av takst. Solgte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Boligkreditt og banken har, utover retten til å forestå forvaltning og motta provisjon samt rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. Banken forestår forvaltningen av de solgte lånene og banken mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på lånene banken har solgt og kostnadene i kredittforetaket.

Det er i 2017 kjøpt og solgt boliglån til en netto verdi av 1,7 milliarder kroner (1,2 milliarder i 2016) til Sparebank 1 Boligkreditt. Totalt er det fraregnet boliglån til Sparebank 1 Boligkreditt for 34,9 milliarder kroner ved utgangen av regnskapsåret (33,1 milliarder i 2016).

Likviditetsfasilitet

SpareBank 1 SMN har, sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Boligkreditt, inngått avtale om etablering av likviditetsfasilitet for SpareBank 1 Boligkreditt. Dette innebærer at bankene forplikter seg til å kjøpe OMF utstedt at foretaket begrenset til en samlet verdi av de neste tolv måneders forfall i SpareBank 1 Boligkreditt.

Forpliktelsen er begrenset til foretakets forpliktelser til å innfri utstedte OMF etter at foretakets egen beholdning av likviditet på forfallstidspunktet er trukket fra. Hver eier hefter prinsippalt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for banken. I henhold til sin likviditetsstrategi holder SpareBank 1 Boligkreditt likviditet iht. kravene etter Net Stable Funding Regime. Denne likviditetsreserven hensyntas ved vurderingen av bankenes ansvar. Det er derfor kun i de tilfeller hvor foretaket ikke lenger har tilstrekkelig likviditet for de neste tolv måneders forfall at banken vil rapportere noe engasjement knyttet til dette.

Soliditet

Sammen med de øvrige eierne av SpareBank 1 Boligkreditt har SpareBank 1 SMN også inngått avtale om å sikre at SpareBank 1 Boligkreditt til enhver tid har en kjernekapitaldekning på minst ni prosent. Aksjonærene skal tilføre tilstrekkelig kjernekapital innen tre måneder etter å ha mottatt skriftlig anmodning om dette, med mindre det foretas andre grep for å redusere behovet for kapital.

Aksjonærenes forpliktelse til å tilføre slik kjernekapital er proratarisk og ikke solidarisk, og skal være iht. til hver aksjonærs pro rata andel av aksjene i SpareBank 1 Boligkreditt. Hver eier hefter prinsippalt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det

primære ansvaret i henhold til samme avtale. Foretaket har ved årsskiftet ca 16,7 prosent ansvarlig kapital, hvorav ca 14,5 prosent er kjernekapital. Sammenholdt med den svært lave risikoprofilen i foretaket har banken vurdert det som usannsynlig at det blir innkalt kapital iht. denne avtalen og har valgt å ikke holde noen reserver for dette.

SpareBank 1 Næringskreditt

SpareBank 1 Næringskreditt eies av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. Banken har en eierandel på 33,53 prosent per 31.desember 2017 (36,47 prosent per 31.desember 2016). SpareBank 1 Næringskreditt erverver lån med pant i næringseiendom og utsteder OMF innenfor regelverket for dette som ble etablert i 2007. Lån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt er sikret med pant i næringseiendom innenfor 60 prosent av takst. Solgte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Næringskreditt og banken har, utover retten til å forestå forvaltning og å motta provisjon for dette og rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. Banken forestår forvaltningen av de solgte lånene og banken mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på lånene banken har solgt og kostnadene i kredittforetaket.

Samlede lån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt er i 2017 redusert med 241 millioner kroner (økt med 608 millioner i 2016). Totalt er det fraregnet næringseiendomslån til SpareBank 1 Næringskreditt for 1,8 milliarder kroner ved utgangen av regnskapsåret (2,1 milliarder i 2016).

Likviditetsfasilitet

Som beskrevet ovenfor om SpareBank 1 Boligkreditt er det inngått tilsvarende avtale med SpareBank 1 Næringskreditt.

Soliditet

Det er på samme måte inngått avtale om å sikre kjernekapital i SpareBank 1 Næringskreditt på minimum ni prosent. Se omtale ovenfor om SpareBank 1 Boligkreditt.

Note 10 - Aldersfordeling på forfalte, men ikke nedskrevne engasjement

Tabellen viser forfalte beløp på utlån og overtrekk på kreditt/innskudd fordelt på antall dager etter forfall som ikke skyldes forsinkelse i betalingsformidlingen. Hele utlånsengasjementet er inkludert når deler av engasjementet er forfalt.

Morbank

31.12.17 (mill. kr)	Inntil 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
Privatmarked	1.415	256	42	124	1.836
Næringsliv	307	11	4	8	331
Sum	1.721	267	46	132	2.167

31.12.16 (mill. kr)	Inntil 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
Privatmarked	942	220	53	100	1.315
Næringsliv	134	8	2	2	147
Sum	1.076	229	56	102	1.463

Av det totale beløp av brutto forfalte, men ikke nedskrevet utlån var realisasjonsverdien på tilhørende pantestillelser 1.844 millioner kroner (1.307 millioner) per 31. desember 2017.

Konsern

31.12.17 (mill. kr)	Inntil 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
Privatmarked	1.420	290	51	162	1.924
Næringsliv	311	37	9	51	409
Sum	1.732	328	60	213	2.333

31.12.16 (mill. kr)	Inntil 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
Privatmarked	946	244	61	130	1.380
Næringsliv	139	38	6	33	217
Sum	1.085	282	67	163	1.597

Av det totale beløp av forfalte, men ikke nedskrevet utlån til kunder var virkelig verdi på tilhørende pantestillelser 1.943 millioner kroner (1.381 millioner) per 31. desember 2017.

Note 11 - Tap på utlån og garantier

Morbank

Tap på utlån (mill. kr)	2017			2016		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-2	127	125	0	449	450
Periodens endring i gruppenedskrivninger	-	5	5	-	-40	-40
Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	8	146	155	8	34	42
Konstaterte tap på engasjement som tidligere ikke er nedskrevet	3	41	45	10	49	59
Inngang på tidligere nedskrevne utlån, garantier m.v.	-5	-1	-6	-6	-3	-8
Sum tap på utlån og garantier	5	318	323	13	490	502

Individuelle nedskrivninger	31.12.17			31.12.16		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier, m.v. per 01.01. *)	24	602	625	28	148	176
- Konstaterte tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	8	146	155	8	34	42
- Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	4	8	13	3	36	39
+ Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	0	191	191	2	6	8
+ Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	6	100	106	4	518	523
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	18	738	755	24	602	625

*) Individuelle tapsnedskrivninger på garantier, 4,2 millioner kroner (5,6 millioner), er oppført i balansen som gjeld under 'Andre forpliktelser'

Gruppenedskrivninger	31.12.17			31.12.16		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier per 1.1.	90	228	318	90	268	358
Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån, garantier m.v.	-	5	5	-	-40	-40
Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	90	233	323	90	228	318

Tap og nedskrivninger fordelt på sektor og næring	Tap		Individuelle- og gruppenedskrivninger	
	2017	2016	31.12.17	31.12.16
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	-2	6	5	9
Havbruk	-	-	-	-
Industri og bergverk	4	15	14	17
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	7	6	13	11
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	3	9	23	21
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	258	490	617	520
Finansiering, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting	37	16	58	23
Lønnstakere	11	1	20	19
Ufordelt *)	5	-40	323	318
Sum sektor og næringsfordelt	323	502	1.074	938

*) Ufordelt er i sin helhet knyttet til gruppevisse nedskrivninger. Se egen tabell for segmentfordeling av gruppevisse nedskrivninger.

	31.12.17			31.12.16		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Misligholdte utlån (mill. kr)						
Brutto mislighold over 90 dager	170	50	220	144	29	173
- Individuelle nedskrivninger	12	39	50	17	18	36
Netto misligholdte utlån	159	11	170	127	11	138
Avsetningsgrad	7 %	77 %	23 %	12 %	62 %	21 %
Andre tapsutsatte engasjement						
Tapsutsatte engasjement (ikke misligholdt)	21	1.146	1.167	19	1.435	1.453
- Individuelle nedskrivninger	6	699	705	6	584	590
Netto andre tapsutsatte engasjement	15	448	462	13	851	863
Avsetningsgrad	29 %	61 %	60 %	33 %	41 %	41 %

Inntektsførte renter på misligholdte og tapsutsatte engasjement utgjør for morbanken 32,1 millioner kroner (57,8 millioner).

Realisasjonverdi av panteverdi knyttet til utlån som er individuelt nedskrevet er for morbanken per 31. desember 2017 528,0 millioner kroner (844,2 millioner).

Konsern

	2017			2016		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Tap på utlån (mill. kr)						
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-2	129	127	0	454	454
Periodens endring i gruppenedskrivninger	5	4	9	4	-42	-38
Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	8	146	155	8	36	44
Konstaterte tap på engasjement som tidligere ikke er nedskrevet	13	45	58	14	50	64
Inngang på tidligere nedskrevne utlån, garantier m.v.	-6	-1	-7	-6	-3	-9
Sum tap på utlån og garantier	18	323	341	21	495	516

	31.12.17			31.12.16		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Individuelle nedskrivninger						
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier, m.v. per 01.01. *)	27	611	638	31	153	184
- Konstaterte tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	9	147	157	8	36	44
- Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	5	9	14	3	36	39
+Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	0	191	191	2	6	8
+Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	7	104	111	4	523	528
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	20	750	769	27	611	638

*) Individuelle tapsnedskrivninger på garantier, 4,2 millioner kroner (5,6 millioner), er oppført i balansen som gjeld under 'Andre forpliktelser'

	31.12.17			31.12.16		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Gruppenedskrivninger						
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier per 1.1.	100	239	339	96	281	376
Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån, garantier m.v.	5	4	9	4	-42	-38
Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	104	243	347	100	239	339

Tap og nedskrivninger fordelt på sektor og næring	Tap		Individuelle- og gruppenedskrivninger	
	2017	2016	31.12.17	31.12.16
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	-2	6	6	10
Havbruk	-	-	-	-
Industri og bergverk	7	15	16	18
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	8	7	15	12
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	4	9	25	23
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	259	492	624	525
Finansiering, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting	37	17	58	23
Lønnstakere	18	5	20	21
Ufordelt *)	9	-37	347	339
Sum sektor og næringsfordelt	341	516	1.112	971

*) Ufordelt er i sin helhet knyttet til gruppevis nedskrivninger. Se egen tabell for segmentfordeling av gruppevis nedskrivninger.

Misligholdte utlån (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Brutto mislighold over 90 dager	209	75	284	176	38	214
- Individuelle nedskrivninger	14	42	55	20	19	39
Netto misligholdte utlån	195	33	229	156	18	174
Avsetningsgrad	7 %	55 %	20 %	12 %	51 %	18 %
Tapsutatte engasjement (ikke misligholdt)	21	1.164	1.184	19	1.455	1.474
- Individuelle nedskrivninger	6	708	714	6	592	599
Netto andre tapsutsatte engasjement	15	456	470	13	863	875
Avsetningsgrad	29 %	61 %	60 %	33 %	41 %	41 %

Inntektsførte renter på misligholdte og tapsutsatte engasjement utgjør for konsernet 37,2 millioner kroner (65,7 millioner).

Realisasjonverdi av panteverdi knyttet til utlån som er individuelt nedskrevet er for konsernet per 31. desember 2017 540,0 millioner kroner (853,6 millioner).

Note 12 - Kredittesponering for hver interne risikorating

Banken benytter eget klassifiseringssystem for overvåking av kredittrisiko i porteføljen. Risikoklasseinndeling skjer ut fra hvert enkelt engasjements sannsynlighet for mislighold. I tabellen er denne inndelingen sammenholdt med tilsvarende ratingklasser hos Moody's.

Historisk mislighold er tall for morbank og viser default ratio (DR) per risikoklasse. Tallene er et uvektet snitt for normalscorede kunder i perioden 2011-2017.

Sikkerhetsdekning representerer forventet realisasjonsverdi (RE-verdi) på underliggende sikkerhetsverdier. Verdiene fastsettes etter faste modeller, og faktiske realisasjonsverdier valideres for å teste modellenes pålitelighet. I samsvar med kravene i kapitalkravsforskriften er estimatene «down-turn»-estimer. Basert på sikkerhetsdekningen (RE-verdi / EAD) klassifiseres engasjementet i en av sju klasser, hvor beste sikkerhetsklasse har en sikkerhetsdekning på over 120 prosent, og laveste sikkerhetsklasse har en sikkerhetsdekning på under 20 prosent.

Misligholdssansynlighet						Sikkerhetsdekning		
Risiko-klasse	Fra	Til	Moody's	Historisk mislighold	Mislighold 2017	Sikkerhets-klasse	Nedre grense	Øvre grense
A	0,00 %	0,10 %	Aaa-A3	0,01 %	0,02 %	1	120	
B	0,10 %	0,25 %	Baa1-Baa2	0,04 %	0,02 %	2	100	120
C	0,25 %	0,50 %	Baa3	0,07 %	0,08 %	3	80	100
D	0,50 %	0,75 %	Ba1	0,25 %	0,37 %	4	60	80
E	0,75 %	1,25 %	Ba2	0,36 %	0,39 %	5	40	60
F	1,25 %	2,50 %		0,92 %	1,24 %	6	20	40
G	2,50 %	5,00 %	Ba2-B1	2,20 %	1,88 %	7	0	20
H	5,00 %	10,00 %	B1-B2	4,45 %	4,50 %			
I	10,00 %	99,99 %	B3-Caa3	11,08 %	11,62 %			
J	mislighold							
K	nedskrevet							

Bankens engasjementer klassifiseres i risikogrupper på bakgrunn av risikoklasse.

Risikoklasse	Risikogrupper
A - C	Laveste risiko
D - E	Lav
F - G	Middels
H	Høy
I	Høyeste risiko
J - K	Mislighold og nedskrevet

	Gjennom-	Totalt	Gjennom-	Totalt
	snittlig usikret eksponering i %	engasjement	snittlig usikret eksponering i %	engasjement
Morbank (mill. kr)	31.12.17	31.12.17	31.12.16	31.12.16
Laveste risiko	9,5 %	80.379	12,3 %	77.882
Lav risiko	9,9 %	20.548	21,3 %	14.413
Middels risiko	12,2 %	15.970	15,7 %	19.342
Høy risiko	8,6 %	2.926	15,5 %	2.723
Høyeste risiko	4,2 %	3.185	11,3 %	1.931
Mislighold og nedskrevet	32,0 %	1.698	40,4 %	1.754
Totalt		124.706		118.046

Konsern (mill. kr)	Gjennom- snittlig usikret eksponering i %	Totalt engasjement	Gjennom- snittlig usikret eksponering i %	Totalt engasjement
	31.12.17	31.12.17	31.12.16	31.12.16
Laveste risiko	9,5 %	80.283	12,2 %	78.265
Lav risiko	9,2 %	22.057	19,2 %	15.837
Middels risiko	10,2 %	19.109	14,2 %	21.336
Høy risiko	6,3 %	3.991	12,3 %	3.393
Høyeste risiko	3,4 %	3.978	8,3 %	2.609
Mislighold og nedskrevet	30,5 %	1.779	40,4 %	1.815
Totalt		131.197		123.253

Realisasjonsverdien på stilte sikkerheter fastsettes slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur.

Note 13 - Maksimal kreditteksponering

Tabellen nedenfor viser maksimal eksponering mot kreditrisiko i balansen, inkludert derivater. Eksponeringen er vist brutto før eventuelle pantstillelser og tillatte motregninger.

Morbank				
31.12.17 (mill. kr)	Maksimal eksponering mot kreditrisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdipapirer	Øvrig sikkerhet *)
Eiendeler				
Fordringer på sentralbanker	3.231	-	-	-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	9.543	-	-	-
Utlån til og fordringer på kunder	104.769	83.692	1.620	15.910
Verdipapirer - virkelig verdi over resultatet	20.014	-	-	10.092
Derivater	4.328	-	-	2.408
Verdipapirer - tilgjengelig for salg	50	-	-	-
Opptjente ikke mottatte inntekter	61	-	-	-
Fordringer verdipapirer	35	-	-	-
Sum eiendeler	142.032	83.692	1.620	28.409
Forpliktelser, ikke balanseført				
Stilte garantier og remburser	5.346	-	-	-
Ubenyttede kreditter	13.965	4.817	47	2.010
Lånetilsagn	1.896	-	-	-
Andre engasjement	579	-	-	-
Sum forpliktelser	21.786	4.817	47	2.010
Sum total kreditrisikoeksponering	163.817	88.509	1.667	30.420

31.12.16 (mill. kr)	Maksimal eksponering mot kreditrisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdipapirer	Øvrig sikkerhet *)
Eiendeler				
Fordringer på sentralbanker	236	-	-	-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	8.203	-	-	-
Utlån til og fordringer på kunder	96.499	74.519	1.595	15.426
Verdipapirer - virkelig verdi over resultatet	17.861	-	-	9.809
Derivater	4.812	-	-	3.363
Verdipapirer - tilgjengelig for salg	24	-	-	-
Opptjente ikke mottatte inntekter	37	-	-	-
Fordringer verdipapirer	20	-	-	-
Sum eiendeler	127.692	74.519	1.595	28.597
Forpliktelser, ikke balanseført				
Stilte garantier og remburser	6.607	-	-	-
Ubenyttede kreditter	17.337	4.917	213	1.919
Lånetilsagn	1.720	-	-	-
Andre engasjement	2.034	-	-	-
Sum forpliktelser	27.698	4.917	213	1.919
Sum total kreditrisikoeksponering	155.390	79.436	1.807	30.516

Konsern

31.12.17 (mill. kr)	Maksimal eksponering mot kredittrisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdipapirer	Øvrig sikkerhet *)
Eiendeler				
Fordringer på sentralbanker	3.231	-	-	-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	4.214	-	-	-
Utlån til og fordringer på kunder	110.959	83.692	1.620	22.614
Verdipapirer - virkelig verdi over resultatet	21.494	-	-	10.092
Derivater	4.351	-	23	2.408
Verdipapirer - tilgjengelig for salg	66	-	-	-
Opptjente ikke mottatte inntekter	104	-	-	-
Fordringer verdipapirer	322	-	84	203
Sum eiendeler	144.741	83.692	1.726	35.316
Forpliktelser, ikke balanseført				
Stilte garantier og remburser	5.346	-	-	-
Ubenyttede kreditter	13.976	4.817	47	2.021
Lånetilsagn	2.148	-	-	251
Andre engasjement	764	-	63	-
Sum forpliktelser	22.233	4.817	110	2.272
Sum total kredittrisikoeksponering	166.974	88.509	1.836	37.589

31.12.16 (mill. kr)	Maksimal eksponering mot kredittrisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdipapirer	Øvrig sikkerhet *)
Eiendeler				
Fordringer på sentralbanker	236	-	-	-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	3.892	-	-	-
Utlån til og fordringer på kunder	101.354	74.519	1.595	20.312
Verdipapirer - virkelig verdi over resultatet	19.039	-	-	9.809
Derivater	4.752	-	18	3.363
Verdipapirer - tilgjengelig for salg	60	-	-	-
Opptjente ikke mottatte inntekter	63	-	-	-
Fordringer verdipapirer	220	-	33	167
Sum eiendeler	129.616	74.519	1.645	33.651
Forpliktelser, ikke balanseført				
Stilte garantier og remburser	6.607	-	-	-
Ubenyttede kreditter	17.420	4.917	213	1.949
Lånetilsagn	1.957	-	-	-
Andre engasjement	2.211	-	-	-
Sum forpliktelser	28.195	4.917	213	1.949
Sum total kredittrisikoeksponering	157.810	79.436	1.858	35.600

*) Øvrig sikkerhet inkluderer blant annet kontanter, løsøre, skip og mottatte garantier. For obligasjoner med fortrinnsrett består sikkerhetsmassen av utlån til kunder i selskapet som har utstedt obligasjonen.

Bankens maksimale kreditteksponering fremgår av oppstillingen ovenfor. SpareBank 1 SMN utfører engrosbanktjenester for BN Bank og Samspar-bankene. I tilknytning til dette er det etablert garantiavtale som sikrer fullt oppgjør for eksponeringer knyttet til disse avtalene.

For privat- og næringslivskunder anvendes rammeavtaler med krav om sikkerhetsstillelse ved derivathandel. For kunder som driver med tradingvirksomhet aksepteres kun kontantdepot som sikkerhet. Kunder stiller kontantdepot og/eller pant i eiendeler som sikkerhet for kunders handel av strøm- og laksederivater på NASDAQ OMX Oslo ASA og Fish Pool ASA. For nærmere beskrivelse av NASDAQ se note 37 Annen gjeld og øvrige forpliktelser.

Sikkerhetsstillelsene er vurdert til markedsverdi, begrenset til maksimal kreditteksponering for den enkelte motpart.

Kredittrisikoeksponering knyttet til finansielle eiendeler fordelt på geografiske områder

Morbank			Konsern	
31.12.16	31.12.17	(mill. kr)	31.12.17	31.12.16
Bankaktiviteter				
89.046	90.076	Trøndelag	87.759	87.092
26.704	27.073	Møre og Romsdal	28.483	27.867
851	939	Sogn og Fjordane	1.324	1.087
997	1.248	Nordland	1.334	1.084
5.990	8.953	Oslo	8.987	6.399
6.475	7.895	Landet for øvrig	9.925	7.796
2.631	3.241	Utlandet	3.251	2.636
132.693	139.424	Totalt bankaktiviteter	141.062	133.960
Finansielle instrumenter				
15.931	16.988	Norge	18.485	17.145
1.922	3.065	Europa/Asia	3.065	1.922
13	5	Oseania	5	13
19	7	Nord-Amerika	7	19
4.812	4.328	Derivater	4.351	4.752
22.697	24.393	Sum	25.912	23.851
155.390	163.817	Totalt fordelt på geografiske områder	166.974	157.810

Note 14 - Finansielle instrumenter og motregning

I den finansielle oppstillingen har konsernet ingen finansielle instrumenter som bokføres netto.

SpareBank 1 SMN inngår standardiserte og hovedsakelig bilaterale ISDA-avtaler om netting av derivater der finansielle institusjoner er motparter. I tillegg har banken inngått tilleggsavtaler om sikkerhetsstillelse (CSA) mot de mest anvendte motpartene. Per 31. desember 2017 har banken rundt 25 aktive ISDA-avtaler. Fra 1. mars 2017 måtte banken i henhold til EMIR ha en CSA med daglig utveksling av marginsikkerhet mv. med alle finansielle motparter som banken handler med hjemhørende (blant annet) i et EU-land. Banken inngår utelukkende avtaler med kontanter som sikkerhet. Håndteringen av sikkerhetsstillelsen under disse avtalene har banken satt ut til SEB Prime Collateral Services, det vil si at de håndterer marginkravene på vegne av banken. Mer om sikkerheter og pantstillelser i note 37 Annen gjeld og forpliktelser.

Mor og konsern er lik.

31.12.17 (mill. kr)	a) Brutto beløp for eiendel i balansen	b) Brutto beløp av gjeld som kan nettes	c (a-b) Netto beløp av eiendeler i balansen	d) Beløp som ikke er nettoført		e (c-d) Netto eksponering
				Finansielle instrumenter *)	Kontantsikkerhet mottatt d (ii)	
Derivater eiendeler	1.638	-	1.638	-835	-581	222

	a) Brutto beløp for gjeld i balansen	b) Brutto beløp av eiendeler som kan nettes	c (a-b) Netto beløp av gjeld i balansen	d) Beløp som ikke er nettoført		e (c-d) Netto eksponering
				Finansielle instrumenter *)	Kontantsikkerhet avgitt d (ii)	
Derivater gjeld	1.076	-	1.076	-835	-	242

31.12.16 (mill. kr)	a) Brutto beløp for eiendel i balansen	b) Brutto beløp av gjeld som kan nettes	c (a-b) Netto beløp av eiendeler i balansen	d) Beløp som ikke er nettoført		e (c-d) Netto eksponering
				Finansielle instrumenter*)	Kontantsikkerhet mottatt d (ii)	
Derivater eiendeler	1.678	-	1.678	-928	-526	225

	a) Brutto beløp for gjeld i balansen	b) Brutto beløp av eiendeler som kan nettes	c (a-b) Netto beløp av gjeld i balansen	d) Beløp som ikke er nettoført		e (c-d) Netto eksponering
				Finansielle instrumenter *)	Kontantsikkerhet avgitt d (ii)	
Derivater gjeld	1.216	-	1.216	-928	-	288

*) Innregnede finansielle instrumenter som ikke oppfyller enkelte av eller alle kriteriene for nettoppresentasjon iht. IAS 32 eller betingende motregningsretter som bare kan håndheves og utøves i tilfelle av mislighold, ved insolvens eller konkurs hos de enkelte motpartene.

Note 15 - Kredittkvalitet per klasse av finansielle eiendeler

Kredittkvaliteten av finansielle eiendeler håndteres ved at banken benytter sine interne retningslinjer for kredittrater. Se avsnitt kredittrisiko under note 6 Risikoforhold.

Tabellen nedenfor viser kredittkvaliteten per klasse av eiendeler for utlånsrelaterte eiendeler i balansen, basert på bankens eget kredittratingsystem. Hele utlånsengasjementet er inkludert når deler av engasjementet er misligholdt. Misligholdt er i noten definert til betalingsmislighold over tusen kroner over 90 dager.

Morbank

31.12.17 (mill. kr)	Noter	Verken misligholdt eller nedskrevet					Misligholdt eller individuelt nedskrevet *)	Sum
		Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7	9.543	-	-	-	-	-	9.543
Utlån til og fordringer på kunder	8							
Privatmarked		55.734	6.917	3.485	822	923	233	68.115
Næringsliv		13.793	9.939	9.190	1.685	1.784	1.336	37.728
Sum utlån		69.528	16.855	12.676	2.507	2.708	1.570	105.843
Finansielle investeringer	29							
Noterte stat og statsgaranterte obligasjoner		4.339	-	-	-	-	-	4.339
Noterte andre obligasjoner		10.056	263	640	-	-	-	10.959
Unoterte stat og statsgaranterte obligasjoner		53	-	-	-	-	-	53
Unoterte andre obligasjoner		4.545	-	-	-	-	-	4.545
Sum finansielle investeringer		18.993	263	640	-	-	-	19.895
Totalt		98.063	17.118	13.315	2.507	2.708	1.570	135.281

31.12.16 (mill. kr)	Noter	Verken misligholdt eller nedskrevet					Misligholdt eller individuelt nedskrevet *)	Sum
		Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7	8.203	-	-	-	-	-	8.203
Utlån til og fordringer på kunder	8							
Privatmarked		48.506	6.557	3.547	761	915	220	60.507
Næringsliv		18.037	4.415	11.105	1.169	958	1.245	36.930
Sum utlån		66.543	10.973	14.652	1.931	1.873	1.466	97.437
Finansielle investeringer	29							
Noterte stat og statsgaranterte obligasjoner		4.220	-	-	-	-	-	4.220
Noterte andre obligasjoner		9.056	700	485	26	-	-	10.267
Unoterte stat og statsgaranterte obligasjoner		1.783	-	-	-	-	-	1.783
Unoterte andre obligasjoner		1.240	105	21	-	-	-	1.366
Sum finansielle investeringer		16.300	805	506	26	-	-	17.636
Totalt		91.045	11.778	15.158	1.956	1.873	1.466	123.276

Konsern								
31.12.17 (mill. kr)	Noter	Verken misligholdt eller nedskrevet					Misligholdt eller individuelt nedskrevet *)	Sum
		Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7	4.214	-	-	-	-	-	4.214
Utlån til og fordringer på kunder	8							
Privatmarked		55.855	7.773	5.477	1.142	1.366	269	71.882
Næringsliv		13.560	10.533	10.219	2.389	2.105	1.382	40.189
Sum utlån		69.415	18.307	15.696	3.532	3.470	1.651	112.071
Finansielle investeringer	29							
Noterte stat og statsgaranterte obligasjoner		4.339	-	-	-	-	-	4.339
Noterte andre obligasjoner		10.056	263	640	-	-	-	10.959
Unoterte stat og statsgaranterte obligasjoner		53	-	-	-	-	-	53
Unoterte andre obligasjoner		4.385	-	-	-	-	-	4.385
Sum finansielle investeringer		18.833	263	640	-	-	-	19.736
Totalt		92.463	18.569	16.336	3.532	3.470	1.651	136.021

31.12.16 (mill. kr)	Noter	Verken misligholdt eller nedskrevet					Misligholdt eller individuelt nedskrevet *)	Sum
		Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7	3.892	-	-	-	-	-	3.892
Utlån til og fordringer på kunder	8							
Privatmarked		48.607	7.320	5.181	994	1.236	250	63.588
Næringsliv		18.302	4.978	11.331	1.563	1.287	1.276	38.737
Sum utlån		66.909	12.298	16.512	2.557	2.522	1.527	102.325
Finansielle investeringer	29							
Noterte stat og statsgaranterte obligasjoner		4.220	-	-	-	-	-	4.220
Noterte andre obligasjoner		9.056	700	485	26	-	-	10.267
Unoterte stat og statsgaranterte obligasjoner		1.783	-	-	-	-	-	1.783
Unoterte andre obligasjoner		1.160	105	21	-	-	-	1.286
Sum finansielle investeringer		16.220	805	506	26	-	-	17.557
Totalt		87.020	13.103	17.018	2.583	2.522	1.527	123.774

*) Garantier stilt av GIEK er ikke hensyntatt

Note 16 - Markedsrisiko knyttet til renterisiko

Noten er en sensitivitetsanalyse gjort med utgangspunkt i relevante balanseposter per 31. desember og fremover i tid for det aktuelle året. Konsernets renterisiko beregnes ved at det simuleres et parallelt renteskift på ett prosentpoeng for hele rentekurven på alle balanseposter.

Risikoen har gjennom hele 2017 vært lav og innenfor den totale rammen fastsatt av bankens styre, 600.000 basispunkter per 31.desember 2017. For ytterligere detaljer vedrørende renterisiko se note 6 Risikoforhold.

Basisrisiko konsern (mill. kr)	Renterisiko, 1 % endring	
	2017	2016
<i>Valuta</i>		
NOK	-39	-34
EUR	-8	2
USD	-1	-1
CHF	-1	-1
Andre	-3	0
Total renterisiko, effekt på resultat før skatt	-52	-34

Total renterisiko viser for 2017 at banken vil få et tap på en renteoppgang. Tilsvarende for 2016.

Tabellen under viser hvordan rentekurven forskyver seg innenfor de ulike tidsintervallene med tilhørende gevinst og tap innenfor de enkelte løpetider.

Rentekurverisiko konsern (mill. kr)	Renterisiko, 1 % endring	
	2017	2016
<i>Løpetid</i>		
0 - 1 mnd	-17	-11
1 - 3 mndr	9	7
3 - 6 mndr	-12	-11
6 - 12 mndr	-8	10
1 - 2 år	-5	-1
2 - 3 år	-3	-6
3 - 4 år	15	-5
4 - 5 år	-27	-5
5 - 7 år	2	8
7 - 10 år	-5	-19
Total renterisiko, effekt på resultat før skatt	-52	-34

Note 17 - Markedsrisiko knyttet til valutaeksponering

Valutarisiko oppstår ved at konsernet har forskjeller mellom eiendeler og forpliktelser i den enkelte valuta. Handelsaktiviteten knyttet til omsetning av valuta skal til enhver tid skje innenfor vedtatte rammer og fullmakter. Konsernets rammer definerer kvantitative mål for maksimal nettoeksponering i valuta, målt i kroner.

Konsernet har utarbeidet rammer for nettoeksponering i hver enkelt valuta samt rammer for aggregert netto valutaeksponering (uttrykt som den høyeste av sum lange og korte posisjoner). Overnatten kursrisiko for spothandel i valuta må netto ikke overstige 127,5 millioner kroner per enkeltvaluta og 150,0 millioner aggregert.

Valutarisikoen har gjennom året vært lav. For ytterligere detaljer se note 6 Risikoforhold.

Morbank		Netto valutaeksponering NOK (mill. kr)	Konsern	
2016	2017		2017	2016
-15	-8	EUR	-8	-15
-4	0	USD	0	-4
-11	-19	SEK	-19	-11
-4	-32	Andre	-32	-4
-34	-59	Sum	-59	-34
100	150	Total valutaramme på bruttoposisjoner	150	100
85	128	Total ramme per valutasort	128	85
1,0	1,8	Res. effekt e. skatt ved 3 % endring	1,8	1,0

Note 18 - Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler. For detaljert beskrivelse henvises til note 6 Risikoforhold.

Konsern

31.12.17 (mill. kr)	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	over 5 år	Totalt
Kontantstrømmer knyttet til forpliktelser						
Gjeld til kredittinstitusjoner	8.288	737	-	491	90	9.607
Innskudd fra og gjeld til kunder	62.284	6.783	2.171	5.238	-	76.476
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	3.922	5.668	28.753	3.644	41.987
Derivater - kontraktsmessige kontantstrømmer ut	-	4.334	3.139	29.475	2.607	39.555
Andre forpliktelser	2	1.210	554	153	5	1.924
Ansvarlig lånekapital *)	-	10	659	1.157	250	2.076
Sum kontantstrøm forpliktelser	70.574	16.996	12.191	65.267	6.596	171.624
Kontraktsmessige kontantstrømmer ut	-	4.334	3.139	29.475	2.607	39.555
Kontraktsmessige kontantstrømmer inn	-	-3.597	-2.646	-29.587	-2.804	-38.633
Netto kontraktsmessige kontantstrømmer	-	737	494	-112	-197	922

Konsern

31.12.16 (mill. kr)	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	over 5 år	Totalt
Kontantstrømmer knyttet til forpliktelser						
Gjeld til kredittinstitusjoner	7.588	2.138	-	682	100	10.509
Innskudd fra og gjeld til kunder	56.804	5.376	1.581	3.406	-	67.168
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	2.561	3.783	26.041	3.479	35.863
Derivater - kontraktsmessige kontantstrømmer ut	-	783	7.216	21.313	2.389	31.701
Andre forpliktelser	2	886	524	120	-	1.532
Ansvarlig lånekapital *)	-	14	1.000	1.154	-	2.168
Sum kontantstrøm forpliktelser	64.394	11.759	14.104	52.716	5.969	148.941
Kontraktsmessige kontantstrømmer ut	-	783	7.216	21.313	2.389	31.701
Kontraktsmessige kontantstrømmer inn	-	-363	-6.704	-21.181	-2.406	-30.654
Netto kontraktsmessige kontantstrømmer	-	420	512	132	-17	1.047

Inkluderer ikke verdijusteringer for finansielle instrumenter til virkelig verdi

*) For ansvarlig lånekapital benyttes call dato for kontantoppgjør

Note 19 - Netto renteinntekter

Morbank			Konsern	
2016	2017	(mill. kr)	2017	2016
		Renteinntekter		
124	137	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	44	48
2.986	3.150	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder	3.476	3.240
292	284	Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	281	289
-	-	Andre renteinntekter	23	19
3.401	3.571	Sum renteinntekter	3.825	3.597
		Rentekostnader		
152	133	Renter og lignende kostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	137	153
652	654	Renter og lignende kostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	636	636
708	668	Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	668	708
99	95	Renter og lignende kostnader på ansvarlig lånekapital *)	97	101
2	-0	Andre rentekostnader	13	13
58	49	Avgift Sparebankenes sikringsfond	49	58
1.672	1.599	Rentekostnader og lignende kostnader	1.600	1.668
1.730	1.972	Netto renteinntekter	2.225	1.929

*) SpareBank 1 SMN har fra og med fjerde kvartal 2017 reklassifisert to fondsobligasjoner fra gjeld til egenkapital. Endringen har medført reduserte rentekostnader i 2017 på totalt 44 millioner kroner og for 2016 på 45 kroner. Sammenligningstall for 2016 er omarbeidet. Det vises til note 3 for ytterligere detaljer.

Note 20 - Netto provisjons- og andre inntekter

Morbank		(mill. kr)	Konsern	
2016	2017		2017	2016
		Provisjonsinntekter		
78	82	Garantiprovisjon	80	76
-	-	Meglerprovisjon	223	247
48	56	Porteføljeprovisjon spareprodukter	115	74
271	353	Provisjon fra SpareBank 1 Boligkreditt	353	271
12	17	Provisjon fra SpareBank 1 Næringskreditt	17	12
362	369	Betalingsformidling	362	355
159	172	Provisjon fra forsikringstjenester	172	159
42	49	Andre provisjonsinntekter	67	57
971	1.098	Sum provisjonsinntekter	1.390	1.251
		Provisjonskostnader		
82	83	Betalingsformidling	103	96
3	16	Andre provisjonskostnader	65	37
85	98	Sum provisjonskostnader	168	133
		Andre driftsinntekter		
31	31	Driftsinntekter fast eiendom	47	29
-	-	Eiendomsforvaltning og -omsetning	118	121
0	-0	Verdipapiromsetning	227	149
-	-	Regnskapsførerhonorarer	342	202
4	7	Andre driftsinntekter	49	56
36	38	Sum andre driftsinntekter	783	556
922	1.038	Sum netto provisjons- og andre driftsinntekter	2.005	1.674

Note 21 - Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser

Morbank		(mill. kr)	Konsern	
2016	2017		2017	2016
		Vurdert til virkelig verdi over resultatet		
-122	-49	Verdiendring på renteinstrumenter	62	0
		Verdiendring på derivater/sikring		
-1	-22	Netto verdiendring på sikrede obligasjoner og derivater	-22	-59
26	7	Netto verdiendring på sikrede fastrente utlån og derivater	7	26
245	117	Øvrige derivater	167	33
		Inntekter fra egenkapitalinstrumenter		
-	-	Inntekter fra eierinteresser	437	423
738	626	Utbytte fra eierinteresser	-	-
-36	48	Verdiendring og gevinst fra eierinteresser	30	-11
79	3	Utbytte fra egenkapitalinstrumenter	6	88
25	3	Verdiendring og gevinst på egenkapitalinstrumenter	31	392
955	733	Sum netto inntekter fra finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi	718	893
		Vurdert til amortisert kost		
-2	-4	Verdiendring på renteinstrumenter holdt til forfall	-4	-2
-2	-4	Sum netto inntekter fra finansielle eiendeler og forpliktelser til amortisert kost	-4	-2
		Vurdert til virkelig verdi - tilgjengelig for salg		
		Inntekter fra egenkapitalinstrumenter		
3	1	Gevinst/tap ved realisasjon av finansielle eiendeler	1	3
3	1	Sum netto inntekter fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	1	3
51	45	Netto inntekter fra valutahandel	45	51
1.006	776	Sum netto resultat fra finansielle eiendeler	760	944

Note 22 - Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte

Alle godtgjørelsesordninger i SpareBank 1 SMN utformes i samsvar med lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og lov om verdipapirhandel med tilhørende forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Godtgjørelsesutvalget skal foreta en årlig gjennomgang av praktiseringen av godtgjørelsesordningen, og det skal utarbeides en skriftlig rapport som oversendes styret for gjennomgang og godkjenning. Godtgjørelsesutvalget skal besørge at praktiseringen av godtgjørelsesordningen minst en gang i året gjennomgås av uavhengige kontrollfunksjoner.

Styret skal godkjenne og vedlikeholde godtgjørelsesordningen samt påse at dokumentasjonen som ligger til grunn for beslutninger er ivaretatt. I tillegg skal styret godkjenne enhver materiell endring eller unntak fra godtgjørelsesordningen.

Konsernets retningslinjer for variabel godtgjørelse skal sikre at ansatte, grupper eller virksomheten som helhet etterlever de risikostyringsstrategier, prosesser og verktøy konsernet har implementert for å beskytte verdier. Godtgjørelsesordningene utformes på en slik måte at ikke enkeltpersoner eller organisasjonen tar uakseptabel risiko for å maksimere den variable godtgjørelsen. Dette innebærer blant annet at grunnlaget for variabel godtgjørelse knyttet til foretakets risikjusterte resultat skal være en periode på minst ett år og at opptjeningsperioden ikke skal være kortere enn ett år. SpareBank 1 SMN har ikke godtgjørelsesordninger for kundenheter som stimulerer til adferd som utfordrer bankens risikotoleranse, etiske retningslinjer eller kan bidra til interessekonflikter. Banken har ikke godtgjørelsesordninger for kontrollfunksjoner som stimulerer til adferd som utfordrer habilitet.

Godtgjørelsesordningen i SpareBank 1 SMN inneholder også særskilte regler for ledende ansatte. For disse gruppene er grunnlaget for variabel godtgjørelse knyttet til foretakets risikjusterte resultat over en periode på minst to år. Minimum 50 prosent av den variable godtgjørelsen tildeles i form av egenkapitalbevis, som bindes og tildeles med en tredjedel per år over tre år.

Vurderingen av hvem som er omfattet av bestemmelsene for ledende ansatte, er basert på de kriterier som er fastsatt i gjeldende lover, forskrifter og regelverk.

Det er etablert klausuler om avkorting dersom det avdekkes brudd på gjeldende regelverk eller retningslinjer. Grunnlag for avkorting bygger på konsernets sanksjonssystem.

Morbank			Konsern		
2016	2017	(mill. kr)	2017	2016	
534	501	Lønn	1.284	1.137	
-30	40	Pensjonskostnader (Note 24)	79	-22	
32	35	Sosiale kostnader	62	43	
536	575	Sum personalkostnader	1.426	1.159	
680	656	Gjennomsnittlig antall ansatte	1.405	1.313	
630	595	Antall årsverk per 31.12.	1.399	1.254	
675	637	Antall ansatte per 31.12.	1.482	1.328	

Ytelser til konsernledelsen

2017 (1.000 kr)

Navn	Tittel	Lønn mv.	Herav bonus	Herav pensjons-tilskudd for lønn utover 12G	Herav aksjebasert bonus-avlønning	Nåverdi pensjons-forpliktelse	Opptjente pensjons-rettigheter siste år ¹⁾	Lån per 31.12	Antall egenkapital-bevis
Finn Haugan	Konsernsjef	7.041	-	2.297	-	12.653	115	3.693	200.521
Kjell Fordal	Konserndir. Finans	3.269	-	424	-	11.304	115	8.925	244.945
Vegard Helland	Konserndir. Næringsliv	2.822	-	246	-	1.338	115	1.254	33.835
Svein Tore Samdal	Konserndir. Privatmarked	2.936	-	275	-	-	115	7.344	23.141
Nelly Maske	Konserndir. Organisasjon og utvikling	2.377	-	171	-	-	115	6.864	20.305
Rolf Jarle Brøske	Konserndir. Kommunikasjon og Samfunn	1.960	-	137	-	-	115	9.937	5.305

2016 (1.000 kr)

Navn	Tittel	Lønn mv.	Herav bonus	Herav pensjons-tilskudd for lønn utover 12G	Herav aksjebasert bonus-avlønning	Nåverdi pensjons-forpliktelse	Opptjente pensjons-rettigheter siste år ¹⁾	Lån per 31.12	Antall egenkapital-bevis
Finn Haugan	Konsernsjef	6.542	-	2.297	-	14.788	165	8.883	200.658
Kjell Fordal	Konserndir. Finans	3.385	-	812	-	9.279	872	6.890	244.640
Vegard Helland	Konserndir. Næringsliv	2.705	-	328	-	1.228	151	1.969	33.530
Svein Tore Samdal	Konserndir. Privatmarked	2.916	-	366	-	-	83	8.551	22.836
Nelly Maske	Konserndir. Organisasjon og utvikling	2.198	-	227	-	-	85	6.000	20.000
Rolf Jarle Brøske	Konserndir. Kommunikasjon og Samfunn	461	-	-	-	-	-	3.585	5.000

¹⁾ Innskuddsbasert pensjonsordning, opptjente pensjonsrettigheter er årets innbetalte sparebeløp.

SpareBank 1 SMN har inntil 30. juni 2017 hatt en individuell topp-pensjonsordning for ansatte med lønn over 12 G. Ansatte mottok 16 prosent av lønn over 12 G som et pensjonstilskudd. Pensjonstilskuddet måtte benyttes til pensjonssparing i produkter levert av SpareBank 1, og kan ikke disponeres før oppnådd pensjonsalder (62 år). For å sikre likeverdighet med en tidligere ordning som ble avviklet i 2007, ble også skatten på pensjonstilskuddet kompensert. Denne ordningen ble lukket 30. juni 2017.

Det ble fra første juli 2017 etablert en ny ordning for ansatte som på denne dato hadde lønn over 12 G. Ansatte med lønn over 12 G per første juli 2017 har nå en topp-pensjonsordning som innebærer at arbeidsgiver sparer 15 prosent av lønn over 12G på en individuell pensjonskonto i SpareBank 1 Forsikring. Ansatte kan selv bestemme investeringsprofil, og pengene er låst til pensjonskontoen frem til pensjonsalder.

Det er inngått førtidspensjonsavtale med konsernsjef ved fratredelse før fylte 67 år, med en pensjon på 68 prosent av pensjongivende lønn. Avtalen gjelder fram til utløpet av den måneden konsernsjefen fyller 67 år. I pensjonsforpliktelsen til konsernsjef inngår bankens kollektive tjenestepensjon. Konsernsjef har i tillegg avtale om ytelse til etterlatte.

Konserndirektører har etterlønnssavtaler på inntil tolv måneder fra avtalt fratreden. Størrelsen på eventuell etterlønn vil være gjenstand for vurdering i henhold til det til enhver tid gjeldende godtgjørelsesregelverk. Det er inngått en førtidspensjonsavtale med en av konserndirektørene, med rett til å fratre ved fylte 62 år. Pensjon er 68 prosent av pensjonsgivende lønn. Ytelsen knyttet til denne ordningen inngår i grunnlaget for opptjente pensjonsrettigheter i tabellen over.

Antall egenkapitalbevis inkluderer egenkapitalbevis eid av nærstående og selskaper man har betydelig innflytelse i.

Ytelser til styret og representantskapet

2017 (1.000 kr)

Navn	Tittel	Honorar	Honorarer til revisjons-, risiko-, og godtgjørelses- utvalget	Andre godtgjørelser	Lån per 31.12	Antall egenkapital- bevis
Kjell Bjordal	Styreleder	442	34	5	-	130.000
Bård Benum	Nestleder styret	234	79	-	8.578	-
Aud Skrudland	Styremedlem	203	23	1	-	6.765
Arnhold Holstad	Styremedlem	203	-	2	2.229	-
Paul E. Hjelm-Hansen	Styremedlem	203	105	0	-	49.219
Janne Thyø Thomsen	Styremedlem	203	79	-	-	3.000
Morten Loktu	Styremedlem	203	23	-	-	5.000
Venche Johnsen ²⁾	Styremedlem, ansatterepresentant	154	-	757	577	24.716
Erik Gunnes ²⁾	Styremedlem, ansatterepresentant	203	-	787	966	535
Oddny Lysberg ²⁾	Varamedlem, ansatterepresentant	49	-	540	2.515	939

²⁾ Andre godtgjørelser inkluderer lønn i ansettelsesforhold

2016 (1.000 kr)

Navn	Tittel	Honorar	Honorarer til revisjons- og godtgjørelses- utvalget	Andre godtgjørelser	Lån per 31.12	Antall egenkapital- bevis
Kjell Bjordal	Styreleder	425	32	6	-	110.000
Bård Benum	Nestleder styret	225	75	6	4.000	-
Aud Skrudland	Styremedlem	195	22	6	-	4.765
Arnhold Holstad	Styremedlem	195	-	6	2.962	-
Paul E. Hjelm-Hansen	Styremedlem	195	100	5	-	49.219
Janne Thyø Thomsen	Styremedlem	195	75	1	-	3.000
Morten Loktu	Styremedlem	195	22	6	-	5.000
Venche Johnsen ²⁾	Varamedlem, ansattererepresentant	48	-	667	-	24.716
Erik Gunnes ²⁾	Styremedlem, ansattererepresentant	178	-	760	1.025	230
Oddny Lysberg ²⁾	Styremedlem, ansattererepresentant	146	-	512	2.605	634
Terje Lium ³⁾	Leder kontrollkomiteen	40	-	1	-	-
Anders Lian ³⁾	Nestleder kontrollkomiteen	27	-	1	-	1.500
Terje Ruud ³⁾	Medlem kontrollkomiteen	27	-	1	-	-

²⁾ Andre godtgjørelser inkluderer lønn i ansettelsesforhold

³⁾ Kontrollkomiteen ble avviklet i mars 2016

Styrets leder har verken bonusavtale eller avtale om etterlønn. Antall egenkapitalbevis inkluderer egenkapitalbevis eid av nærstående og selskaper man har betydelig innflytelse i.

**Honorar til representantskapet
(1.000 kr)**

	2017	2016
Randi Dyrnes, representantskapets leder	81	78
Øvrige medlemmer	277	288

Note 23 - Andre driftskostnader

Morbank			Konsern	
2016	2017	(mill. kr)	2017	2016
197	203	IT-kostnader	266	252
18	17	Porto og verditransport	22	22
55	50	Markedsføring	104	98
34	50	Ordinære avskrivninger (note 32 og 33)	102	98
124	118	Driftskostnader faste eiendommer	118	109
70	77	Kjøpte tjenester	139	108
116	118	Andre driftskostnader	192	156
615	634	Sum andre driftskostnader	943	844
Godtgjørelse til revisor (i 1000 kroner)				
850	877	Lovpålagt revisjon	2.028	1.911
173	62	Andre attestasjonstjenester	204	248
4	8	Skatterådgivning	239	250
56	29	Andre tjenester utenfor revisjonen	580	76
1.084	976	Sum inklusive merverdiavgift	3.051	2.485

Note 24 - Pensjon

Ytelsesbasert ordning

Pensjonsordningen administreres ved egen pensjonskasse, og gir rett til bestemte fremtidige pensjonsytelser fra fylte 67 år. I ordningene inngår også barnepensjon og uførepensjon etter nærmere bestemte regler. Konsernets ytelsesbaserte pensjonsordning sikrer de fleste ansatte en pensjon på 68 prosent av sluttlønn opptil 12 G. Ytelsesordningen er lukket for nye medlemmer. I tillegg ble det i styremøte i oktober 2016 besluttet at ansatte som var igjen i den sikrede ytelsesbaserte pensjonsavtalen må gå over til innskuddsbasert pensjonsordning fra 1. januar 2017. Ved overgang til innskuddsbasert pensjonsordning fikk ansatte som var med i ytelsesordningen fripolise på opptjente rettigheter fra ytelsesordningen. Endringen har medført reduksjon i pensjonsforpliktelsen. Dette ble behandlet som en avviklingsgevinst og reduserte pensjonskostnaden i 2016.

Fripoliser forvaltes av pensjonskassen som fra 1. januar 2017 er en fripolisekasse. Det er opprettet en rammeavtale mellom SpareBank 1 SMN og pensjonskassen som blant annet omhandler finansiering, kapitalforvaltning mv. På grunn av ansvaret SpareBank 1 SMN fremdeles har, vil fremtidig forpliktelse måtte innarbeides i regnskapet. Ved utgangen av 2017 er ordningen overfinansiert med 171 millioner kroner.

Styret i pensjonskassen skal være sammensatt av representanter fra konsernet og deltakere i pensjonsordningene i henhold til vedtektene i pensjonskassen.

I tillegg til pensjonsforpliktelsene som dekkes gjennom pensjonskassen, har konsernet udekkede pensjonsforpliktelser som ikke kan dekkes av midlene i de kollektive ordningene. Forpliktelsene gjelder personer som ikke er innmeldt i pensjonskassen, tilleggspensjoner utover 12 G, ordinære førtidspensjoner og førtidspensjoner etter AFP (Avtalefestet pensjon).

For nærmere omtale av konsernets pensjonsordninger se note 2 om regnskapsprinsipper samt note 22 personalkostnader.

Økonomiske forutsetninger	2017		2016	
	Kostnader	Forpliktelser	Kostnader	Forpliktelser
Diskonteringsrente	2,6 %	2,4 %	2,7 %	2,6 %
Forventet avkastning på midlene	2,6 %	2,4 %	2,7 %	2,6 %
Forventet fremtidig lønnsutvikling	2,3 %	2,3 %	2,3 %	2,3 %
Forventet G-regulering	2,3 %	2,3 %	2,3 %	2,3 %
Forventet pensjonsregulering	0%/2,25%	0%/2,25%	0%/2,25%	0%/2,25%
Arbeidsgiveravgift	14,1 %	14,1 %	14,1 %	14,1 %
Forventet frivillig avgang før/etter 50 år	2/0 %	2/0 %	2/0 %	2/0 %
Forventet AFP-uttak fra 62/64 år	25/50 %	25/50 %	25/50 %	25/50 %

Dødelighetstabell

K2013BE

Uførhet

IR73

Morbank			Konsern	
31.12.16	31.12.17	Netto pensjonsforpliktelse i balansen (mill. kr). Finansiell status 1.1	31.12.17	31.12.16
662	602	Nåverdi pensjonsforpliktelse i fondsbaserte ordninger	641	711
-753	-789	Virkelig verdi av pensjonsmidler	-842	-797
-12	11	Korrigerende mot EK IB	15	-11
-103	-176	Netto pensjonsforpliktelse i balansen før arbeidsgiveravgift	-186	-97
3	4	Arbeidsgiveravgift	4	4
-2	0	Planendring/avkortning	0	-2
-102	-172	Netto pensjonsforpliktelse i balansen etter arbeidsgiveravgift	-182	-96

Fordeling av forpliktelsen mellom usikret og sikret pensjonsordning konsern 1.1

Konsern	31.12.17			31.12.16		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Nåverdi pensjonsforpliktelse i fondsbaserte ordninger	619	22	641	689	22	711
Virkelig verdi av pensjonsmidler	-842	-	-842	-797	-	-797
Korrigerings mot EK IB	15	0	15	-11	-	-11
Netto pensjonsforpliktelse i balansen før arbeidsgiveravgift	-208	22	-186	-119	22	-97
Arbeidsgiveravgift	0	4	4	1	3	4
Planendring/avkortning	0	0	0	-2	0	-2
Netto pensjonsforpliktelse i balansen etter arbeidsgiveravg.	-208	26	-182	-121	25	-96

2016	2017	Periodens pensjonskostnad	2017	2016
20	1	Ytelsesbasert pensjon opptjent i perioden	1	23
-2	-5	Netto renteinntekt	-5	-2
17	-4	Netto ytelsesbasert pensjonskostnad uten arbeidsgiveravg.	-4	21
6	0	Periodisert arbeidsgiveravgift	0	6
-74	0	Gevinst ved avvikling	-	-90
-51	-4	Netto resultatført ytelsesbasert pensjonskostnad	-4	-63
7	7	Avtalefestet pensjon, ny ordning	10	9
13	37	Innskuddsbasert pensjonskostnad	74	31
-30	40	Periodens pensjonskostnad	79	-22

Aktuarielle tap og gevinster ført over andre inntekter og kostnader

	2017			2016		
	Usikret	Sikret	Sum	Usikret	Sikret	Sum
Endring diskonteringsrente	0	18	18	0	9	9
Endring i andre økonomiske forutsetningene	-	-	-	0	0	-
Endring i dødelighetstabell	-	-	-	-	-	-
Endring i andre demografiske forutsetninger	-	-	-	-	-	-
Endring i andre forhold DBO	-2	3	1	0	4	5
Endring i andre forhold pensjonsmidler	-	-15	-15	-	11	11
Aktuarielle tap (gevinst) i perioden	-2	6	4	0	24	24

31.12.16	31.12.17	Bevegelse i netto pensjonsforpliktelse i balansen	31.12.17	31.12.16
-100	-172	Netto pensjonsforpliktelse i balansen 1.1	-182	-94
23	24	Aktuarmessige tap og gevinster gjennom året	21	24
-51	-4	Netto resultatført ytelsesbasert pensjonskostnad inkl curtailment/settlement	-4	-63
-1	-1	Utbetalinger over drift	-1	-1
-	36	Overføring til innskuddspensjon	36	0
-44	-17	Innbetalt pensjonspremie ytelsesbaserte ordninger	-17	-48
-172	-134	Netto pensjonsforpliktelse i balansen 31.12	-147	-182

31.12.16	31.12.17	Finansiell status 31.12	31.12.17	31.12.16
602	611	Pensjonsforpliktelse	651	641
-778	-749	Verdi av pensjonsmidler	-803	-827
-176	-138	Netto pensjonsforpliktelse før arbeidsgiveravgift	-151	-186
4	4	Arbeidsgiveravgift	4	4
-172	-134	Netto pensjonsforpliktelse etter arbeidsgiveravgift *	-147	-182

* Presenteres brutto i konsernregnskapet.

Fordeling av finansiell status 31.12 mellom sikret og usikret pensjonsordning konsern

Konsern	31.12.17			31.12.16		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Pensjonsforpliktelse	631	20	651	619	22	641
Verdi av pensjonsmidler	-803	-	-803	-827	-	-827
Netto pensjonsforpliktelse før arbeidsgiveravgift	-171	20	-151	-208	22	-186
Arbeidsgiveravgift	-	4	4	0	4	4
Netto pensjonsforpliktelse etter arbeidsgiveravgift	-171	24	-147	-208	26	-182

Virkelig verdi av pensjonsforpliktelsen konsern

	31.12.17	31.12.16
IB pensjonsforpliktelser (PBO)	641	711
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	1	23
Utbetaling/utløsning fra ordning	-26	-29
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsen	16	18
Planendring/ avkortning	0	-94
Aktuariell tap/(gevinst)	19	12
UB pensjonsforpliktelser (PBO)	651	641

Virkelig verdi av pensjonsmidlene konsern

	31.12.17	31.12.16
IB pensjonsmidler	842	797
Innbetalinger	1	43
Utbetalinger/utløsning fra fond	-62	-29
Forventet avkastning	22	21
Planendring/ avkortning	0	-6
Aktuarielle endringer	-	0
UB markedsverdi av pensjonsmidler	803	827

Sensitivitet konsern	+ 1 %-poeng diskonteringsrente	- 1 %-poeng diskonteringsrente	+ 1 %-poeng lønnsjustering	- 1 %-poeng lønnsjustering	+ 1 %-poeng pensjonsregulering

2017

Endring i opptjente pensjonsrettigheter i løpet av året	0	0	0	0	0
Endring i pensjonsforpliktelse	-83	104	0	0	105

2016

Endring i opptjente pensjonsrettigheter i løpet av året	-4	6	4	-3	3
Endring i pensjonsforpliktelse	-82	103	0	0	105

2016	2017	Medlemmer	2017	2016
779	764	Antall personer som er med i pensjonsordningen	799	815
265	253	herav aktive	286	298
514	511	herav pensjonister og uføre	513	517

Plassering av pensjonsmidlene i pensjonskassen, prosentvis fordeling	2017	2016
Omløpsobligasjoner	31 %	21 %
Anleggsobligasjoner	10 %	19 %
Pengemarked	20 %	26 %
Aksjer	33 %	29 %
Eiendom	7 %	6 %
Sum	100 %	100 %

Pensjonsordningen er plassert i egen pensjonskasse, som har en langsiktig horisont på forvaltning av kapitalen. Pensjonskassen søker å oppnå en høyest mulig avkastning ved å sette sammen en investeringsportefølje som gir den maksimale risikojusterte avkastningen. Pensjonskassen søker å spre plasseringene på ulike utstedere og aktivaklasser for å redusere den selskaps- og markeds spesifikke risikoen. Porteføljen er således sammensatt av aksjeinvesteringer i norske og utenlandske aksjer. Obligasjonsporteføljen er i all hovedsak plassert i norske obligasjoner. Bankinnskudd er plassert i norske banker.

Note 25 - Skatt

Morbank			Konsern	
2016	2017	(mill. kr)	2017	2016
1.991	2.236	Resultat før skattekostnad	2.269	2.029
-858	-630	+/- permanente forskjeller	-242	-703
-24	-215	+/- endring midlertidige forskjeller i henhold til spesifikasjon	-	236
-	-	+ underskudd til fremføring	45	-
1.109	1.391	Årets skattegrunnlag/skattepliktig inntekt	2.073	1.562
277	348	Betalbar skatt av årets overskudd	378	330
-	-	Skatteeffekt poster ført direkte mot egenkapital	1	0
25	55	+/- endring i utsatt skatt	72	22
302	403	Årets skattekostnad	450	352
Endring i netto forpliktelse ved utsatt skatt				
25	55	Resultatført utsatt skatt	72	22
-19	-2	Utsatt skatt ført mot egenkapital	1	-19
-	-	Eiendeler ved utsatt skatt anskaffet i virksomhetssammenslutning	-	1
6	54	Sum endring i netto forpliktelse ved utsatt skatt	72	4

Balanseført			Balanseført	
31.12.16	31.12.17	Sammensetning av balanseført utsatt skatt	31.12.17	31.12.16
-	6	Midlertidige forskjeller på:		
-	-	- Driftsmidler	199	212
172	134	- Leasingobjekter	250	198
24	221	- Netto pensjonsforpliktelse	148	186
359	79	- Verdipapirer	225	24
-	-	- Sikringsinstrumenter	79	359
-	-	- Andre midlertidige forskjeller	5	1
556	440	Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	906	979
139	110	Utsatt skatt	226	245
-6	-2	Midlertidige forskjeller på:		
-	-	- Driftsmidler	-14	-16
-107	-28	- Netto pensjonsforpliktelse	-	-
-494	-267	- Verdipapirer	-28	-111
-58	-55	- Sikringsinstrumenter	-267	-494
-	-	- Andre midlertidige forskjeller	-111	-454
-	-	- Fremførbart underskudd	-867	-561
-665	-352	Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-1.288	-1.636
-166	-88	Utsatt skattefordel	-322	-408
-27	21	Netto utsatt skatt/skattefordel	-97	-162

Tabellen ovenfor består av midlertidige forskjeller fra alle konsoliderte selskaper vist brutto. På selskapsnivå er skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller nettoført. På konsernivå bruttoføres dette i samsvar med IAS 12 ved at hvert selskap presenteres separat ved beregning av konsernets skattefordel og utsatt skatt:

	31.12.17	31.12.16
Skattefordel balanseført 31.12	178	196
Utsatt skatt balanseført 31.12	-81	-33

Resultatført		Sammensetning av resultatført utsatt skatt	Resultatført	
2016	2017		2017	2016
		Midlertidige forskjeller på:		
4	-12	- Driftsmidler	13	-161
-	-	- Leasingobjekter	-52	-49
-148	37	- Netto pensjonsforpliktelse	10	-157
-17	-280	- Verdipapirer	-200	101
-295	-236	- Sikringsinstrumenter	280	225
31	-20	- Andre midlertidige forskjeller	-4	0
-424	-511	Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	47	-40
-106	-128	Endring i utsatt skatt	11	-10
		Midlertidige forskjeller på:		
-	-	- Driftsmidler	-	-4
-	-	- Netto pensjonsforpliktelse	-	-6
101	4	- Verdipapirer	-83	-13
225	288	- Sikringsinstrumenter	-227	-295
-	-	- Andre midlertidige forskjeller	-202	221
-	-	- Fremførbart underskudd	124	53
326	293	Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-345	-43
82	73	Endring i utsatt skattefordel	-83	-11
-	-	Effekt av endret skattesats fra 25 % til 24 %	0	-1
-25	-55	Netto	-72	-22

2016	2017	Avstemming av resultatført periodeskatt med resultat før skatt	2017	2016
498	559	25 % av resultat før skatt	639	507
-215	-158	Ikke skattepliktige resultatposter (permanente forskjeller) *	-191	-176
19	2	Skatteeffekt av poster ført direkte mot egenkapital	-	20
-	-	Effekt av endret skattesats fra 25 % til 24 %	1	1
302	403	Resultatført periodeskatt	450	352
15 %	18 %	Effektiv skattesats i %	20 %	17 %

* Inkluderer ikke fradragsberettigede kostnader samt fradrag for resultatandel knyttet til tilknyttede og felleskontrollerte selskaper (resultatandeler trekkes ut ettersom de allerede er skattlagt hos det enkelte selskap)

Note 26 - Klassifisering av finansielle instrumenter

Konsern	Finansielle instrumenter til virkelig verdi		Tilgjengelig for salg	Finansielle instrumenter målt til amortisert kost	Total
	Holdt for omsetning iht. IAS 39	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi			
31.12.17 (mill. kr)					
Eiendeler					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	-	-	-	3.313	3.313
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	-	-	-	4.214	4.214
Utlån til og fordringer på kunder	-	3.278	-	107.680	110.959
Aksjer	1.202	557	66	-	1.825
Sertifikater og obligasjoner	-	19.736	-	-	19.736
Derivater	-	4.351	-	-	4.351
Sum finansielle eiendeler	1.202	27.921	66	115.207	144.397
Forpliktelser					
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	9.607	9.607
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	-	76.476	76.476
Verdipapirgjeld	-	-	-	42.194	42.194
Derivater	3.343	-	-	-	3.343
Ansvarlig lånekapital	-	-	-	2.201	2.201
Egenkapitalinstrumenter	244	-	-	-	244
Sum finansielle forpliktelser	3.586	-	-	130.478	134.064

Konsern	Finansielle instrumenter til virkelig verdi		Tilgjengelig for salg	Finansielle instrumenter målt til amortisert kost	Total
	Holdt for omsetning iht. IAS 39	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi			
31.12.16 (mill. kr)					
Eiendeler					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	-	-	-	315	315
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	-	-	-	3.892	3.892
Utlån til og fordringer på kunder	-	3.826	-	97.528	101.354
Aksjer	878	605	60	-	1.542
Sertifikater og obligasjoner	-	17.557	-	-	17.557
Derivater	-	4.752	-	-	4.752
Sum finansielle eiendeler	878	26.739	60	101.735	129.412
Forpliktelser					
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	10.509	10.509
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	-	67.168	67.168
Verdipapirgjeld	-	-	-	36.317	36.317
Derivater	4.074	-	-	-	4.074
Ansvarlig lånekapital	-	-	-	2.228	2.228
Egenkapitalinstrumenter	181	-	-	-	181
Sum finansielle forpliktelser	4.255	-	-	116.221	120.476

Note 27 - Vurdering av virkelig verdi på finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter til virkelig verdi klassifiseres i ulike nivåer.

Nivå 1: Verdssettelse basert på noterte priser i aktivt marked

Virkelig verdi av finansielle instrumenter som handles i aktive markeder er basert på markedspris på balansedagen. Et marked er betraktet som aktivt dersom markedskursene er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet og disse prisene representerer faktiske og regelmessige forekommende markedstransaksjoner på armlengdes avstand. I kategorien inngår blant annet børsnoteerte aksjer og statskassaveksler.

Nivå 2: Verdssettelse basert på observerbare markedsdata

Nivå 2 består av instrumenter som verdsettes ved bruk av informasjon som ikke er noterte priser, men hvor priser er direkte eller indirekte observerbare for eiendelene eller forpliktelsene, og som også inkluderer noterte priser i ikke aktive markeder.

Nivå 3: Verdssettelse basert på annet enn observerbare data

Hvis fastsettelse av verdi ikke er tilgjengelig i forhold til nivå 1 og 2 benyttes verdsettelsesmetoder som baserer seg på ikke-observerbar informasjon.

Følgende tabell presenterer konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi per 31. desember 2017:

Eiendeler (mill. kr)	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Total
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	16	4.334	-	4.351
- Obligasjoner og sertifikater	2.547	17.189	-	19.736
- Egenkapitalinstrumenter	1.339	-	419	1.759
- Fastrentelån og ansvarlig lån	-	43	3.236	3.278
Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg				
- Egenkapitalinstrumenter	-	-	66	66
Sum eiendeler	3.902	21.566	3.722	29.190
Forpliktelser	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Total
Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	14	3.328	-	3.343
- Egenkapitalinstrumenter	239	4	-	244
Sum forpliktelser	254	3.332	-	3.586

Følgende tabell presenterer konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi per 31. desember 2016:

Eiendeler (mill. kr)	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Total
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	44	4.708	-	4.752
- Obligasjoner og sertifikater	2.511	15.046	-	17.557
- Egenkapitalinstrumenter	959	-	524	1.483
- Fastrentelån og ansvarlig lån	-	43	3.783	3.826
Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg				
- Egenkapitalinstrumenter	-	-	60	60
Sum eiendeler	3.514	19.796	4.367	27.676
Forpliktelser	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Total
Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	48	4.026	-	4.074
- Egenkapitalinstrumenter	173	8	-	181
Sum forpliktelser	221	4.034	-	4.255

Endringer i instrumentene klassifisert i nivå 3 per 31. desember 2017:

(mill. kr)	Fastrentelån	Aksjer til virkelig verdi over resultatet	Aksjer tilgjengelig for salg	Sum
Inngående balanse 1.1.17	3.783	524	60	4.367
Tilgang	304	20	-	323
Avhending	-849	-157	-20	-1.026
Netto gevinst/tap på finansielle instrumenter	-2	33	27	57
Utgående balanse 31.12.17	3.236	419	66	3.722

I løpet av rapporteringsperioden, var det ingen endring i virkelig verdi måling som medførte overføringer mellom nivå 1 og nivå 2, og ingen overføringer inn og ut av nivå 3.

Endringer i instrumentene klassifisert i nivå 3 per 31. desember 2016:

(mill. kr)	Fastrentelån	Aksjer til virkelig verdi over resultatet	Aksjer tilgjengelig for salg	Sum
Inngående balanse 1.1.16	4.405	574	108	5.087
Tilgang	770	28	1	799
Avhending	-1.347	-66	-	-1.413
Netto gevinst/tap på finansielle instrumenter	-44	-13	-50	-106
Utgående balanse 31.12.16	3.783	524	60	4.367

Metode for verdsettelse

Verdsettelsesmetodene som benyttes er tilpasset til hvert finansielle instrument og har som formål å benytte mest mulig av informasjonen som er tilgjengelig i markedet.

Metode for verdsettelse av finansielle instrumenter i nivå 2 og 3 er beskrevet i det følgende:

Utlån til kunder (nivå 3)

Utlånene består i hovedsak av fastrenteutlån i norske kroner. Verdien av fastrenteutlånene fastsettes ved at avtalte rentestruer neddiskonteres over løpetiden med en diskonteringsfaktor som er justert for marginkrav. Ved beregning av sensitivitet, er diskonteringsfaktor økt med ti punkter.

Sertifikater og obligasjoner (nivå 2 og 3)

Verdivurderingen i nivå 2 baseres i hovedsak på observerbar markedsinformasjon i form av rentekurver, valutakurser og kredittmarginer til den enkelte kreditt og obligasjonens eller sertifikatets karakteristika. For papirer vurdert under nivå 3 baseres verdsettelsen på indikative priser fra tredjepart eller sammenlignbare papirer.

Aksjer (nivå 3)

Aksjer som er klassifisert i nivå 3 omfatter i det vesentligste investeringer i unoterte aksjer. Disse omfatter blant annet 365 millioner kroner i private equity-investeringer, eiendomsfond, hedgefond og unoterte aksjer gjennom selskapet SpareBank 1 SMN Invest AS. Verdsettelsene er i all hovedsak basert på rapportering fra forvaltere av fondene, som benytter kontantstrømbaserte modeller eller multipler ved fastsettelse av virkelig verdi. Konsernet har ikke full tilgang til informasjon om alle elementene i disse verdsettelsene og har derfor ikke grunnlag for å fastsette alternative forutsetninger. Fastsettelse av virkelig verdi for aksjene i Polaris er basert på verdsettelse foretatt av SpareBank1 Markets. Denne er foretatt basert på verdjustert egenkapital.

Eierinteressen i Visa Norge FLI er vurdert å være en finansiell eiendel og klassifisert i kategorien tilgjengelig for salg. SpareBank 1 SMN har beregnet virkelig verdi på sin andel av Visa Norge FLI til 31,5 millioner kroner. Sensitivitet på nivå 3 måling: Ettersom estimert verdi av Visa Norge FLI er beregnet av foreningen har vi ikke tilgang til alle vesentlige input, men SpareBank 1 SMN har hensyntatt en likviditetsrabatt på aksjene i Visa Inc, på 20 prosent. Dersom denne hadde vært justert til 25 prosent, ville målingen av virkelig verdi blitt 1,6 millioner lavere.

Finansielle derivater (nivå 2)

Finansielle derivater i nivå 2 omfatter i hovedsak valutaterminer og rente- og valutaswapper. Verdsettelsen er basert på observerbare rentekurver. I tillegg omfatter posten derivater knyttet til FRAer. Disse er verdsatt med utgangspunkt i observerbare priser i markedet. Derivater klassifisert i nivå 2 omfatter også aksjederivater knyttet til Markets' market-making aktiviteter. Hoveddelen av disse derivatene er knyttet opp mot de mest omsatte aksjene på Oslo Børs og verdsettelsen baseres på kursutviklingen på den aktuelle/underliggende aksjen og observerbar eller beregnet volatilitet.

Sensitivitetsanalyse, nivå 3

(mill. kr)	Balanseført verdi	Effekt av mulige alternative forutsetninger
Fastrentelån	3.236	-7
Aksjer til virkelig verdi over resultatet *	419	-
Aksjer tilgjengelig for salg	66	-2

* Som beskrevet over er ikke informasjon for å foreta alternative beregninger tilgjengelig

Note 28 - Virkelig verdi av finansielle instrumenter til amortisert kost

Finansielle instrumenter til amortisert kost

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi regnskapsføres enten til amortisert kost eller er i sikringsrelasjon. For nærmere beskrivelse se note 2 Regnskapsprinsipper. Amortisert kost innebærer verdsetting av balanseposter etter opprinnelig avtalte kontantstrømmer, justert for nedskrivninger. Amortisert kost vil ikke alltid gi verdier som er i samsvar med markedets vurderinger av de samme finansielle instrumentene. Dette kan bl.a skyldes ulik oppfatning av markedsforhold, risikoforhold og avkastningskrav.

Hvilke metoder som ligger til grunn for å fastsette virkelig verdi for finansielle instrumenter som er vurdert til amortisert kost beskrives nedenfor:

Utlån til og fordringer på kunder

P.t. prisede utlån er utsatt for konkurranse i markedet. Dette tilsier at mulige merverdier i porteføljen ikke vil bli opprettholdt over lengre tid. Virkelig verdi av p.t.-prisede utlån er derfor satt til amortisert kost. Effekten av endringer i kredittkvaliteten i porteføljen hensyntas gjennom gruppevis nedskrivninger, og gir derfor et godt uttrykk for virkelig verdi i den delen av porteføljen hvor det ikke er foretatt individuelle nedskrivninger.

Individuelle nedskrivninger fastsettes gjennom en vurdering av fremtidig kontantstrøm, neddiskontert med effektiv rente. Nedskrevet verdi gir derfor et godt uttrykk for virkelig verdi av disse utlånene.

Obligasjoner klassifisert til holde til forfall

Endring til virkelig verdi er beregnet ut fra en teoretisk markedsverdivurdering basert på rente- og spreadkurver.

Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner, Gjeld til kredittinstitusjoner og innskudd fra kunder

For utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner, gjeld til kredittinstitusjoner og innskudd fra kunder, estimeres virkelig verdi til å samsvare med amortisert kost.

Verdipapirgjeld og ansvarlig lånekapital

Verdivurderingen i nivå 2 baseres på observerbar markedsinformasjon i form av rentekurver og kredittmarginer der det er tilgjengelig.

Morbank		31.12.17		31.12.16	
(mill. kr)	Nivå ¹⁾	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Eiendeler					
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2	9.543	9.543	8.203	8.203
Utlån til og fordringer på kunder til amortisert kost	3	101.490	101.490	92.673	92.673
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost		111.033	111.033	100.876	100.876
Forpliktelser					
Gjeld til kredittinstitusjoner	2	9.047	9.047	10.299	10.299
Innskudd fra og gjeld til kunder	2	77.362	77.362	68.391	68.391
Verdipapirgjeld til amortisert kost	2	11.003	11.040	10.689	10.700
Verdipapirgjeld, sikring	2	31.191	31.472	25.627	25.307
Ansvarlig lånekapital til amortisert kost	2	1.102	1.104	1.103	1.100
Ansvarlig lånekapital, sikring	2	1.057	1.060	1.083	1.075
Sum finansielle forpliktelser til amortisert kost		130.762	131.085	117.192	116.872

Konsern

(mill. kr)		31.12.17		31.12.16	
		Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Eiendeler					
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2	4.214	4.214	3.892	3.892
Utlån til og fordringer på kunder til amortisert kost	3	107.680	107.680	97.528	97.528
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost		111.894	111.894	101.420	101.420
Forpliktelser					
Gjeld til kredittinstitusjoner	2	9.607	9.607	10.509	10.509
Innskudd fra og gjeld til kunder	2	76.476	76.476	67.168	67.168
Verdipapirgjeld til amortisert kost	2	11.003	11.040	10.689	10.700
Verdipapirgjeld, sikring	2	31.191	31.472	25.627	25.307
Ansvarlig lånekapital til amortisert kost	2	1.144	1.148	1.145	1,143
Ansvarlig lånekapital, sikring	2	1.057	1.060	1.083	1.075
Sum finansielle forpliktelser til amortisert kost		130.478	130.802	116.221	115.902

1) Virkelig verdi fastsettes etter ulike metoder innenfor tre nivåer. Se note 27 for nærmere definisjon av nivåene.

Note 29 - Certifikater og obligasjoner

Sertifikater og obligasjoner er klassifisert i kategorien virkelig verdi over resultatet per 31. desember 2017.

Morbank		Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor (mill. kr)	Konsern	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
		Stat		
2.260	1.974	Pålydende verdi	1.974	2.260
2.375	2.520	Bokført verdi	2.520	2.375
		Annen offentlig utsteder		
2.856	4.940	Pålydende verdi	4.940	2.856
2.962	4.955	Bokført verdi	4.955	2.962
		Finansielle foretak		
11.089	10.753	Pålydende verdi	10.598	11.011
12.132	12.327	Bokført verdi	12.168	12.053
		Ikke-finansielle foretak		
91	20	Pålydende verdi	20	91
95	30	Bokført verdi	30	95
16.295	17.686	Sum rentepapirer, pålydende verdi	17.531	16.218
72	63	Påløpte renter	62	71
17.636	19.895	Sum rentepapirer, bokført verdi	19.736	17.557

Note 30 - Finansielle derivater

Alle derivater blir bokført til virkelig verdi over resultatet. Urealiserte gevinster blir ført som eiendeler og urealiserte tap ført som gjeld. Dette gjelder både derivater benyttet til sikringsformål og holdt for handelsformål. Banken benytter seg ikke av kontantstrømsikring.

Kontraktssum viser absoluttverdier for alle kontrakter.

For beskrivelse av motpartsrisiko og markedsrisiko se beskrivelse i note 6 Risikoforhold. Ytterligere detaljer vedrørende markedsrisiko knyttet til renterisiko se note 16, og for markedsrisiko knyttet til valutaeksponering se note 17.

Morbank

Til virkelig verdi over resultatet (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Kontraktssum	Virkelig verdi		Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eiendeler	Forpliktelser		Eiendeler	Forpliktelser
Valutainstrumenter						
Valutaterminer (forwards)	3.661	86	-51	3.176	21	0
Valutabytteavtaler (swap)	11.654	321	-70	15.100	163	-5
Valutaopsjoner	59	0	-0	36	0	-0
Sum valutainstrumenter	15.375	407	-122	18.312	184	-5
Renteinstrumenter						
Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap, dekker også cross currency)	178.023	2.532	-2.463	170.417	3.213	-3.282
Korte rentebytteavtaler (FRA)	9.000	2	-1	50.423	101	-110
Andre rentekontrakter	-	-	-	124	-0	0
Sum renteinstrumenter	187.023	2.534	-2.464	220.964	3.314	-3.393
Varerelaterte kontrakter						
Børsomsatte standardiserte forwards- og futures- kontrakter	246	60	-60	109	14	-14
Sum varerelaterte kontrakter	246	60	-60	109	14	-14
Benyttet til sikringsformål						
Renteinstrumenter						
Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap, dekker også cross currency)	33.623	780	-230	25.249	807	-127
Sum renteinstrumenter	33.623	780	-230	25.249	807	-127
Sum						
Sum renteinstrumenter	220.645	3.314	-2.693	246.213	4.121	-3.520
Sum valutainstrumenter	15.375	407	-122	18.312	184	-5
Sum varerelaterte kontrakter	246	60	-60	109	14	-14
Påløpte renter		548	-466		493	-434
Sum finansielle derivater	236.266	4.328	-3.341	264.634	4.812	-3.973

Konsern

Til virkelig verdi over resultatet (mill. kr)	31.12.17			31.12.16		
	Kontraktssum	Virkelig verdi		Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eiendeler	Forpliktelser		Eiendeler	Forpliktelser
Valutainstrumenter						
Valutaterminer (forwards)	3.661	86	-51	3.176	21	0
Valutabytteavtaler (swap)	11.654	321	-70	15.100	163	-5
Valutaopsjoner	59	0	-0	36	0	-0
Sum valutainstrumenter	15.375	407	-122	18.312	184	-5
Renteinstrumenter						
Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap, dekker også cross currency)	178.023	2.532	-2.463	170.094	3.137	-3.282
Korte rentebytteavtaler (FRA)	9.000	2	-1	50.423	101	-110
Andre rentekontrakter	-	-	-	124	-0	0
Sum renteinstrumenter	187.023	2.534	-2.464	220.640	3.239	-3.393
Egenkapitalinstrumenter						
Aksjeopsjoner	37	12	-13	32	17	-14
Aksjeterminer/futures	1.535	10	11	909	1	-87
Sum egenkapitalinstrumenter	1.573	23	-2	940	18	-101
Varerelaterte kontrakter						
Børsomsatte standardiserte forwards- og futures- kontrakter	246	60	-60	109	14	-14
Sum varerelaterte kontrakter	246	60	-60	109	14	-14
Benyttet til sikringsformål						
Renteinstrumenter						
Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap, dekker også cross currency)	33.623	780	-230	25.249	807	-127
Sum renteinstrumenter	33.623	780	-230	25.249	807	-127
Sum						
Sum renteinstrumenter	220.645	3.314	-2.693	245.890	4.046	-3.520
Sum valutainstrumenter	15.375	407	-122	18.312	184	-5
Sum egenkapitalinstrumenter	1.573	23	-2	940	18	-101
Sum varerelaterte kontrakter	246	60	-60	109	14	-14
Påløpte renter		548	-466		490	-434
Sum finansielle derivater	237.839	4.351	-3.343	265.251	4.752	-4.074

Note 31 - Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser

Konsernet klassifiserer aksjer innenfor kategoriene virkelig verdi over resultatet og tilgjengelig for salg. Verdipapirer som kan måles pålitelig og som rapporteres internt til virkelig verdi klassifiseres til virkelig verdi over resultatet. Øvrige aksjer klassifiseres som tilgjengelig for salg.

Morbank			Konsern	
31.12.16	31.12.17	Aksjer og andeler (mill. kr)	31.12.17	31.12.16
225	119	Til virkelig verdi over resultat	1.758	1.483
43	73	Børsnoterte	1.492	1.109
182	46	Unoterte	266	373
23	50	Tilgjengelig for salg	67	60
23	50	Unoterte	67	60
248	169	Sum aksjer og andeler	1.825	1.542
		Virksomhet holdt for salg - herav aksjer		
226	82	Unoterte	49	15
226	82	Sum aksjer holdt for salg (se note 39)	49	15
43	73	Sum børsnoterte selskaper	1.492	1.109
431	178	Sum unoterte selskaper	382	447

Spesifikasjon av morbank

Børsnoterte selskap	Prinsipp *	Eierandel over 10%	Vår be- holdning (antall)	Ansk. kost (1.000 kr)	Markedsverdi/ bokført verdi (1.000 kr)
Visa Inc. C-aksjer	VV		63.536	6.750	59.872
Sum børsnoterte aksjer				6.750	59.872
SpareBank 1 Nordvest	VV		69.423	7.455	7.880
SpareBank 1 Søre Sunnmøre	VV		48.070	4.999	4.999
Sum børsnoterte finansinstitusjoner				12.454	12.879
Unoterte selskap					
Eksportfinans	VV		1.857	16.406	41.060
Molde Kunnskapspark	VV		2.000	2.030	2.083
Spama	VV		2.305	-	1.563
Swift Eur	VV		38	589	1.280
Trondheim Spektrum	TFS		1.067	-	1.608
Visa Norge	TFS		-	-	47.701
Diverse selskap				1.120	1.122
Sum ikke børsnoterte aksjer og andeler				20.146	96.417
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis morbank				39.350	169.168

Spesifikasjon av konsern

Børsnoterte selskap	Prinsipp *	Eierandel over 10%	Vår be- holdning (antall)	Ansk. Kost (1.000 kr)	Markedsverdi/ bokført verdi (1.000 kr)
Aker BP	VV		184.406	13.641	37.217
Aker Solutions	VV		446.773	19.214	20.636
Austevoll Seafood	VV		201.150	15.000	13.728
Axactor	VV		12.802.844	36.297	36.744
B2Holding	VV		3.500.000	51.612	73.150
Bonheur	VV		1.245.500	87.167	111.784
Frontline	VV		500.000	23.352	19.050
Kongsberg Gruppen	VV		417.797	54.336	63.087
Link Mobility Group	VV		810.000	94.384	117.045
Marine Harvest	VV		178.481	24.797	24.809
Norway Royal Salmon	VV		1.263.267	78.737	169.909
Norwegian Air Shuttle	VV		329.600	75.115	58.010
Norwegian Property	VV		1.300.000	12.948	13.780
Olav Thon Eiendomsselskap	VV		343.700	56.600	56.023
Polaris Media	VV	11,4	5.584.508	153.457	145.197
Sevan Marine	VV		4.116.987	55.514	58.379
Solstad Farstad	VV		5.729.026	39.473	34.489
Storebrand	VV		168.825	10.607	11.294
Subsea 7	VV		348.212	43.394	42.830
Thin Film Electronics	VV		4.137.500	10.167	10.261
Torghatten	VV		210.000	16.640	16.590
Webstep	VV		401.000	9.825	10.226
Yara International	VV		160.393	60.546	60.420
Diverse selskap				66.697	61.511
Sum børsnoterte aksjer				1.109.521	1.266.170
Helgeland Sparebank	VV		120.000	10.590	10.560
Komplett Bank	VV		27.000	500	513
Norwegian Finans Holding	VV		133.208	12.356	12.255
Pareto Bank	VV		200.000	7.999	7.860
Sbanken	VV		350.000	20.505	28.350
SpareBank 1 BV	VV		722.988	24.682	24.509
SpareBank 1 Nord-Norge	VV		21.901	900	1.363
SpareBank 1 Ringerike Hadeland	VV		35.859	6.873	6.903
SpareBank 1 SR-Bank	VV		36.904	2.673	3.211
SpareBank 1 Østfold Akershus	VV		58.727	10.878	11.276
SpareBank 1 Østlandet	VV		516.600	40.541	46.752
Sum børsnoterte finansinstitusjoner				138.496	153.552

Unoterte selskap

Avexxin	VV		67.786	4.731	3.084
Crayo Nano	VV		10.138	5.432	5.432
Granåsen Utvikling	VV	10,0	2.160	1.681	1.681
Herkules Capital III	VV		1	35.785	29.943
Moldekraft	TFS		10.545	11.600	14.837
Norsk Innovasjonskapital III	VV		600	10.200	19.372
North Bridge Nordic Property II	VV		51.340	1.996	2.153
Novelda	VV		18.280	6.143	5.814
Numascale	VV		3.382.117	5.320	5.320
Real Estate Central Europe	VV		3.000	5.500	4.000
Salvesen & Thams	VV		199	21.290	34.814
Sintef Venture	VV		13.830	7.056	7.056
Vectron Biosolutions	VV		220.000	6.000	6.000
Viking Venture II	VV		250.972	19.123	2.535
Viking Venture II B	VV		30.000	2.495	1.140
Viking Venture III	VV	17,0	862.878	43.337	76.603
Wellcem	VV		40.036	1.361	2.965
Diverse selskap				17.521	13.682
Sum ikke børsnoterte aksjer og andeler				206.571	236.431
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis konsern				1.493.938	1.825.321

*) Forklaring prinsipp: VV - virkelig verdi over resultatet, TFS - tilgjengelig for salg

Note 32 - Immatrielle eiendeler

31.12.17

Morbank				Konsern			
Andre immatrielle eiendeler	Goodwill	Totalt	(mill. kr)	Totalt	Goodwill	Andre immatrielle eiendeler	
59	447	506	Anskaffelseskost 1.1	737	573	164	
70	-	70	Tilgang	239	108	131	
-0	-	-0	Avgang	-2	-	-2	
-	-	-	Utgang datter	-39	-	-39	
128	447	575	Anskaffelseskost 31.12	935	681	254	
36	-	36	Akkumulert av-og nedskrivning 1.1	97	7	90	
18	-	18	Årets avskrivning	24	-	24	
-	-	-	Årets nedskrivning	1	1	-	
-0	-	-0	Avgang	-0	-	-0	
-	-	-	Tilgang datter	19	19	-	
54	-	54	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12	141	28	113	
75	447	522	Balanseført verdi 31.12	793	653	141	

31.12.16

Morbank				Konsern			
Andre immatrielle eiendeler	Goodwill	Totalt	(mill. kr)	Totalt	Goodwill	Andre immatrielle eiendeler	
44	447	491	Anskaffelseskost 1.1	636	530	106	
24	-	24	Tilgang	118	43	75	
-9	-	-9	Avgang	-17	-	-17	
59	447	506	Anskaffelseskost 31.12	737	573	164	
25	-	25	Akkumulert av-og nedskrivning 1.1	74	2	72	
15	-	15	Årets avskrivning	21	-	21	
-	-	-	Årets nedskrivning	8	5	3	
-4	-	-4	Avgang	-6	-	-6	
36	-	36	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12	97	7	90	
23	447	470	Balanseført verdi 31.12	639	565	74	

447 millioner kroner av balanseført goodwill i morbank knytter seg til merverdi i forbindelse med kjøp av 100 prosent av Romsdals Fellesbank i 2005. Goodwill på konsernnivå gjelder morbankens kjøp av Romsdals Fellesbank som omtalt ovenfor, fusjon og oppkjøp fra EiendomsMegler 1 Midt-Norge av eiendomsmeglerforetak samt SpareBank 1 Regnskapshuset SMN sine oppkjøp av regnskapskontorer. Årets økning på konsernnivå med 108 millioner kroner gjelder ytterligere oppkjøp foretatt i 2017.

Goodwillpostene vurderes årlig og nedskrives dersom det er grunnlag for det. EiendomsMegler 1 Midt-Norge foretok en nedskrivning av goodwill på 1,2 millioner kroner i 2017.

Se note 3 kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper for beskrivelse av verddivurderingsmodellen for goodwill.

Note 33 - Eiendom, anlegg og utstyr

31.12.17

Morbank				Konsern			
Bygg, tomter og annen fast eiendom	Maskiner, inventar og transportmidler	Totalt	(mill. kr)	Totalt	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygg, tomter og annen fast eiendom	
117	198	315	Anskaffelseskost 1.1	1.431	266	1.164	
-	-	-	Ansk.kost som følge av virksomhetssammenslutninger	191	11	180	
-	-	-	Reklassifisering av eiendeler til holdt for salg	-854	-9	-845	
5	24	29	Tilgang	55	50	5	
-8	-34	-42	Avgang	-223	-40	-182	
-2	-0	-2	Korreksjon	-2	0	-2	
112	188	300	Anskaffelseskost 31.12	598	277	320	
54	140	194	Akkumulert av-og nedskrivning 1.1	525	198	327	
-	-	-	Akk.avskrivning som følge av virksomhetssammenslutninger	76	27	49	
-	-	-	Reklassifisering av eiendeler til holdt for salg	-211	-	-211	
8	19	27	Årets avskrivning	44	25	19	
3	1	4	Årets nedskrivning	4	1	3	
-4	-34	-38	Avgang	-101	-53	-48	
-2	-0	-2	Reversering av akk. av- og nedskrivninger	-2	-0	-2	
60	126	186	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12	335	197	137	
52	63	115	Balanseført verdi 31.12	263	79	183	

31.12.16

Morbank				Konsern			
Bygg, tomter og annen fast eiendom	Maskiner, inventar og transportmidler	Totalt	(mill. kr)	Totalt	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygg, tomter og annen fast eiendom	
117	205	322	Anskaffelseskost 1.1	1.503	252	1.251	
4	23	27	Tilgang	49	43	6	
-4	-30	-34	Avgang	-121	-31	-91	
-	-	-	Korreksjon	-	2	-2	
117	198	315	Anskaffelseskost 31.12	1.431	266	1.164	
50	139	189	Akkumulert av-og nedskrivning 01.01	474	182	292	
8	20	29	Årets avskrivning	78	26	53	
-	-	-	Årets nedskrivning	2	0	2	
-3	-20	-23	Avgang	-39	-20	-19	
-	-	-	Reversering av akk. av- og nedskrivninger	10	10	-	
55	140	194	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12	525	198	327	
63	59	121	Balanseført verdi 31.12	906	69	837	

Avskrivning

Med utgangspunkt i anskaffelseskost fratrukket eventuell restverdi avskrives eiendelene lineært over forventet levetid innenfor følgende rammer:

- Teknisk anlegg 10 år
- Maskiner 3 - 5 år
- Inventar 5 - 10 år
- IT-utstyr 3 år
- Transportmidler 10 år
- Bygg og annen fast eiendom 25 - 33 år

Sikkerhetsstillelse

Konsernet har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler med unntak av SpareBank 1 Markets som har sikkerhetsstilt blant annet driftsmidler til DNB i forbindelse med banktjenester tilknyttet verdipapiroppkjøret.

Anskaffelseskost av avskrevne eiendeler

Anskaffelseskost av fullt ut avskrevne eiendeler som fortsatt er i bruk i banken i 2017 utgjør 119 millioner kroner (127 millioner).

Bruttoverdi av anleggsmidler som er midlertidig ute av drift

Konsernet har ikke vesentlige anleggsmidler som midlertidig er ute av drift per 31. desember 2017.

Note 34 - Øvrige eiendeler

Morbank			Konsern	
31.12.16	31.12.17	(mill. kr)	31.12.17	31.12.16
27	-	Utsatt skattefordel	178	196
121	115	Varige driftsmidler *)	263	906
37	61	Opptjente ikke motatte inntekter	104	63
20	35	Fordringer verdipapirer	322	220
198	158	Pensjonsmidler	171	207
479	333	Andre eiendeler	615	785
882	703	Sum øvrige eiendeler	1.654	2.376

*) Bygningene i SpareBank 1 SMN Kvartalet er omklassifisert til holdt for salg og utgjør en nedgang i varige driftsmidler på 600 millioner kroner fra 31. desember 2016. Se nærmere beskrivelse i note 39.

Note 35 - Innskudd fra og gjeld til kunder

Morbank		Innskudd fra og gjeld til kunder (mill. kr)	Konsern	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
58.027	63.180	Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	62.293	56.804
10.364	14.182	Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	14.182	10.364
68.391	77.362	Sum innskudd fra og gjeld til kunder	76.476	67.168
1,0 %	0,9 %	Gjennomsnittlig rente	0,9 %	1,0 %

Av totale innskudd utgjør fastrenteinnskudd 4,4 prosent (2,7 i 2016) .

31.12.16	31.12.17	Innskudd fordelt på sektor og næring	31.12.17	31.12.16
29.769	31.797	Lønnstakere o.l.	31.797	29.769
8.627	11.284	Offentlig forvaltning	11.284	8.627
2.791	3.061	Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	3.061	2.791
420	1.021	Havbruk	1.021	420
1.727	2.736	Industri og bergverk	2.736	1.727
2.416	3.046	Bygg, anlegg, kraft og vannforsyning	3.046	2.416
4.067	4.152	Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	4.152	4.067
1.740	1.269	Sjøfart og offshore	1.269	1.740
4.387	4.595	Eiendomsdrift	4.405	4.153
5.550	6.429	Forretningsmessig tjenesteyting og lignende	6.429	5.550
4.848	5.846	Transport og annen tjenesteytende virksomhet	5.414	4.339
2.048	2.127	Øvrige sektorer	1.863	1.569
68.391	77.362	Sum innskudd fordelt på sektor og næring	76.476	67.168

31.12.16	31.12.17	Innskudd fordelt på geografiske områder	31.12.17	31.12.16
43.913	49.685	Trøndelag	48.822	42.885
14.028	14.898	Møre og Romsdal	14.898	14.028
1.657	2.067	Sogn og Fjordane	2.067	1.657
486	563	Nordland	563	486
5.109	5.876	Oslo	5.853	4.914
2.470	3.449	Landet for øvrig	3.449	2.470
728	824	Utlandet	824	728
68.391	77.362	Sum innskudd fordelt på geografiske områder	76.476	67.168

Note 36 - Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

Morbank			Konsern	
31.12.16	31.12.17	(mill. kr)	31.12.17	31.12.16
36.317	42.194	Obligasjonsgjeld	42.194	36.317
36.317	42.194	Sum gjeld ved utstedelse av verdipapirer	42.194	36.317
1,8 %	1,5 %	Gjennomsnittlig rente obligasjonsgjeld	1,5 %	1,8 %

31.12.16	31.12.17	Verdipapirgjeld fordelt på forfallstidspunkt *)	31.12.17	31.12.16
6.336	-	2017	-	6.336
9.414	9.266	2018	9.266	9.414
5.642	5.983	2019	5.983	5.642
3.956	9.386	2020	9.386	3.956
6.739	7.600	2021	7.600	6.739
375	5.785	2022	5.785	375
1.682	2.075	2023	2.075	1.682
482	-	2024	-	482
237	-	2025	-	237
400	498	2029	498	400
273	295	2031	295	273
-	246	2032	246	-
-	255	2035	255	-
-	275	2044	275	-
31	20	Valutaagio	20	31
422	187	Over- og underkurs, markedsverdi strukturerte obligasjoner	187	422
328	324	Påløpte renter	324	328
36.317	42.194	Sum verdipapirgjeld	42.194	36.317

*) Fratrullet egne obligasjoner. Sum nominell egenbeholdning 2017 utgjør 505 millioner kroner (369 millioner i 2016)

31.12.16	31.12.17	Verdipapirgjeld fordelt på vesentlige valutaer	31.12.17	31.12.16
14.237	13.683	NOK	13.683	14.237
18.955	25.360	EUR	25.360	18.955
602	1.114	USD	1.114	602
2.522	2.037	Øvrige	2.037	2.522
36.317	42.194	Sum verdipapirgjeld	42.194	36.317

Morbank og konsern

Endring i verdipapirgjeld	31.12.17	Emittert	Forfalt/ innløst	Øvrige endringer	31.12.16
Obligasjonsgjeld	41.663	11.490	6.332	970	35.535
Verdijusteringer	207	-	-	-246	453
Påløpte renter	324	-	-	-4	328
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	42.194	11.490	6.332	720	36.317

Endring i verdipapirgjeld	31.12.16	Emittert	Forfalt/ innløst	Øvrige endringer	31.12.15
Obligasjonsgjeld	35.535	8.158	5.492	-1.145	34.014
Verdijusteringer	453	-	-	-322	775
Påløpte renter	328	-	-	-37	365
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	36.317	8.158	5.492	-1.504	35.154

Note 37 - Annen gjeld og forpliktelse

Morbank		Annen gjeld og balanseført forpliktelse (mill. kr)	Konsern	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
3	16	Leverandørgjeld	82	39
90	88	Trasseringsskjeld	88	90
0	0	Gjeld verdipapirer	162	147
-	21	Utsatt skatt	81	33
266	337	Betalbar skatt	367	319
8	9	Formuesskatt	9	8
26	24	Pensjonsforpliktelser	24	26
118	112	Avsetninger	112	118
73	70	Tidsavgrensninger	444	367
-	-	Egenkapitalinstrumenter	244	181
146	232	Annet	311	203
731	909	Sum annen gjeld og balanseført forpliktelse	1.923	1.531
		Andre forpliktelser ikke balanseført		
2.034	579	Kredittrammer, trading	731	2.170
-	-	Øvrige forpliktelser	33	41
2.034	579	Sum andre forpliktelser	764	2.211
2.765	1.488	Totale forpliktelser	2.686	3.742

Pantstillelser

SpareBank 1 SMN ble fra 1. mars 2017 i henhold til EMIR pålagt å ha en CSA avtale med daglig utveksling av marginsikkerhet mv. med alle finansielle motparter som banken handler med hjemhørende (blant annet) i et EU-land.

Emir-forordningen regulerer blant annet OTC- og FRA-derivater og innebærer at SpareBank 1 SMN vil ha krav om å cleare visse derivattransaksjoner gjennom en sentral motpart (Central counterparty). Dette gjelder rentederivater i de største valutaene (Euro, US Dollar, britiske Pund og japanske Yen) samt norske kroner, svenske kroner og polske zloty. FRA-kontrakter handles hovedsakelig i norske kroner. Derivater cleares gjennom London Clearing House som sentral motpart hvor sikkerheten per i dag kun er kontanter. SpareBank 1 SMN er ikke direkte medlem i London Clearing House, men har inngått avtale med Commerzbank som clearingbroker. Banken har også signert en avtale med SEB som clearingbroker nr to, og planlegger for å integrere med dem i løpet av 2018.

SpareBank 1 SMN er registrert på GCM på NASDAQ OMX Clearing. Banken tilbyr kunder clearingpresentasjon knyttet til kundens handel av strøm- og laksederivater på NASDAQ OMX Oslo og Fish Pool. Clearingpresentasjon innebærer at banken trer inn i kundens sted som motpart overfor NASDAQ OMX Clearing og blir forpliktet overfor NASDAQ til å stille marginsikkerhet og å gjennomføre oppgjør av kontrakter og betale gebyrer. Kundene vil for bankens eksponering stille sikkerheter bestående av kontantdepot og/eller pant i eiendeler.

SpareBank 1 Markets clearer ordinære aksjehandler utført på Oslo Børs gjennom CCP oppgjør. Selskapet er Direct Clearing Member på SIX X-Clear. Selskapet stiller kontanter som sikkerhet for den daglige margineringen.

Morbank		Pantstillelser	Konsern	
Kontanter	Sum		Sum	Kontanter
1.157	1.157	Pantstillelse 31.12.17	1.204	1.204
1.226	1.226	Tilhørende forpliktelse 31.12.17	1.273	1.273
1.264	1.264	Pantstillelse 31.12.16	1.291	1.291
1.264	1.264	Tilhørende forpliktelse 31.12.16	1.291	1.291

Pågående rettstvister

Konsernet er ikke part i rettstvister med et økonomisk omfang som vurderes å ha vesentlig betydning for konsernets økonomiske stilling. Det er ikke foretatt tapsavsetninger per 31. desember 2017.

Operasjonelle leieavtaler

Konsernet har inngått flere forskjellige operasjonelle leieavtaler av lokaler, parkeringsplass, alarmsystemer, IT-systemer og software.

De fleste leieavtalene har en opsjon for forlengelse.

Leiekostnad bestod av følgende:

Morbank			Konsern	
2016	2017	(mill. kr)	2017	2016
98	92	Ordinære leiebetalinger	83	75
28	28	Mottatt vederlag fra fremleie	44	26
70	64	Sum leiekostnad	39	49

Fremtidig minimumsleie knyttet til ikke kansellerbare leieavtaler forfaller som følger:

(mill. kr)	Morbank	Konsern
Innen 1 år	85	106
1 til 5 år	342	387
Etter 5 år	414	473
Sum	841	965

Avsetninger

Konsernet har gjort avsetninger for pensjonsforpliktelser (se note 24), tap på garantier (se note 11), restruktureringskostnader og gavefond. Avsetning for restruktureringskostnader er gjort med bakgrunn i nedbemanningsplan. Avsetning til gavefond er den delen av tidligere års overskudd som skal deles ut til almennyttige formål. Mer om dette i avsnittet Samfunnsansvar.

Morbank/konsern (mill. kr)	Pensjons- forpliktelser	Spesifisert tap på garantier	Restrukturerings- kostnader	Gavefond
Balanseført verdi 1.1.	26	6	59	54
Ekstra avsetninger foretatt i perioden	2	-	-	60
Beløp som er benyttet i perioden	-1	-	-20	-44
Ubenyttede beløp som er reversert i perioden	-2	-2	-	-
Balanseført verdi 31.12.	24	4	39	69

Note 38 - Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån

SpareBank 1 SMN har i 2017 reklassifisert to fondsobligasjonslån fra gjeld til egenkapital. Sammenligningstall er omarbeidet. For ytterligere opplysninger se note 3.

Morbank			Konsern	
31.12.16	31.12.17	(mill. kr)	31.12.17	31.12.16
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital				
1.000	-	2022 3mnd NIBOR + 2,75 % (Call 2017)	-	1.000
662	659	2036 fast rente 2,94 %, JPY (Call 2018)*	659	662
-	-	2026 SpareBank 1 Finans Midt-Norge 16/26	43	43
-	150	2027 flytende rente NOK (Call 2022)	150	-
-	600	2027 flytende rente NOK (Call 2022)	600	-
-	250	2029 flytende rente NOK (Call 2024)	250	-
22	11	Over-/underkurs/markedsverdi	11	22
9	4	Valuta agio tidsbegrenset	4	9
2	1	Påløpte renter	1	2
1.695	1.676	Sum tidsbegrenset ansvarlig lånekapital	1.718	1.737
Fondsobligasjonslån				
350	350	Fondsobligasjon 10/99, fast rente 8,25 % NOK (Call 2020)*	350	350
100	100	Fondsobligasjon 10/99, flytende rente NOK (Call 2020)	100	100
33	25	Underkurs evigvarende	25	33
8	8	Påløpte renter	8	8
491	483	Sum fondsobligasjonslån	483	491
2.186	2.159	Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	2.201	2.228
5,0 %	4,5 %	Gjennomsnittlig rente NOK	4,5 %	5,0 %
4,2 %	4,2 %	Gjennomsnittlig rente JPY	4,2 %	4,2 %

* Fastrentefinansieringen er gjort om til flytende rente ved bruk av rentebytteavtaler

Konsern					
Endringer i ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	31.12.17	Emittert - nominell verdi	Forfalt/ innløst-nominell verdi	Valutaendringer og over-/ underkurs	31.12.16
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, NOK	1.000	1.000	1.000	-	1.000
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, Valuta	701	-	-	-3	704
Fondsobligasjonslån, NOK	450	-	-	-	450
Verdijusteringer	40	-	-	-24	64
Påløpte renter	10	-	-	-1	10
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	2.201	1.000	1.000	-27	2.228

Endringer i ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	31.12.16	Emittert - nominell verdi	Forfalt/ innløst-nominell verdi	Valutaendringer og over-/ underkurs	31.12.15
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, NOK	1.000	-	-	-	1.000
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, Valuta	704	43	-	2	660
Evigvarende ansvarlig lånekapital, NOK	-	-	300	-	300
Fondsobligasjonslån, NOK	450	-	-	-	450
Verdijusteringer	64	-	-	-26	89
Påløpte renter	10	-	-	0	10
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	2.228	43	300	-24	2.509

Note 39 - Investering i eierinteresser

Datterselskaper, tilknyttede selskaper, felleskontrollert virksomhet og selskaper holdt for salg.

Firma	Org.nr	Forretningskontor	Eierandel i prosent
Investering i datterselskaper			
EiendomsMegler 1 Midt-Norge AS	936159419	Trondheim	87,0
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN AS	936285066	Trondheim	95,4
SpareBank 1 Invest AS	990961867	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS	938521549	Trondheim	64,6
SpareBank 1 Bygget Steinkjer AS	934352718	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Card Solution AS	990222991	Trondheim	100,0
St. Olavs Plass AS	999263380	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Bilplan AS	979945108	Trondheim	100,0
Jernbanegata 19 AS	912514005	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Markets AS	992999101	Oslo	66,7
Aksjer eid av datter- og datterdatterselskaper			
GMA Invest AS	994469096	Trondheim	100,0
Sentrumsgården AS	975856828	Leksvik	24,0
Aqua Venture AS	891165102	Trondheim	37,6
BrainImage AS	917956146	Trondheim	34,5
Omega-3 Invest AS	996814262	Namsos	33,6
Tjeldbergodden Utvikling AS	979615361	Aure	35,3
Grilstad Marina AS	991340475	Trondheim	35,0
GMN 6 AS	994254707	Trondheim	35,0
GMN 51 AS	996534316	Trondheim	30,0
GMN 52 AS	996534413	Trondheim	30,0
GMN 53 AS	996534502	Trondheim	30,0
BN Bolig AS	917463069	Oslo	50,0
Brauten Eiendom AS	917066221	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Kapitalforvaltning AS	980300609	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Capital Markets Inc		New York	100,0
Leksvik Regnskapskontor AS	980491064	Leksvik	50,0
Investeringer i felleskontrollert virksomhet			
SpareBank 1 Gruppen AS	975966372	Tromsø	19,5
SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	986401598	Oslo	18,0
SpareBank 1 Betaling AS	919116749	Oslo	19,7
Investeringer i tilknyttede selskaper			
SpareBank 1 Boligkreditt AS	988738387	Stavanger	19,9
BN Bank ASA	914864445	Trondheim	33,0
SpareBank 1 Næringskreditt AS	894111232	Stavanger	33,5
Bjerkeløkkja AS	998534976	Oppdal	40,7
SpareBank 1 Kredittkort AS	975966453	Trondheim	17,9
SMB Lab AS	917143501	Trondheim	20,0
Proaware AS	995756080	Tromsø	20,0
Investering i selskaper holdt for salg			
SpareBank 1 SMN Kvartalet AS	990283443	Trondheim	100,0
Mavi XV AS	890899552	Trondheim	100,0
Mavi XI AS	990899568	Trondheim	100,0
Mavi XXV AS	999239242	Trondheim	100,0
Mavi XXVIII AS	999239455	Trondheim	100,0
Byscenen Kongensgt 19 AS	992237899	Trondheim	90,0

Aksjer i datterselskaper morbank

Investeringen er bokført til anskaffelseskost i morbanken. Det foretas full konsolidering i konsernregnskapet. Sum kostnader er inkludert skattekostnad. Bokført verdi av datterselskaper i tabellene under er morbankens bokførte verdi. Resultatkolonnen viser selskapets årsresultat.

2017 (mill. kr)	Selskapets aksjekapital (1.000 kr)	Antall aksjer	Pålydende verdi (1.000 kr)	Eiendeler	Gjeld	EK	IKE av EK *)	Sum inntekter	Sum kostnader	Resultat	IKE av res. *)	Bokført 31.12
SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS	612.590	61.259	10,0	6.724	5.745	-	304	392	295	96	34	499
Sum investeringer i kredittinstitusjoner												499
EiendomsMegler 1 Midt-Norge AS	57.803	4.788	10,5	281	91	3	28	395	367	27	-8	120
SpareBank 1 SMN Kvartalet AS **)	326.160	30.200	10,8	869	-	-	-	78	64	14	2	994
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN AS	17.850	238	75,0	323	110	0	10	377	315	62	-	154
SpareBank 1 Invest AS	457.280	457.280	1,0	854	49	-	-	48	5	43	-	739
SpareBank 1 Bygget Steinkjer AS	6.100	100	61,0	49	1	-	-	4	3	1	-	53
SpareBank 1 Card Solution AS	200	2.000	0,1	7	1	-	-	5	4	1	-	9
St. Olavs Plass AS	10.000	100.000	0,1	77	1	-	-	6	6	0	-	75
SpareBank 1 Bilplan AS	5.769	41.206	0,1	32	28	-	-	112	112	0	-	9
Jernbanegata 19 AS	1.000	10.000	0,1	10	0	-	-	-	0	0	-	13
SpareBank 1 Markets AS	529.221	3.168.991	0,2	2.242	1.573	-0	223	452	440	12	4	456
Sum investering i andre datterselskaper												2.621
Sum investeringer i konsernselskap morbank												3.120

*) IKE : Ikke-kontrollerende eierinteresser

**) Deler av selskapets eiendeler er klassifisert som holdt for salg

2016 (mill. kr)	Selskapets aksjekapital (1.000 kr)	Antall aksjer	Pålydende verdi (1.000 kr)	Eiendeler	Gjeld	EK	IKE av EK*)	Sum inntekter	Sum kostnader	Resultat	IKE av resultat*)	Bokført 31.12
SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS	534.290	53.429	10,0	5.414	4.651	-5	270	313	234	78	28	448
Sum investeringer i kredittinstitusjoner												448
SpareBank 1 SMN Invest AS	457.280	457.280	1,0	869	49	-	-	77	3	74	-	739
EiendomsMegler 1 Midt-Norge AS	57.803	4.788	10,5	322	112	0	27	426	377	49	6	120
SpareBank 1 SMN Kvartalet AS	326.160	30.200	10,8	765	92	-	-	44	34	10	-	919
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN AS	17.136	238	72,0	216	59	-	-	235	192	43	-	121
Allegro Kapitalforvaltning ASA	6.000	6.000	1,0	50	14	-	4	63	54	10	1	11
SpareBank 1 Bygget Steinkjer AS	6.100	100	61,0	48	1	-	-	4	3	1	-	53
SpareBank 1												

Bygget Trondheim AS	94.236	100.000	0,9	193	8	-	-	31	27	4	-	75
SpareBank 1 SMN Card Solutions AS	200	2.000	0,1	7	1	-	-	6	5	1	-	9
St. Olavs Plass 1 SMN AS	10.000	100.000	0,1	77	1	-	-	7	6	0	-	75
SpareBank 1 Bilplan AS	5.769	41.206	0,1	32	28	-	-	123	123	0	-	9
Jernbanegata 19 SMN AS	1.000	10.000	0,1	10	0	-	-	2	3	-1	-	13
SpareBank 1 Markets AS	378.347	2.265.553	167,0	1.702	1.234	0	124	306	282	25	7	363
SMB Lab AS	5.000	50.000	0,1	51	2	-	-	1	2	-1	-	50
Sum investering i andre datterselskaper												2.557
Sum investeringer i konsernselskap morbank												3.005

*) IKE : Ikke-kontrollerende eierinteresser

Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

Tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet er bokført til anskaffelseskost i selskapsregnskapet. Konserntall er presentert etter egenkapitalmetoden.

Morbank			Konsern	
31.12.16	31.12.17	(mill. kr)	31.12.17	31.12.16
3.624	3.766	Balanseført verdi per 1.1.	5.638	5.522
156	104	Tilgang/avgang	104	186
-14	70	Omklassifiseringer, mv	64	-3
-	-	EK-føringer	-74	101
-	-	Resultatandel	437	423
-	-	Utbetalt utbytte	-410	-591
3.766	3.940	Balanseført verdi per 31.12	5.760	5.638

Spesifikasjon av årets endring på konsern	Tilgang/avgang	EK-endring
SpareBank 1 Gruppen AS	-	-28
SpareBank 1 Banksamarbeidet AS	0	5
SpareBank 1 Boligkreditt AS	163	-1
SpareBank 1 Næringskreditt AS	-54	-3
SpareBank 1 Kredittkort AS	-3	-0
BN Bank ASA	-	-6
SMB Lab AS	-5	0
Utbyggingsselskaper eiet av SpareBank 1 SMN Invest AS	-	-42
Proaware AS	3	-
Sum	104	-74

Utbyggingsselskaper eiet av SpareBank 1 SMN Invest

Aktiviteten har i løpet av 2017 vært stor i utbyggingsselskapene Grilstad Marina AS, Grilstad Energi AS, GMN 51 AS, GMN 52 AS, GMN 53 AS og GMN 6 AS.

I tredje kvartal ble aksjene i Grilstad Energi AS solgt.

Ovennevnte utbyggingsselskaper er i konsernregnskapet bokført til 67,2 millioner kroner per 31. desember 2017.

Utbytte fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet er spesifisert i tabell nedenfor.

Utbytte (mill. kr)	Morbank	
	2017	2016
SpareBank 1 Gruppen AS	228	486
SpareBank 1 Boligkreditt AS	22	19
BN Bank ASA	132	56
SpareBank 1 Næringskreditt AS	29	30
Sum inntekt fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet	410	591

Konsernets eierandeler i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

Tabellene nedenfor inneholder selskaps- eller konsernregnskapstall hundre prosent andel, med unntak av resultatandel som oppgis som SMN-konsernets andel. Badwill og amortiseringseffekter knyttet til oppkjøp er inkludert i resultatandelen. Bokført verdi er konsernverdi i SMN-konsern.

2017 (mill. kr)	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultatandel	Bokført verdi 31.12	Eierandel	Antall aksjer
SpareBank 1 Gruppen AS	70.650	62.385	17.911	15.703	349	1.569	19,5 %	381.498
BN Bank ASA	26.168	22.285	646	363	98	1.147	33,0 %	4.658.389
SpareBank 1 Boligkreditt AS	262.196	250.924	3.529	3.709	-41	2.003	19,9 %	13.039.586
SpareBank 1 Næringskreditt AS	12.479	10.426	274	213	19	629	33,7 %	4.895.248
SpareBank 1 Kredittkort AS	5.972	4.806	1.049	965	15	209	17,9 %	517.253
Øvrige selskaper					-2	202		
Sum					437	5.760		

2016 (mill. kr)	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultatandel	Bokført verdi 31.12	Eierandel	Antall aksjer
SpareBank 1 Gruppen AS	63.089	55.300	14.077	12.479	317	1.476	19,5 %	364.728
BN Bank ASA	27.797	24.202	591	330	86	1.186	33,0 %	4.658.389
SpareBank 1 Boligkreditt AS	252.251	241.198	3.798	3.981	-17	1.904	19,1 %	12.081.960
SpareBank 1 Næringskreditt AS	13.642	11.559	353	269	29	696	36,5 %	5.325.271
SpareBank 1 Kredittkort AS	5.401	4.323	1.020	853	24	197	18,3 %	532.205
Øvrige selskaper					-16	178		
Sum					423	5.638		

Virksomhet holdt for salg

SpareBank 1 SMN eier 100 prosent av Mavi XV AS som følge av misligholdt engasjement. Bankens strategi er at denne type eierskap i utgangspunktet skal ha kort varighet, normalt ikke lenger enn et år. Investeringen bokføres til virkelig verdi i morbankens regnskap, mens det i konsernregnskapet foretas en enlinjes konsolidering (skatteeffekt hensyntatt).

Eiendeler og gjeld relatert til bankens hovedkontor i Søndre Gate 4-10 i Trondheim sentrum (Sparebank 1 SMN Kvartalet AS) er klassifisert som holdt for salg fra fjerde kvartal 2017 basert på konsernledelsens og styrets godkjenning av salget av eiendommen. SpareBank 1 SMN aksepterte den 9. november 2017 et bud på eiendommen og transaksjonen er forventet slutført i løpet av første kvartal 2018 i form av salg av eiendomsselskapet SpareBank 1 SMN Kvartalet AS.

Tabellene nedenfor inneholder selskaps- eller konsernregnskapstall, 100 prosent eierandel.

2017 (mill. kr)	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Selskapets årsresultat	Eierandel	Antall aksjer
Mavi XV AS konsern	-1	92	6	-7	-1	100 %	60.000
SpareBank 1 SMN Kvartalet AS	600	-	6	7	-0	100 %	30.200
2016 (mill. kr)	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Selskapets årsresultat	Eierandel	Antall aksjer
Mavi XV AS konsern	15	249	1	-2	-1	100 %	60.000
Brannstasjonen SMN AS	-	-	1	-3	-2	100 %	100.000

Note 40 - Oppkjøp av virksomheter og virksomhetssammenslutning

Generelt

Ved oppkjøp av selskaper utarbeides oppkjøpsanalyse i samsvar med IFRS 3 hvor identifiserbare eiendeler og forpliktelser vurderes til virkelig verdi på overtakelsestidspunktet.

Oppkjøp av regnskapshuset

SpareBank 1 Regnskapshuset SMN har i 2017 overtatt samtlige aksjer i SpareBank 1 Regnskapshuset Brekstad (tidligere Fosen Rådgivning) og Økonomisenteret Kunderegnskap. Disse virksomhetene integreres fullt ut med SpareBank 1 Regnskapshuset SMN i 2018.

SpareBank 1 Regnskapshuset Hareid, SpareBank 1 Regnskapshuset Ørsta, SpareBank 1 Regnskapshuset Volda, Areto Solutions, Datainformasjon og PR Regnskap er i 2017 fusjonert inn i Sparebank 1 Regnskapshuset SMN.

Det er utarbeidet oppkjøpsanalyser i samsvar med IFRS 3 hvor identifiserbare eiendeler og forpliktelser er vurdert til virkelig verdi på overtakelsestidspunktet. Forskjellen mellom konsernets anskaffelseskost og bokført verdi av netto eiendeler er allokert til goodwill.

Med virkning fra første januar 2018 er det inngått avtale om oppkjøp av Tinde Økonomi, Rauma Regnskapsservice og Aktiva Regnskap.

Oppkjøp i SpareBank 1 Markets

SpareBank 1 Markets kjøpte i 2017 Allegro Kapitalforvaltning og SpareBank 1 Nord-Norge Forvaltning. Selskapene er fusjonert til SpareBank 1 Kapitalforvaltning, og er et datterselskap av SpareBank 1 Markets. Selskapet er sentralt i SpareBank 1 Markets sin satsing på kapitalforvaltning med en samlet forvaltningskapital på ti milliarder kroner. Selskapet har 15 ansatte.

Det er utarbeidet oppkjøpsanalyser i samsvar med IFRS 3 hvor identifiserbare eiendeler og forpliktelser er vurdert til virkelig verdi på overtakelsestidspunktet. Forskjellen mellom konsernets anskaffelseskost og bokført verdi av netto eiendeler er allokert til kundeportefølje. Merverdier knyttet til Allegro Kapitalforvaltning er eliminert i SpareBank 1 SMN konsernet ettersom dette var et datterselskap i konsernet også før oppkjøpet.

I fjerde kvartal kjøpte selskapet aksjebordet i SpareBank 1 SR-Bank Markets. Dette ble finansiert med en emisjon (176.341 aksjer til kroner 167 samt overkurs på 37 millioner kroner). I transaksjonen ble SpareBank 1 SR-Bank deleier i selskapet. Kjøpesummen er i sin helhet allokert til kundeportefølje.

	Allegro Kapital- forvaltning	SNN Kapital- forvaltning	Aksjebord i SR-Bank
Eiendeler			
Virkelig verdi av kundeportefølje	34	15	37
Netto identifiserbare eiendeler til virkelig verdi	17	3	0
Kjøpesum	50	18	37
Kapitalforhøyelse	-	-	37
Kontanter	50	18	-
Kjøpesum	50	18	37

Note 41 - Vesentlige transaksjoner med nærstående selskaper

Med nærstående parter menes her datterselskaper, tilknyttede selskaper, felleskontrollerte virksomheter og selskaper holdt for salg hvor morbanken har betydelig innflytelse. I tillegg medregnes SpareBank 1 SMN Pensjonskasse og selskaper eid av morbankens personlige nærstående. Morbankens mellomværende med ansatte og medlemmer av styret vises i note 8 Utlån til og fordringer på kunder samt i note 22 Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte. Inngående balanse kan avvike fra utgående balanse året før da det kan ha skjedd endringer i hvilke selskaper som er nærstående.

Lån (mill. kr)	Datterselskaper		Øvrige nærstående selskaper	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Lån utestående per 1.1.	4.780	3.951	4.049	4.541
Lån innvilget i perioden	1.445	894	515	37
Tilbakebetaling	317	65	3	431
Lån per 31.12.	5.909	4.780	4.561	4.147
Renteinntekter	119	71	121	150
Obligasjoner og ansvarlige lån per 31.12	2.033	79	4.759	1.315
Innskudd (mill. kr)				
Innskudd per 1.1.	1.158	1.079	3.950	1.932
Nye innskudd i perioden	30.304	30.162	53.459	45.542
Uttak	30.514	29.827	55.346	43.643
Innskudd per 31.12.	947	1.413	2.063	3.831
Rentekostnader	14	21	14	9
Verdipapirhandel	25	-15	468	-213
Provisjonsinntekt SpareBank 1 Boligkreditt	-	-	322	250
Provisjonsinntekt SpareBank 1 Næringskreditt	-	-	17	12
Utstedte garantier og kausjonsansvar	110	110	89	91

Lån og innskudd

Alle lån og innskudd for nærstående parter er bokført i morbanken.

Handel med verdipapirer

SpareBank 1 SMNs finansavdeling og Sparebank 1 Markets, via utkontrahert virksomhet, utfører et betydelig antall transaksjoner med bankens nærstående selskaper. Det gjøres løpende transaksjoner innenfor rente- og valutaområdet, betalingsformidling, obligasjonshandel mv. Disse inngår som en del av den ordinære bankdrift og alle avtaler er inngått på markedsmessige vilkår. Rapporterte tall i tabellen ovenfor inkluderer nettoinvestering i derivater, kjøp og salg av obligasjoner og deposit.

Andre transaksjoner

SpareBank 1 SMN har inngått leveranseavtaler med flere nærstående selskaper for å sikre ordinær bankdrift og videreutvikling av SpareBank 1-alliansen. Dette omfatter utvikling av datatekniske løsninger i alliansesamarbeidet, provisjoner fra forsikrings- og spareprodukter, administrative tjenester, leie av lokaler mv. Avtalene er vurdert å være på markedsmessige vilkår. I tillegg deltar banken i kapitalforhøyelser i nærstående selskaper, se note 39 om investering i eierinteresser.

Note 42 - Eierandelskapital- og eierstruktur

Eierandelskapital

Bankens eierandelskapital utgjør 2.596.728.860 kroner fordelt på 129 836 443 egenkapitalbevis, hvert pålydende 20,00 kroner. Per 31. desember 2017 var det 8 788 egenkapitalbevisiere (8 498 per 31. desember 2016).

Eierandelskapitalen er tatt opp på følgende måte (i hele kroner):

År	Endring	Endring i eierandelskapital	Total eierandelskapital	Antall egenkapitalbevis
1991	Rettet emisjon	525.000.000	525.000.000	5.250.000
1992	Rettet emisjon	75.000.000	600.000.000	6.000.000
2000	Ansatt emisjon	5.309.900	605.309.900	6.053.099
2001	Ansatt emisjon	4.633.300	609.943.200	6.099.432
2002	Ansatt emisjon	4.862.800	614.806.000	6.148.060
2004	Fondsemissjon	153.701.500	768.507.500	7.685.075
2005	Rettet emisjon	217.424.200	985.931.700	9.859.317
2005	Ansatt emisjon	23.850.000	1.009.781.700	10.097.817
2005	Splitt	-	1.009.781.700	40.391.268
2005	Fortrinnsemissjon	252.445.425	1.262.227.125	50.489.085
2007	Utbytteemisjon	81.752.950	1.343.980.075	53.752.203
2007	Ansatt emisjon	5.420.000	1.349.400.075	53.976.003
2008	Utbytteemisjon	90.693.625	1.440.093.700	57.603.748
2008	Ansatt emisjon	6.451.450	1.446.545.150	57.861.806
2009	Fondsemissjon	289.309.025	1.735.854.175	69.434.167
2010	Ansatt emisjon	12.695.300	1.748.549.475	69.941.979
2010	Fortrinnsemissjon	624.082.675	2.372.632.150	94.905.286
2011	Fortrinnsemissjon	625.000	2.373.257.150	94.930.286
2012	Nedsettelse av pålydende	-474.651.430	1.898.605.720	94.930.286
2012	Fortrinnsemissjon	569.543.400	2.468.149.120	123.407.456
2012	Ansatt emisjon	16.220.200	2.484.369.320	124.218.466
2012	Rettet emisjon	112.359.540	2.596.728.860	129.836.443

20 største eiere	Antall	Andel
VPF Nordea Norge Verdi	6.572.299	5,06 %
State Street Bank and Trust CO (nominee)	4.013.854	3,09 %
Sparebankstiftelsen SMN	3.965.391	3,05 %
VPF Odin Norge	3.726.686	2,87 %
VPF Danske Invest Norske Aksjer Inst. II	3.334.265	2,57 %
Verdipapirfondet DNB Norge (IV)	2.961.197	2,28 %
JP Morgan Chase Bank (nominee)	2.669.005	2,06 %
VPF Pareto Aksje Norge	2.356.459	1,81 %
State Street Bank and Trust CO (nominee)	2.203.038	1,70 %
Morgan Stanley And Co Intl plc	2.098.751	1,62 %
VPF Alfred Berg Gambak	1.924.604	1,48 %
Pareto AS	1.821.202	1,40 %
VPF Danske Invest Norske Aksjer Inst. I	1.772.092	1,36 %
Forsvarets Personellservice	1.717.046	1,32 %
JP Morgan Chase Bank (nominee)	1.714.638	1,32 %
MP Pensjon PK	1.568.771	1,21 %
VPF Nordea Kapital	1.423.991	1,10 %
VPF Nordea Avkastning	1.289.111	0,99 %
VPF Storebrand Norge I	1.208.665	0,93 %
JP Morgan Chase Bank (nominee)	1.163.440	0,90 %
Sum for de 20 største eiere	49.504.505	38,13 %
Øvrige eiere	80.331.938	61,87 %
Utstedte egenkapitalbevis	129.836.443	100,00 %

Note 43 - Resultat per egenkapitalbevis

Egenkapitalbeviserens andel av resultatet er beregnet som resultat etter skatt fordelt i forhold til gjennomsnittlig antall egenkapitalbevis i regnskapsåret. Det foreligger ikke opsjonsavtaler knyttet til egenkapitalbevisene slik at utvannet resultatet er overensstemmende med resultat per egenkapitalbevis. Ved avleggelsen av regnskapet for 2016 var resultat per egenkapitalbevis feilaktig oppgitt til 8,11. Dette er nå korrigert i sammenligningstallene.

(mill. kr)	31.12.17	31.12.16
Grunnlag årsresultat som fordeles mellom EK-bevisiere og grunnfondskapital 1)	1.763	1.606
Resultat til egenkapitalbevisiere, fordelt etter egenkapitalbevisbrøk 2)	1.128	1.027
Gjennomsnittlig antall utstedte egenkapitalbevis fratrukket egne bevis	129.507.851	129.534.387
Resultat per egenkapitalbevis	8,71	7,93

1) Korrigert årsresultat	31.12.17	31.12.16
Konsernets årsresultat	1.828	1.681
- ikke-kontrollerende eierinteressers andel av årsresultat	-32	-41
- korrigert for renter på hybridkapital ført direkte mot EK	-33	-34
Korrigert årsresultat	1.763	1.606

2) Beregning av egenkapitalbevisbrøk (morbank)	31.12.17	31.12.16
(mill. kr)		
Eierandelskapital	2.597	2.597
Uttevningfond	5.079	4.490
Overkursfond	895	895
Fond for urealiserte gevinster	81	81
Annen egenkapital	-	-
A. Sum egenkapitalbevisierens kapital	8.652	8.063
Grunnfondskapital	4.831	4.499
Fond for urealiserte gevinster	45	45
Annen egenkapital	-	-
B. Sum grunnfondskapital	4.877	4.545
Avsetning gaver	322	220
Avsatt utbytte	571	389
Egenkapital ekskl. hybridkapital	14.422	13.216
Egenkapitalbevisbrøk A/(A+B)	63,95 %	63,95 %
Egenkapitalbevisbrøk til disponering	63,95 %	63,95 %

Note 44 - Utbytte fra datterselskaper

Utbytte (mill. kr)	2017	2016
Mottatt utbytte fra:		
SpareBank 1 Finans Midt-Norge	51	45
EiendomsMegler 1 Midt-Norge	42	29
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN	30	26
Allegro Kapitalforvaltning	20	1
MAVI XV	148	-
SpareBank 1 SMN Invest	58	39
SpareBank 1 SMN Card Solutions	1	1
SpareBank 1 SMN Kvartalet	10	4
Sparebank 1 Bygget Trondheim	4	3
Sparebank 1 Bygget Steinkjer	1	1
Sum utbytte	364	147
Disponeringer (mill. kr)	2017	2016
Årsoverskudd til disponering morbank	1.800	1.750
Avsatt til utbytte	572	389
Avsatt til gaver	322	220
Overført til utjevningsfond	580	730
Overført til grunnfondskapital	327	411
Totalt disponert	1.800	1.750

Note 45 - Overgangsnote IFRS 9

Følgende tabell viser endringer i klassifisering av finansielle instrumenter etter IFRS 9

Konsern

Finansielle instrumenter	Klassifisering etter IAS 39	Balanseført beløp etter IAS 39	Klassifisering etter IFRS 9	Balanseført beløp etter IFRS 9
Kontanter og fordringer på sentralbanker	Utlån og fordringer	3.313	Amortisert kost	3.313
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	Utlån og fordringer	4.214	Amortisert kost	4.214
Utlån til og fordringer på kunder	Utlån og fordringer	107.681	Virkelig verdi over totalresultat	60.600
			Amortisert kost	47.060
	Virkelig verdi over resultatet (FVO)	3.278	Virkelig verdi over resultatet	3.278
Sertifikater og obligasjoner	Virkelig verdi over resultatet (FVO)	19.736	Virkelig verdi over resultatet	19.736
Finansielle derivater	Virkelig verdi over resultatet	4.351	Virkelig verdi over resultatet	4.351
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	Tilgjengelig for salg	66	Virkelig verdi over resultatet	1.825
	Virkelig verdi over resultatet (FVO)	557		
	Virkelig verdi over resultatet (trading)	1.202		
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	Amortisert kost	9.607	Amortisert kost	9.607
Innskudd fra og gjeld til kunder	Amortisert kost	76.476	Amortisert kost	76.476
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	Amortisert kost	42.194	Amortisert kost	42.194
Finansielle derivater	Virkelig verdi over resultatet	3.343	Virkelig verdi over resultatet	3.343
Ansvarlig lånekapital	Amortisert kost	2.201	Amortisert kost	2.201

Følgende tabell viser effekter ved implementering av IFRS 9

Konsern

Finansielle eiendeler	Note	Balanseført beløp etter IAS 39 31.12.17	Endring som følge av reklassifisering	Endring som følge av ny måling	Balanseført beløp etter IFRS 9 1.1.18
Amortisert kost					
Kontanter og fordringer på sentralbanker		3.313	-	-	3.313
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		4.214	.	-	4.214
Utlån til og fordringer på kunder	A	107.680	-60.561	-59	47.060
Sum effekt amortisert kost		115.207	-60.561	-59	54.587
Virkelig verdi over resultatet					
Utlån til og fordringer på kunder		3.278	-	-	3.278
Sertifikater og obligasjoner	C	19.736	-	-	19.736
Finansielle derivater		4.351	-	-	4.351
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	B	1.759	66	-	1.825
Sum effekt virkelig verdi over resultatet		29.124	66	-	29.190
Virkelig verdi over OCI- med resirkulering					
Utlån til og fordringer på kunder	A	-	60.561	39	60.600
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	B	66	-66	-	-
Sum effekt virkelig verdi over OCI- med resirkulering		66	60.495	39	60.600
Sum finansielle eiendeler	D	144.397	0	-20	144.378

Finansielle forpliktelser

Amortisert kost				
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	9.607	-	-	9.607
Innskudd fra og gjeld til kunder	76.476	-	-	76.476
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	42.194	-	-	42.194
Ansvarlig lånekapital	2.201	-	-	2.201
Sum effekt amortisert kost	130.478	-	-	130.478
Virkelig verdi over resultatet				
Finansielle derivater	3.343	-	-	3.343
Egenkapitalinstrumenter	244	-	-	244
Sum effekt virkelig verdi over resultatet	3.586	-	-	3.586
Sum finansielle forpliktelser	134.064	-	-	134.064

Note A

SpareBank 1 SMN benytter seg av deleid obligasjonsutstedende boligkredittforetak som finansieringsverktøy. Dette innebærer at når banken gir et lån med pant i bolig som tilfredstiller gitte kriterier kan dette bli solgt til boligkredittforetaket enten med en gang eller på et senere tidspunkt. Salg av lånet til SpareBank 1 Boligkreditt medfører fraregning av lånet i SpareBank 1 SMN og innregning av lånet i SpareBank 1 Boligkreditt. Lån med flytende rente måles etter IAS 39 til amortisert kost. Etter IFRS 9 skal bare gjeldsinstrumenter som inngår i en forretningsmodell som innebærer å holde instrumentene for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer måles til amortisert kost. Utlån som inngår i en forretningsmodell som innebærer at instrumentene både holdes både for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og for salg skal måles til virkelig verdi med verdiendringer over OCI. Renteinntekt og nedskrivning skal resultatføres, og verdiendringer ført mot OCI skal reklassifiseres til resultatet ved salg eller annen avhending (fraregning) av utlånene.

SpareBank 1 SMN har som følge av dette fra 1. januar 2018 reklassifisert boliglånporteføljen fra amortisert kost til virkelig verdi over OCI.

Note B

Tilgjengelig for salg-kategorien som eksisterer i IAS 39 blir ikke videreført i IFRS 9. Aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg etter IAS 39 er reklassifisert til virkelig verdi med verdiendringer over resultat.

Note C

Sertifikater og obligasjoner utgjør deler av bankens likviditetsreserve. Porteføljen styres og måles på virkelig verdi basis og skal etter IFRS 9 klassifiseres til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

Note D

Implementeringseffekten per 1. januar 2018 føres mot egenkapital, netto etter skatt. Effekten som føres mot egenkapital som følge av endret tapsavsetning blir minus 15 millioner.

Endring tapsavsetninger	Tapsavsetning etter IAS 39 31.12.17	Endring som følge av reklassifisering	Endring som følge av ny måling	Tapsavsetning etter IFRS 9 1.1.18
Utlån og fordringer og instrumenter holdt til forfall under IAS 39 som skal måles til amortisert kost under IFRS 9	-1.113	112	8	-993
Sum instrumenter målt til amortisert kost under IFRS 9	-1.113	112	8	-993
Utlån og fordringer og instrumenter holdt til forfall under IAS 39 som skal måles til virkelig verdi over OCI under IFRS 9	-	-112	39	-73
Sum instrumenter målt til virkelig verdi over OCI under IFRS 9	-	-112	39	-73
Finansielle garantikontrakter	-4	-	-58	-62
Ubenyttede kreditter	-	-	-7	-7
Lånetilsagn	-	-	-1	-1
Sum finansielle garantier, ubenyttede kreditter og lånetilsagn	-4	-	-66	-70
Sum endring tapsavsetninger	-1.117	-	-20	-1.136

						31.12.17		
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Kjøpte eller utstedte lån med objektive bevis på tap	Total	Individuelle	Gruppe	Total
Tapsavsetning per 1.1.2018	-74	-217	-776	-	-1.067	-765	-347	-1.113
Garantier, lånetilsagn og ubenyttet kreditt	-13	-52	-6	-	-70	-4	-	-4
Sum	-86	-269	-782	-	-1.137	-769	-347	-1.117

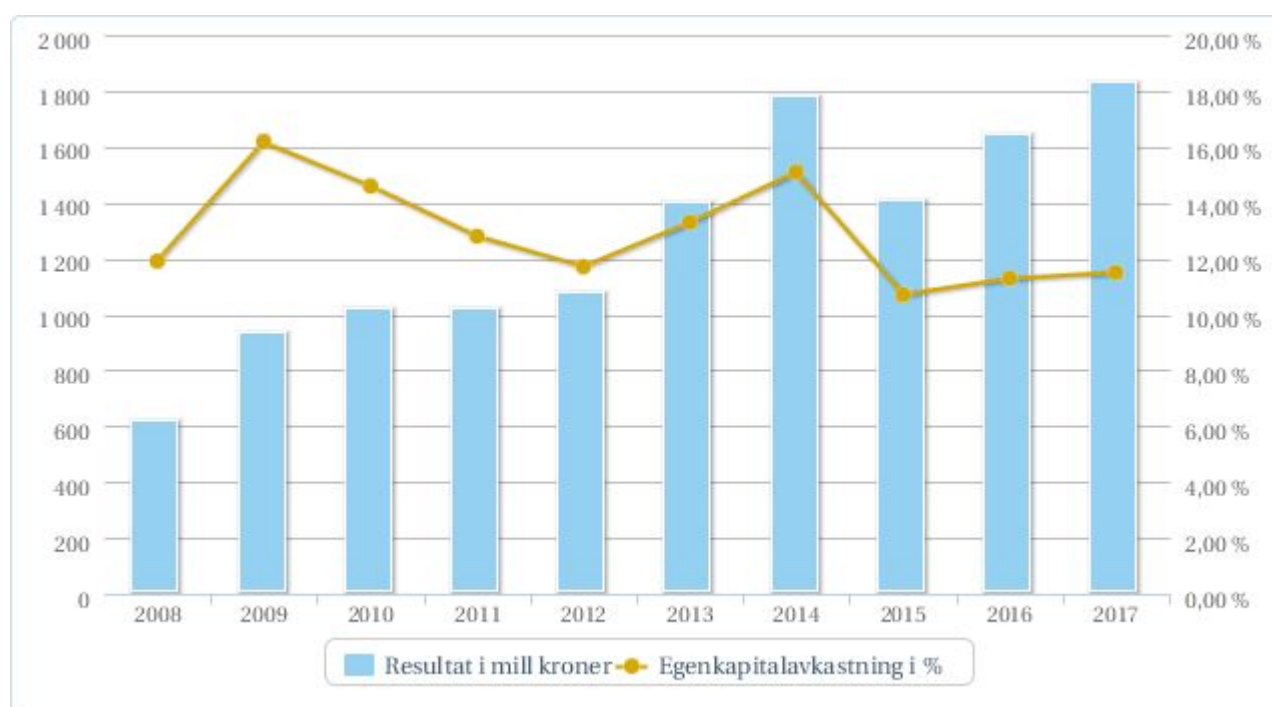

Analyse av regnskapet (konsern)

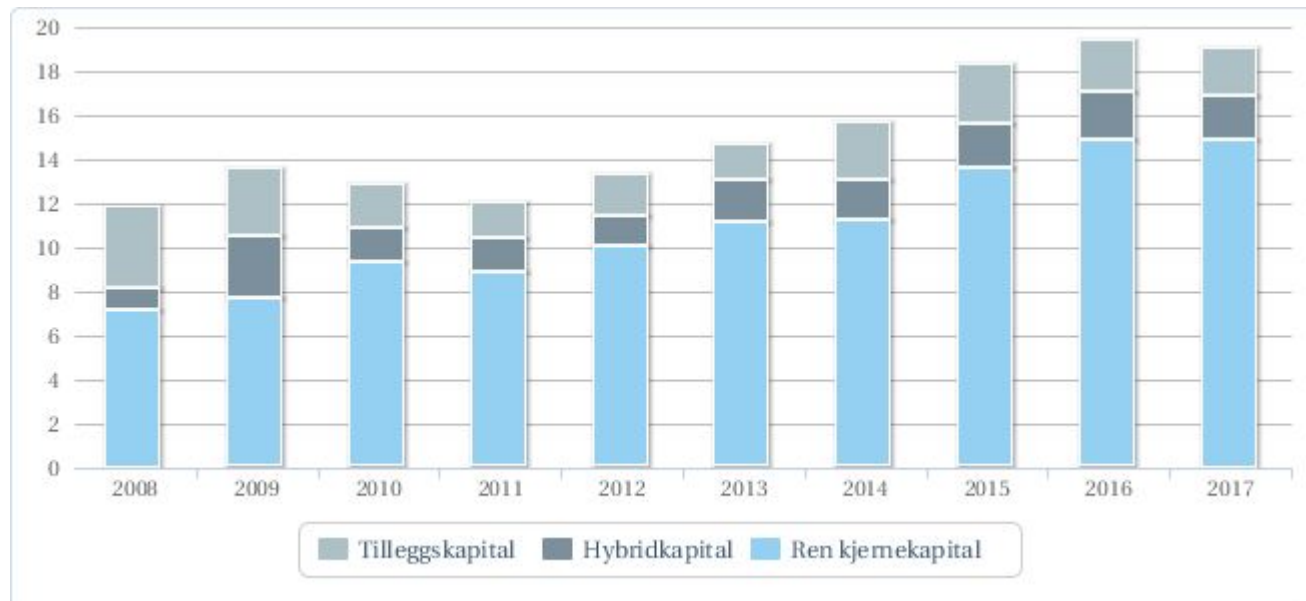
Resultatanalyse, mill kr	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Renteinntekter	3.825	3.597	4.031	4.265	4.118	3.928	3.891	3.422	3.462	4.827
Rentekostnader	1.600	1.668	2.111	2.424	2.483	2.451	2.499	2.105	2.137	3.477
Rentenetto	2.225	1.929	1.920	1.841	1.635	1.477	1.392	1.317	1.325	1.350
Provisjonsinntekter	2.005	1.674	1.545	1.512	1.463	1.139	919	855	756	610
Resultat eierinteresser	437	423	448	527	355	244	248	276	349	393
Resultat finansielle investeringer	322	521	11	193	147	207	186	133	247	-186
Sum inntekter	4.989	4.547	3.924	4.073	3.599	3.067	2.746	2.582	2.677	2.167
Personalkostnader	1.426	1.159	1.093	1.002	914	924	810	583	725	623
Andre driftskostnader	943	844	838	787	807	730	672	557	528	571
Sum kostnader	2.369	2.003	1.931	1.789	1.722	1.654	1.482	1.140	1.253	1.194
Resultat før tap	2.621	2.544	1.993	2.284	1.877	1.413	1.264	1.441	1.424	975
Tap på utlån og garantier	341	516	169	89	101	58	27	132	277	202
Resultat før skatt	2.279	2.029	1.827	2.195	1.776	1.355	1.236	1.309	1.147	773
Skatt	450	352	383	376	393	295	255	260	210	156
Resultat virksomhet holdt for salg	-1	4	-1	0	30	16	43	-27		
Overskudd	1.828	1.681	1.441	1.819	1.413	1.077	1.024	1.022	937	617
Utbytte	571	389	292	292	227	195	190	285	201	116
Balanseutvikling, mill kr										
Kontanter og innskudd i finansinstitusjoner	7.527	4.207	5.677	5.965	5.984	4.091	4.075	2.532	1.260	4.548
Verdipapirer og derivater	31.672	29.489	30.282	27.891	26.358	25.614	21.485	22.948	19.302	12.035
Brutto utlån	112.071	102.325	93.974	90.578	80.548	74.943	73.105	69.847	61.782	64.016
- Individuelle nedskrivninger utlån	765	632	183	172	173	144	172	222	219	215
- Gruppevisse nedskrivninger utlån	347	339	376	295	295	295	290	290	289	245
Øvrige aktiva	3.096	3.030	2.540	2.080	2.938	3.766	3.251	3.182	2.704	4.540
Eiendeler	153.254	138.080	131.914	126.047	115.360	107.975	101.455	97.997	84.541	84.679
Innskudd fra finansinstitusjoner	9.607	10.509	8.155	9.123	6.581	7.410	9.118	13.062	11.310	9.000
Innskudd fra kunder	76.476	67.168	64.090	60.680	55.927	52.252	47.871	42.786	37.227	35.280
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og derivater	45.537	40.390	40.569	39.254	36.806	33.121	31.306	29.625	24.070	29.680
Øvrig gjeld	1.924	1.532	1.734	1.095	1.485	2.070	2.122	1.922	1.876	2.045
Ansvarlig lånekapital	2.201	2.228	2.509	2.417	2.365	3.040	2.690	2.756	3.875	3.156
Egenkapital	17.510	16.253	14.857	13.478	12.197	10.082	8.348	7.846	6.183	5.518
Gjeld og egenkapital	153.254	138.080	131.914	126.047	115.360	107.975	101.455	97.997	84.541	84.679
Nøkkeltall										
Forvaltningskapital	153.254	138.080	131.914	126.047	115.360	107.919	101.455	97.997	84.541	84.679
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	145.948	137.060	128.355	117.794	111.843	105.500	98.465	91.317	86.679	75.820
Utlån (brutto)	112.071	102.325	93.974	90.578	80.548	74.943	73.105	69.847	61.782	64.016
Brutto utlån inkl. SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt	148.784	137.535	127.378	120.435	112.283	104.925	95.232	87.665	77.429	71.317
Brutto utlån til lønnstakere	98.697	89.402	80.725	74.087	68.591	62.587	55.034	49.619	45.157	42.679
Brutto utlån til næringsliv og offentlig sektor	50.087	48.133	46.653	46.348	43.692	42.322	40.198	38.046	32.272	28.638
Innskudd	76.476	67.168	64.090	60.680	55.927	52.252	47.871	42.786	37.227	35.280
Innskudd fra lønnstakere	31.797	29.769	28.336	26.496	23.891	22.279	20.860	19.052	17.898	17.566
Innskudd fra næringsliv og offentlig sektor	44.678	37.398	35.754	34.184	32.036	29.973	27.011	23.734	19.330	17.715
Innskuddsdekning (innskudd / utlån i balansen)	68 %	66 %	68 %	67 %	69 %	70 %	65 %	61 %	60 %	55 %

Innskuddsdekning (innskudd / utlån inkl SpareBank 1 Boligkreditt og Næringskreditt)	51 %	49 %	50 %	50 %	50 %	50 %	50 %	49 %	48 %	49 %
Ren kjernekapital	13.938	13.229	12.192	10.679	9.374	8.254	6.687	6.177	4.938	4.356
Kjernekapital	15.824	15.069	13.988	12.382	10.989	9.357	7.856	7.286	6.730	4.967
Ansvarlig kapital	17.746	17.185	16.378	14.937	12.417	10.943	9.055	8.646	8.730	7.312
Risikoveid volum	93.474	88.788	89.465	95.317	84.591	82.446	75.337	66.688	64.400	61.538
Minimuskraav ansvarlig kapital	7.478	7.103	7.157	7.625	6.767	6.596	6.027	5.335	5.152	4.923
Ren kjernekapitaldekning	14,9 %	14,9 %	13,6 %	11,2 %	11,1 %	10,0 %	8,9 %	9,3 %	7,7 %	7,1 %
Kjernekapitaldekning	16,9 %	16,9 %	15,6 %	12,9 %	12,9 %	11,3 %	10,4 %	10,9 %	10,4 %	8,1 %
Kapitaldekning	18,9 %	19,4 %	18,3 %	15,6 %	14,7 %	13,3 %	12,0 %	12,9 %	13,5 %	11,9 %
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	7,24 %	7,42 %	6,69 %	6,03 %						
Kostnader i % av inntekter	47 %	44 %	50 %	44 %	48 %	54 %	53 %	44 %	47 %	55 %
Tapsprosent utlån (inkl lån SpareBank 1 Boligkreditt og Næringskreditt)	0,23 %	0,39 %	0,14 %	0,08 %	0,09 %	0,06 %	0,03 %	0,16 %	0,31 %	0,21 %
Egenkapitalavkastning - etter skatt	11,5 %	11,3 %	10,7 %	15,1 %	13,3 %	11,7 %	12,8 %	14,6 %	16,2 %	11,9 %
Utlånsvekst (brutto utlån inkl overført SB1 Boligkreditt)	8,2 %	8,0 %	5,8 %	7,3 %	7,0 %	10,2 %	8,6 %	13,2 %	8,6 %	15,2 %
Innskuddsvekst	13,9 %	4,8 %	5,6 %	8,5 %	7,0 %	9,2 %	11,9 %	14,9 %	5,5 %	8,8 %
Antall ansatte	1.328	1.328	1.298	1.273	1.238	1.216	1.153	1.117	1.108	1.062
Antall årsverk	1.403	1.254	1.208	1.192	1.159	1.135	1.109	1.035	1.017	973
Antall bankkontor	48	48	49	49	50	51	54	54	55	56

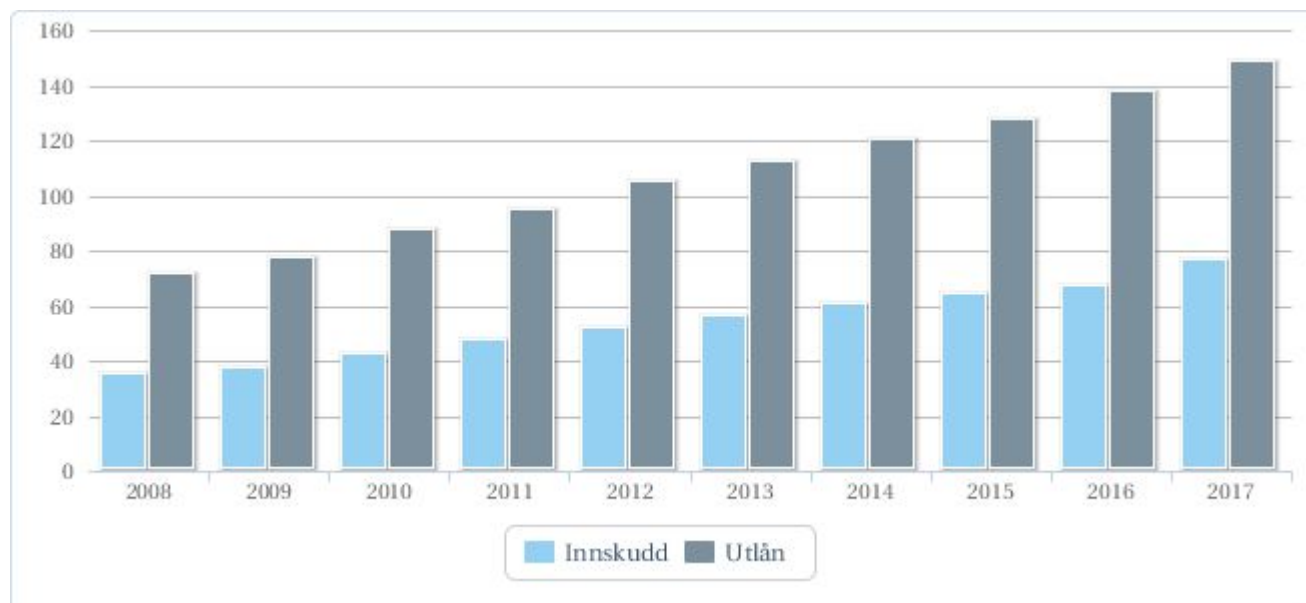
Resultat per år

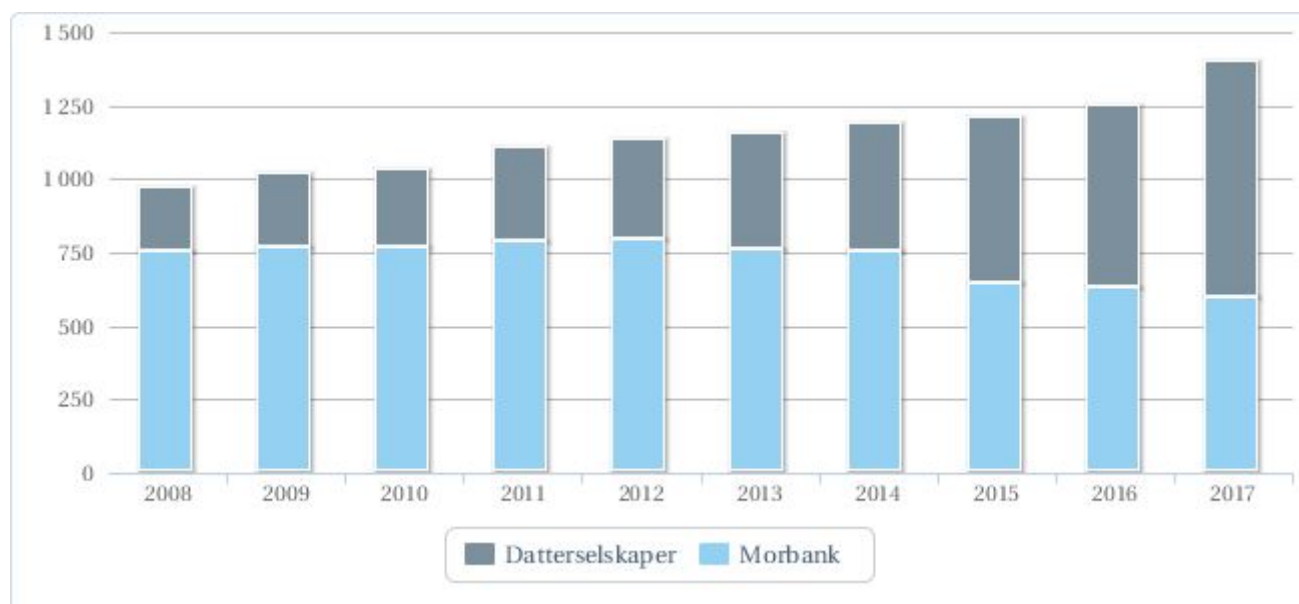
Kapitaldekning i prosent

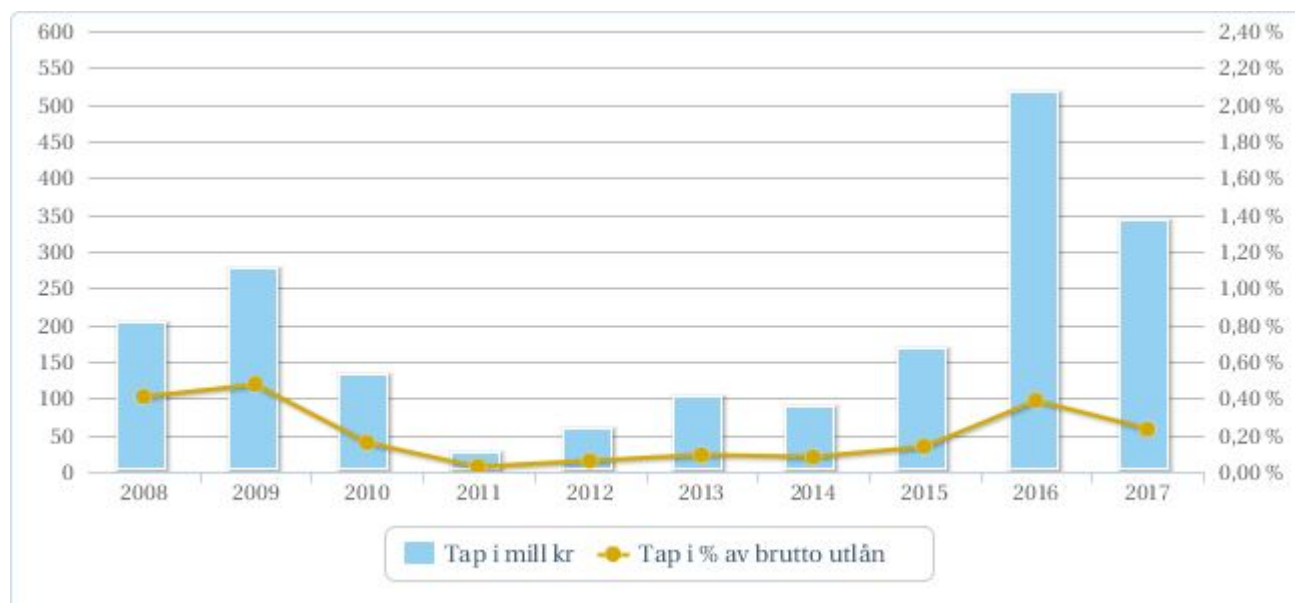
Utlån - innskudd (mrd kroner)

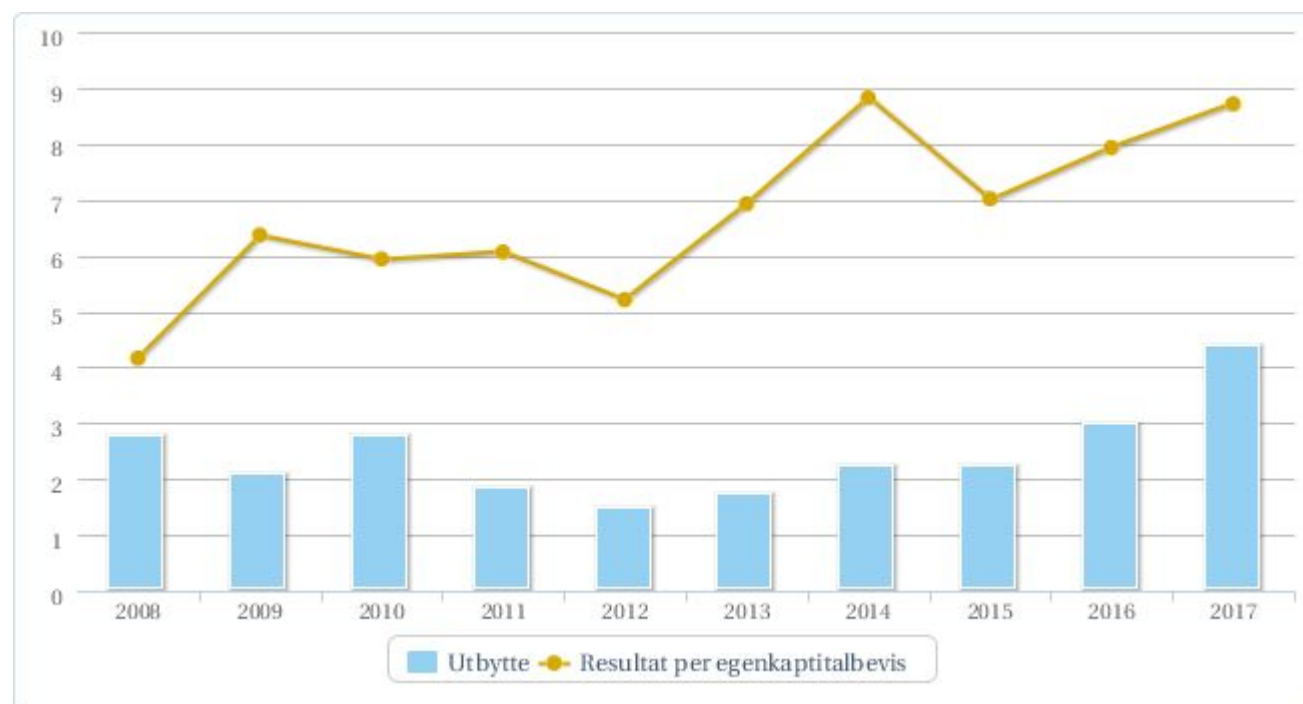
Årsverksutvikling

Tap på utlån

Utbytte og resultat per egenkapitalbevis

Erklæring i henhold til verdipapirhandellovens § 5-5

Erklæring fra styret og konsernsjef

Vi erklærer etter beste overbevisning at

- årsregnskapet for morbanken og konsernet for 2017 er utarbeidet i samsvar med IFRS som fastsatt av EU, med de tilleggsopplysninger som følger av regnskapsloven
- årsregnskapsopplysningene gir et rettviseende bilde av morbanken og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet samt at
- årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til morbanken og konsernet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer konsernet står overfor.

Trondheim, 28. februar 2018
Styret i SpareBank 1 SMN

Kjell Bjordal
Styrets leder

Bård Benum
Nestleder

Paul E. Hjelm-Hansen

Aud Skrudland

Morten Loktu

Janne Thyø Thomsen

Arnhild Holstad

Erik Gunnes
Ansatterepresentant

Venche Johnsen
Ansatterepresentant

Finn Haugan
Konsernsjef

Revisjonsberetning

Deloitte AS
Dyre Halsegt. 1A
NO-7042 Trondheim
Norway
Tel: +47 73 87 69 00
www.deloitte.no

Til representantskapet i SpareBank 1 SMN

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert SpareBank 1 SMNs årsregnskap, som består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til SpareBank 1 SMN per 31. desember 2017 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU
- gir konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet SpareBank 1 SMN per 31. desember 2017 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2017. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet. Vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene.

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

© Deloitte AS

Registrert i Foretaksregisteret. Medlemmer av Den norske Revisorforening. Organisasjonsnummer: 980 211 282

Sentrale forhold i revisjonen	Håndtering av forholdet i revisjonen
IT- systemer og kontroller relevant for finansiell rapportering	
SpareBank 1 SMNs IT-systemer er helt sentrale for regnskapsføringen og rapporteringen av gjennomførte transaksjoner, for å fremskaffe grunnlag for viktige estimater og beregninger, og for å fremskaffe relevant tilleggsinformasjon. IT- systemene er standardiserte, og forvaltningen og driften er i stor grad utkontraktert til tjenesteleverandører. Det vises til nærmere beskrivelse om utvikling, forvaltning og drift av IT-systemene i SpareBank 1 SMN, se note 6 i årsregnskapet. God styring og kontroll med IT-systemene både i SpareBank 1 SMN og hos tjenesteleverandørene er av vesentlig betydning for å sikre nøyaktig, fullstendig og pålitelig finansiell rapportering og er derfor et sentralt forhold i revisjonen.	SpareBank 1 SMN har etablert internkontrollaktiviteter knyttet til sine IT-systemer. Vi har opparbeidet oss en forståelse av SpareBank 1 SMNs IT-miljø relevant for finansiell rapportering. Vi vurderte og testet utformingen av internkontrollaktivitetene som er knyttet til IT-systemene og som er relevante for den finansielle rapporteringen, herunder utvalgte kontroller knyttet til drift, endringshåndtering og informasjonssikkerhet. For et utvalg av disse kontrollene testet vi om de fungerte effektivt i perioden. Vi vurderte og testet utformingen av utvalgte automatiserte kontroller knyttet til bl.a. beregninger, avstemming og oppgjør av transaksjoner. For et utvalg av disse kontrollene testet vi om de fungerte effektivt i perioden. Vi vurderte attestasjonsuttalelser utstedt av uavhengig revisor (ISAE 3402-rapporter) for SpareBank 1 SMNs tjenesteleverandører med hensyn til om disse hadde tilfredsstillende internkontroll på områder som kan ha betydning for SpareBank 1 SMNs finansielle rapportering. Vi har benyttet egne IT-spesialister i arbeidet med å forstå den overordnede styringsmodellen for IT og i vurderingen og testingen av internkontrollaktivitetene knyttet til IT.
Nedskrivning for tap på utlån næringsliv	
Balanseførte utlån per 31. desember 2017 utgjør kroner MNOK 112.071, individuelle nedskrivninger utgjør kroner MNOK 765 og gruppenedskrivninger utgjør kroner MNOK 347, se note 7-15 for en omtale av kredittrisiko og nedskrivninger på utlån og garantier. Det er knyttet betydelig skjønn til bankens vurderinger av størrelsen på nedskrivningene både for enkelt lån og for grupper av lån innen segment næring. Som følge av markedssituasjonen innenfor oljerelatert virksomhet er det vurdert at det ligger en særlig usikkerhet knyttet til nedskrivning på utlån innenfor denne næringen. Skjønnsutøvelsen knytter seg både til vurderinger av sannsynligheten for mislighold og tap gitt mislighold. Forutsetningene og estimatene som benyttes i vurderingene er avgjørende for størrelsen på nedskrivningene og nedskrivninger innen segmentet næring, herunder oljerelatert	Sparebank 1 SMN har etablert ulike internkontrollaktiviteter knyttet til nedskrivninger på utlånene og avsetning for tap på garantiene innen segment næring. Vi vurderte og testet utformingen av utvalgte sentrale kontrollaktiviteter knyttet til prosessen for nedskrivninger på utlån innen segment næring. Kontrollaktivitetene vi vurderte og testet var knyttet til identifikasjon av tapsutsatte lån og vurdering av kontantstrømmer for disse lånene. For et utvalg av disse kontrollene testet vi om de fungerte effektivt i perioden. For et utvalg lån med individuelle nedskrivninger testet vi om tapshendelsen var tidsriktig identifisert og vurderte de kontantstrømmer som ledelsen hadde estimert, herunder at sikkerhetsverdier var satt med utgangspunkt i eksterne takster. For nedskrivninger på grupper av lån beregnet ved bruk av modeller testet vi modellenes tekniske beregninger ved å etterregne

virksomhet, er derfor et sentralt forhold i revisjonen.	utvalgte beregninger. Videre kontrollerte vi nøyaktigheten av utvalgte deler av benyttede grunnlagsdata benyttet i beregningene mot informasjon fra bankens IT systemer. Vi vurderte også vesentlige forutsetninger benyttet i modellene mot våre forventninger basert på generell kunnskap om markedet og bankens virksomhet. Vi vurderte også om noteopplysningene om nedskrivninger på utlån og garantier innen segmentet næring var tilfredsstillende.
Noteinformasjon om kapitaldekning	
SpareBank 1 SMN er underlagt reglene om kapitaldekning i Finansforetaksloven med tilhørende forskrifter. Forskrift om årsregnskap for banker stiller krav til opplysninger om kapitaldekning i note 5 til årsregnskapet. I note 5 til regnskapet gis det informasjon om blant annet benyttede metoder, netto ansvarlig kapital, totalt beregningsgrunnlag og kapitaldekning. Med unntak av engasjementer mot stater og sentralbanker, benytter SpareBank 1 SMN interne målemetoder (IRB) for beregning av kredittrisiko. Bruk av IRB stiller omfattende krav til bankens organisering, kompetanse, risikomodeller og risikostyringssystemer. SpareBank 1 SMN må til enhver tid tilfredsstillende minimumskravet til kapitaldekning på selskaps og konsernnivå. Det forhold at overholdelse av kravet til minimum kapitaldekning er et vilkår for bankens virksomhet og at beregningene er komplekse og bygger på en rekke forutsetninger og estimater, gjør at den er et sentralt forhold i revisjonen.	SpareBank 1 SMN har etablert ulike internkontrollaktiviteter knyttet til beregningene av netto ansvarlig kapital, totalt beregningsgrunnlag og kapitaldekning. Vi vurderte og testet utformingen av de internkontrollaktiviteter som vi oppfattet som de mest sentrale. Internkontrollaktivitetene vi testet var knyttet til fullstendighet i dataoverføring og beregning av risikovektet beregningsgrunnlag. For et utvalg av disse kontrollene testet vi om de fungerte effektivt i perioden. Vi vurderte SpareBank 1 SMNs fortolkninger av kapitaldekningsregelverket innenfor utvalgte områder opp mot kapitaldekningsregelverket og praksis i bransjen. Videre kontrollerte vi nøyaktigheten av beregningen av utvalgte poster som inngår i ansvarlig kapital. Vi vurderte også om øvrig informasjon i noten om kapitaldekning var tilfredsstillende.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsrapporten for 2017, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Deloitte.

side 4

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift, og på tilberlig måte å opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike konsernet eller å legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- Identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- Opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- Evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- Konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- Evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- Innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Vi gir styret en uttalelse om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og om at vi har kommunisert og vil kommunisere med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og, der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de sakene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av årsregnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse sakene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av saken, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at en sak ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at saken blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Trondheim 28. februar 2018
Deloitte AS

Mette Estenstad
statsautorisert revisor